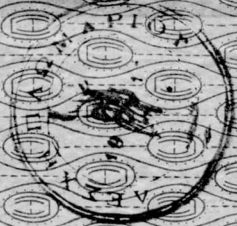

2

ΔΕΛΤΙΟ: ΚΑΜΠΟΥΡΟΓΛΟΥ

Η ΚΥΡΑ ΤΡΙ
ΣΕΥΓΕΝΗ

~~85~~

~~B/C 89 M. 13~~

209

Α. 9

Η ΚΥΡΑ ΤΡΙΣΕΥΓΕΝΗ

~~Β/4 84 Α. Β~~

Δ. Γ. Ρ. ΚΑΜΠΟΥΡΟΓΛΟΥ 209

Η ΚΥΡΑ ΤΡΙΣΕΥΓΕΝΗ

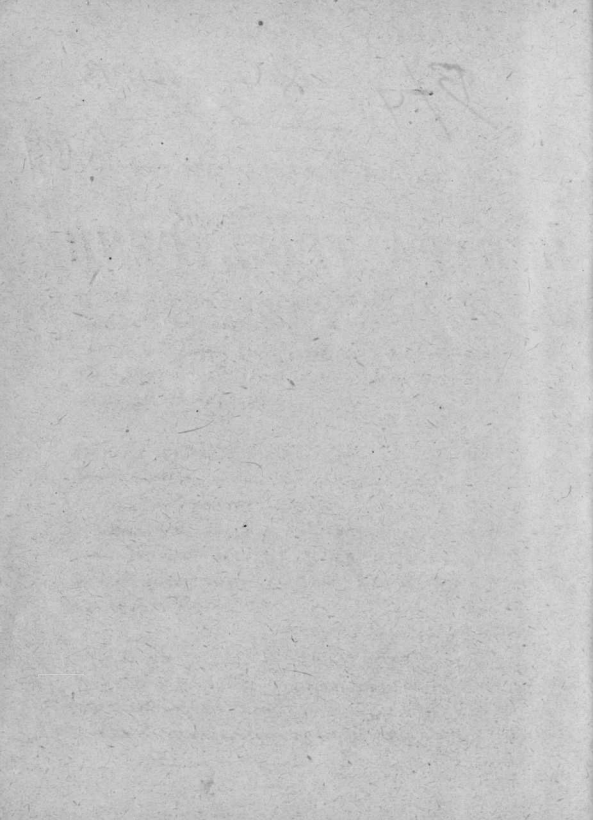
ΚΙ ΑΛΛΑ ΔΙΗΓΗΜΑΤΑ

Ἐκδοτική Ἑταιρία

Γ. Παπαδημητρίου καὶ Σία

Ἀθῆναι. Δώρου 16

Η ΚΥΡΑ ΤΡΙΣΕΥΓΕΝΗ

Παλιότερη γενιά ἀπ' τοὺς Λυκοδήμας δὲ γνώρισ' ἡ Ἀθήνα. Ἡ Σωτήρα τοῦ Λυκοδήμου ἦταν ἡ ἐκκλησία τους. Εἶχαν κ' ἓνα τροπάρι—ἄγραφο ἦταν—πὺ μυστικά καὶ μουρμουριστά, καταλάβαιναν δὲν καταλάβαιναν, τῶλεgan καὶ τὸ παράδι' ὁ γέρος πὺ θᾶφευγε ἀπ' τὸν κόσμον, στὸ νέο, πὺ θὰ κρατοῦσε τὴ σειρά τῆς γενιᾶς.

Παράξενο ὡς τόσο τροπάρι κ' ἐκεῖνό. Τῶλεgan ἀνήμερα τοῦ Ἀγίου Δημητρίου, κ' αὐτὸ ἦταν γιὰ Ἀγία γυναῖκα. Μὰ πάλι τῆς Παναγιᾶς δὲν ἦταν.

Καὶ μιὰ φορὰ, τὴν ὥρα πὺ τὸ ἀποτελείων' ὁ γέρος καὶ τὸ ἀπόμαθεν ὁ ἔγγονος, τὸν ἀρώτησ' ὁ μικρός, πὺ ἦταν περίεργος: γιὰ ποιὸν Ἀγιο εἶναι τὸ τροπάρι, ὁ γέρος ἀγρίεψε τότες καὶ τοῦ εἶπε σουτ! κ' ἔτσι ἀγριεμένος πέθανε.

Στὴν Ἀθήνα τοὺς λέγανε Λύκους, μὲ καὶ τοὺς ἀρχαίους Λυκοδήμας Λύκους τοὺς λέγανε κ' ἐκεῖνους.

Ἔτσι ἦταν γραμμένος καὶ στὸ σχολειὸ ὁ Στεφανῆς, ὁ μόνος καὶ τελευταῖος ἀπὸ δαύτους: Στέφανος Λύκος.

Τὸ σοῦ — ἄτυχο σοῦ — σ' αὐτὸν καὶ μόνον τώρα κρέμεται.

Οἱ γονεῖς του εἶχαν πεθάνει, μαζὶ κ' οἱ δύο, στὸ τελευταῖο θανατικὸ πού ρήμαξε τὸν τόπο· κι' ὁ Στέφανος ἔμεινε στὰ χέρια τῆς θείας του τῆς Κυρά-Τρισεύγενης — ἀδελφῇ τοῦ πατέρα του ἦταν — πού δὲν παντρεύτηκε, γιὰ νὰ τὸν ἀναθρέψῃ.

Αὐτὴ τὴν ὑπόσχεση ἔδωσε «ἐνώπιον θεοῦ καὶ ἀνθρώπων» στὸν ἀδελφό της καὶ στὴ νύφη της τὴν ὥρα τῆς θανῆς των καὶ τὴν κράτησε τὴν ὑπόσχεση, σὰ Λυκοδήμainera πού ἦταν κι' αὐτὴ.

Καὶ τώρα ζοῦν οἱ δύο τους στὸ προγονικὸ τους ἀρχοντικὸ, πού εἶναι δίπλα στὴ Σωτήρα, τὴν ἐκκλησιά τους.

Ἡ Τρισεύγενη ἦταν γιάτρισσα μὲ τὸνομα. Λίγα βότανα γνώριζε μὰ καὶ σὲ λίγα εἶχε ἐμπιστοσύνη. Ἕνα κι' ἓνα : γιὰ τὰ μάτια, γιὰ τὸ στομάχι, γιὰ τὴν καρδιά, γιὰ τὴ χρυσῇ, γιὰ τὴν φούσκωση καὶ γιὰ τὸ ξορκισμένο κι' ἀμνημόνευτο : τὸ χτικιό.

Καὶ νὰ δῆς πού τὰ βοτάνια πήγαινε καὶ τᾶβρισκε μοναχὴ της, κ' εἶχε ξεχωριστὰ κουτάκια γιὰ τὸ κάθε ἓνα ἀπὸ δαῦτα : γιὰ τοῦ δράκου τὸ κέρατο, τῆς λάμιας τὸ νύχι, τῶν ἑπτὰ ἀδελφῶν τὸ αἷμα, τὸ φεγγαρόχορτο, τὴν τάτουλα, τὸ μαρμαρόχορτο, τὸ νυχτεροβό-

τανο, τὸ χελιδονόχορτο, τὸ κορακόχορτο, τὸν χαμολιό.... ὥς καὶ μελιτήρα τοῦ θυμαριοῦ εἶχε. Μὰ τὴν μαγγοῦτα — ἀγύρευτη νᾶναι — πὺν μιὰ φορὰ μονάχα στὴ ζωὴ τῆς τὴν ἔδωσε, σ' ἓνα γέρο πὺν βασανιζότανε μιὰ βδομάδα γιὰ νὰ βγῇ ἡ ψυχὴ του — τὸν εἶχε κρυφὰ καὶ παράμερα.

Μποροῦσε σᾶν ἔπεφτε στὸ χέρι ἄλλου νὰ γίνη μεγάλο κακὸ μὲ δαύτην.

Τὸ παλὴθὸ καιρὸ ὅμως, πὺν τὴν ἔδινε τὸ χέρι τῆς πολιτείας, κακούργημα δὲν ἦταν: μὰ τότες βλέπεις λεγότανε κώνειον, δὲν λεγότανε μαγγοῦτα.

Στὸ κελὶ τῆς ἐκκλησιᾶς καθότανε ὁ παπᾶ - Νίκαντρος — καλόγερος ἦταν—καὶ σήμερα πρωτὶ - πρωτὶ θὰ καβαλλήκευε τὴ μούλα καὶ θὰ πήγαινε σ' ἓνα ξωκκλῆσι νὰ κάνη λειτουργιά. Θὰ γλεντοῦσαν κι' ὅλας κάτω ἀπ' τὸν πλάτανο καὶ δίπλα στὴ βρουσοῦλα τῆς ρεμματιᾶς καὶ νά, πὺν σ' ἓνα σακκοῦλι κρεμασμένο στὸ σαμάρι τοῦ μουλαριοῦ βρίσκεται μέσα ἓνα ἀρνάκι πὺν ξεπροβάλλει ἔξω μονάχα τὸ μουσοῦδι του.

Αὐτὸ ἦταν ζωντανὸ κι' ὁ παπᾶ - Νίκαντρος πὺν μπαινόβγαινε κάνοντας τὴν ἐτοιμασία του, συλλογίζότανε πῶς θὰ φάῃ κοκορέτσι ἀπὸ δαῦτο.

Ὁ Στεφανῆς τὴν ὥρα πὺν ἡ θειά Τρισεύγενη ἔψηνε τὸν καφέ τῆς ξεγλίστρησε καὶ βγῆκ' ἔξω· καὶ βλέποντας τὸ μουλάρι πὺν βασανιζότανε, γιὰτὶ εἶχαν μπλέξει τὰ πόδια του στὸ σκοινί, τὸ λυπήθηκε καὶ πῆγε νὰ τὸ ξεμπλέξῃ κ' ἐκεῖνο ἐκδικήθηκε τὸν ἄν-

θρωπο καὶ τοῦδ' ὠκε μὲ κλωτσιὰ μ' ὅλη του τὴ δύναμη.

Ὁ Στεφανῆς ἔπεσε τ' ἀνάσκελα καὶ δὲν ξανασηκώθηκε πιά.

Ὁ παπα - Νίκαντρος εἶδε πῶς χτύπησε τὸ παιδί μὰ εἴτε γιὰτὶ δὲν κατάλαβε πῶς ἦταν κακὸ τὸ χτύπημα εἴτε γι' ἀναποφύγη τῆς φωνῆς καὶ τὸ ἀλικόντισμα, καβαλλίκειψε χέρι χέρι κ' ἔφυγε βιαστικά.

Μὲ ὅσα καὶ νὰ τοῦκαμε τοῦ Στεφανῆ ἡ δυστυχισμένη Τρισεύγενη, δὲν σήκωνε πιά τὸ κεφάλι του καὶ σὲ τρεῖς μέρες πέθανε.

Γενικὴ ὁμιλία καὶ σούσουρο στὴν Ἀθήνα εἶναι ὁ χαμὸς τοῦ Στεφανῆ. Ξεκλήρισε πιά ἡ γενιὰ τῶν Λυκοδήμων!

Ἄν πῆς καὶ γιὰ τὸν παπᾶ - Νίκαντρο, μὴν ἡξέροντας τί νὰ πῇ καὶ τί νὰ κάνῃ, ἀπ' τὴ γενικὴ κατακραυγὴ ἔφυγε κι' αὐτός, καὶ ξαναπῆγε «εἰς τὴν Μονὴν τῆς μετανοίας του».

Μὰ κ' ἓνα ἄλλο πράγμα λένε μυστικά καὶ μὲ ἀπορίαν τοὺς στὴ χώρα.

Γιὰτὶ καὶ τὴν ὥρα ποὺ πέθανε καὶ τὴν ὥρα ποὺ τὸν θάψανε τὸ Στεφανῆ καὶ τώρα ἀκόμη, πῶς οὐτ' ἓνα δάκρυ δὲν ἔσταξ' ἀπ' τὰ μάτια τῆς Τρισεύγενης.

Μονάχα μιὰ γρηὰ γειτόνισσα ποὺ γνώριζε τοὺς Λυκοδήμους χρόνια τῶν χρόνων εἶπε: Κάποια ἀπό-

φασι μεγάλη θάλαβεν ἡ Τρισεύγενη· ξέρω ἐγὼ τί σιδεροκέφαλη εἶναι ἡ γενιὰ τῶν Λύκων κ' ἔχω ἀκουστὰ κι' ἀπ' τοὺς γερόντους μου πὺν τοὺς γνώριζαν ἀντὰμ — μπαμπατάμ.

Εἶναι Σάββατο πρωτὶ κ' ἡ Κυρὰ — Τρισεύγενη προσκαλεῖ τὸν Νοτάριο τῆς Πολιτείας.

— Πάρε χαρτὶ καὶ γράφε ἄρχοντα κυρ - Νοτάριε.

— Μετὰ χαρᾶς σου Κυρὰ - Τρισεύγενη. Μεγάλη εἶναι ἡ συμφορὰ σας, ἀλλὰ κι' ὁ Κόσμος...

— Ἄς τ' αὐτά. Ἐγὼ τὰ ξέρω καλύτερά σου. Τῇ δουλειά μας τώρχι. Τῆς μάννας μου τὸ σόϊ κρατεῖ ἀπ' τοὺς Καλογεράδες πὺν τώρα βρίσκονται στὴ Μονοβασιά. Θὰ πάω κ' ἐγὼ ἐκεῖ νὰ ζήσω γιὰ πάντα, κι' ἂν δὲ μπορέσω νὰ κάμω μακρυὰ ἀπ' τὸ χῶμα τοῦ τόπου μας θὰ γυρίσω πάλι καὶ θὰ πάω νὰ μείνω στὴ Σηργιανή, νὰ φροντίζω τὴν ἐκκλησιὰ τοῦ Μοναστηριοῦ.

Στὴν Ἀθήνα δὲ θὰ μείνω πειὰ ἔτσι τ' ἀποφάσισα· μὰ οὔτε καὶ τὸ βιός μου πάλι μοῦ χρειάζεται. Λοιπὸν αὐτὲς τῆς μέρες, ἕκατσα καὶ ταχτοποίησα ὅλο μου τὸ ἔχει: Τὸ σπίτι μας τὰφίνω στὴν ἐκκλησιὰ. Τὰ μετρητὰ ποῦχω, σ' αὐτὸ τὸ σακκοῦλι μέσα, νὰ δοθοῦν στοὺς προεστούς, γιὰ τοὺς φυλακισμένους, Ὅλο μου τὸ ρουχικὸ καὶ τὸ συγυρικὸ τὰφίνω στὴν Καριὰ τοῦ Σωτηριανοῦ γιὰ πανοπροῖκι. Σὲ ὅλους τοὺς συγγενεῖς μου καὶ τοὺς φίλους τοῦ σπιτιοῦ μας

ἀφίνω ἀπὸ ἑνα χτῆμα: Ἔχω ἀμπέλια, ἀμπελότοπους, χωράφια καὶ δεντρά. Τὰ μελίσσια μας τὰφίνω στοὺς δυὸ μαρτύρους πὺν θὰ φωνάξωμε. Τὸ περιβόλι τῆς Γυψέλης στὴν ἀφεντιά σου. Νά, ἐδὼ στὸ χαρτί αὐτὸ ἔχω γραμμένο, πὺν βρίσκεται τὸ κάθε μας ὑποστατικό: στοὺς Βαθούλους στὸ Βουρλοπόταμο, στὸν Διαγορίτη, στὸ Ἴσος, στὰ Καθήμια, στὴν Καρυδέα, στὴν Παναγιὰ τὴν Κλαριώτισσα, στὴ Χρυσανγιώτισσα, στὸ Ἀμπελουργίο καὶ στὸν Ταῦρο. Ἔχω γραμμένα καὶ τὰ σύνορα καὶ τοὺς σούμπλιους ὅλους. Ἀκόμα καὶ πόσες σποριὲς εἶναι στὰ χωράφια πόσα ξηστία καὶ πόσα μερούγια λάδι βγάζουν τὰ ληόδεντρα — εἶναι μέσα σὲ δαῦτα καὶ λευκάδες καὶ ληοφουτάδες. Τὸ σπίτι τὰφίνω εἶπαμε τῆς ἐκκλησιᾶς — ἂν θέλουν οἱ προεστοὶ ἃς τὸ κάμουν σκολειό· μαζὶ μὲ τὸ σπίτι αὐτὸ δίνω κι' ὅλη του τὴν ἀφουσία. Καὶ γιὰ χαρτί καὶ γιὰ φτερό καὶ γιὰ καλαμαριά φρόντισα ἐγώ. Κάτσε τώρα καὶ γράφε. Ἐγὼ θὰ πάω νᾶβρω τοὺς δυὸ μαρτύρους. Θέλω νὰ εἶναι δύο μεγάλα τῆς γειτονιαῆς μας σπίτια· λογαριάζω νᾶβρω τὸν Σωτῆρχο Ἀλίκκο καὶ τὸν Λινάρδο Κοττάνη.

Σᾶν ἐτέλειωσαν ὅλ' αὐτὰ καὶ ξεπροβόδισεν ὅξω κι' ὅξω τὸν Νοτάριο καὶ τοὺς μαρτύρους πὺν τὴν ἐπαίνεσαν πολὺ καὶ τῆς εὐχήθηκαν καλὸ ταξειδί καὶ

μέ τὸ καλὸ νὰ γυρίσῃ, καὶ πῶς ἡ πολιτεία δὲ θὰ τὴν ἀφίσῃ ἔτσι ἀνοικονόμητη, κλείδωσε τὴν πόρτα τοῦ σπιτιοῦ καὶ εἶπε τότες κι' αὐτή.

— Θὰ σᾶς ἀλικοντίσω τώρα λιγάκι καὶ με συμπαθαῖτε κι' ὅλας. Μπρὸς στοὺς μαρτύρους παραδίνω στὸ Νοτάριο τὸ κλειδί τοῦ σπιτιοῦ.

— Ἀπὸ τὰ τώρα, Κυρὰ - Τρισεύγενη; !

— Μὰ δὲ με βλέπετε δὰ ποὺ εἶμαι ἔτοιμη καὶ συγγυρισμένη; Θὰ μείνω στὸ κελλί ὥς ποὺ νὰ μοῦ φέρουन τὸ ζῶ ποὺ παράγγειλα γιὰ νὰ κατέβω στὸ Δράκο. Ἐκεῖ με προσμένει τὸ καίκι. Ἐφρόντισα καὶ γιὰ δαῦτο ἀκόμα.

Καὶ τώρα φεύγουν ὅλοι καὶ ἡ Τρισεύγενη, ἀφοῦ πρῶτα πῆγε στὴν ἐκκλησιὰ τῶν Λυκοδήμων κι' ἀνησπιάσθηκε ὅλες τὶς εἰκόνες καὶ τὰ ἀσημωμένα εἰκονίσματα καὶ ἔκαμε ἑπὶ τρεῖς σταυροὺς στὸ κάθε ἓνα κ' ἐννῆα μετάνοιες στὴ μέση κάτω ἀπ' τὸν Παντοκράτορα, ὕστερα μπῆκε στὸ κελλί.

Ξεχάσαμε νὰ ποῦμε πὼς στὸ εἰκόνισμα τῆς Παναγίας ποὺ ἦταν γεμάτο ἀπὸ κορδελίτσες κι' ἀπ' ἀσήμιμα — χέρια, πόδια, μάτια, αὐτιά καὶ μιὰ καρδιά — εἶπε πολλὰ λόγια καὶ τὸ ἀνησπιάστηκεν ἄλλη μιὰ φορὰ.

Σὰ βρέθηκ' ἔτσι ὀλομόναχη στὸ κελλί χαμογέλασε καὶ κούνησε τρεῖς φορὲς τὸ κεφάλι της. Ὑστερα ἔβαλε στὴ μέση τὸν κράββατο τῆς ἐκκλησιᾶς, τὸν δοκίμασε ἂν εἶναι στέρεος καὶ γύρισε στὴ γωνιὰ τοῦ κελλιοῦ

πὺν εἶναι κατὰ τὰ ἔμπα τοῦ ἡλίου καὶ εἶπε τὸ τρο-
πὰρι τῆς γενιᾶς τῆς τὸ μυστικό.

Σὰν τὸ ἀπόειπε ἔβγαλε ἀπ' τὸν κόρφο τῆς ἕνα
μπουκάλι γεμῆτο μὲ ζουμὶ βρασμένο μαγγούτας ἔδωκε
μιά, τὸ ἤπιε ὅλο, καὶ ξαπλώθηκε στὸ κράββατο.

Ὁ Νοτάριος πὺν κάτι ἀκόμη ἤθελε νὰ τὴν ρω-
τήσῃ καὶ ξαναγύρισε, δοκίμασε τὴν πόρτα τοῦ κελλιοῦ
καὶ τὴν ἤρε κλειστή καὶ τότες εἶπε μέσα του: «Λὲς
ν' ἄφυγε κι' ὅλας;»

Ἐβαλε λοιπὸν τ' αὐτί του γιὰ καλὸ καὶ γιὰ κακὸ
στὸ παραθύρι κι' ἄκουσε μουρμούρισμα σὰν προσευ-
χῆς· καὶ νὰ δῆς, πὺν στὰ τελευταῖα ἄκουσε καθαρὰ
καὶ ξάστερα — μὰ πολὺ ξάστερα γιὰτὶ αὐτὸ τὸ φώ-
ναξε δυνατὰ ἡ Τρισεύγενη — τὰ περίεργα αὐτὰ λόγια:
«*γυμνούσθω τοῦ φυσικοῦ χιτῶνος ἡ ἀκαμπῆς
ψυχὴ*».

Τίποτες ἄλλο δὲν ἀκούστηκε πιά!

Ο ΑΓΙΟΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΤΟΥ ΣΕΓΚΟΥ

Ὁ ἥλιος τώρα γέρνει καὶ ὁ Γιουσούφ - ἀγᾶς πίνει τὸ σερμπέτι του ξαπλωμένος ἀπάνω σὲ μαλακὸ καὶ παχὺ σιτζαδέ, σ' ἓνα προσηλιακὸ μέρος, κάτω ἀπ' τὰ Προπύλαια τῆς Ἀκροπόλεως, τῆς ὁποίας αὐτὸς εἶναι ὁ κυρίαρχος Ἀγᾶς, τοῦ Κάστρου σου λέει ὁ ἄλλος!..

Δίπλα του εἶναι ἓνα κομμάτι σπασμένης κολώνας. Κᾶποτε ἀνασηκώνεται ὁ Ἀγᾶς καὶ κουμπάει ἀπάνω σ' αὐτὸ τῇ μέσῃ του γιὰ νὰ ξεμουδιάσῃ.

Φορεῖ κατακόκκινα, πυκνὸς καπνὸς βγαίνει ἀπ' τὸ στόμα του — σωστὴ καμινάδα.

Ὁ Ἀράπης του εἶναι ξαπλωμένος λίγο παρακάτω ἀπὸ δαῦτον, στὸ χορταριασμένο χῶμα, πρόμουτα ἔχει τοὺς ἀγκῶνους του στηριγμένους στὴ γῇ καὶ τὰ δύο του μάγουλα ἀκουμπισμένα στὴς δύο του τῆς παλάμες. Ἡ δουλειά του εἶναι νὰ πετειέται κάθε τόσο καὶ νὰ τινάζῃ τὸ λουλά τοῦ τσιμπουγκιοῦ τοῦ ἀφέντη του, νὰ τὸν γεμίξῃ πάλι καὶ ν' ἀνάβῃ τὴν ἴσκα.

Τὰ περασμένα χρόνια—πάνε, αὐτὰ πια λησμονήθηκαν! ὁ Γιουσούφ-ἀγᾶς ἦταν σεΐζης, ἓνας ἀπ' τοὺς πολλοὺς τοῦ Κισλάραγα, τοῦ μαύρου Ἀρχιευνούχου τῶν χαρεμιῶν τοῦ Σουλτάνου. Πῶς ἀπὸ σεΐζης ἔγινε

Δισδάρης (Φρούραρχος), τῆς ἀκροπόλεως τῶν Ἀθη-
νῶν, ἡ Ἱστορία δὲν τὸ γνωρίζει ἀκόμα.

Λίγον καιρὸν εἶχε ποῦ ἔλαβε τὸ *ὕψηλὸν ἀξίωμα*:
τόσην ὅμως κακὴν ἐντύπωσιν εἶχε κάμει ἡ φυσιο-
γνωμία του, συχαμερὸ ξάφρισμα τῆς μαύρης ψυχῆς του,
ὥστε κανένας ἀπ' τοὺς ἐπίσημους Τούρκους δὲν εἶχε τὴ
σχέσιν του. Γιὰ τοῦτο κι' αὐτὸς ὅταν κατέβαινε ἀργὰ
καὶ ποὺ στὴν πόλιν, γύριζε γρήγορα πάλιν στὸ Κάστρο·
μὲ τρεῖς πῆχες μοῦτρα, ἀμίλητος καὶ βαρίσκωτος.

Τὸν πρῶτον ποὺ θὰ συναντοῦσε στὸν ἀνήφορον τοῦ
Κάστρου τὸν ἀγριοκύτταζε, τὸ δεῦτερον τὸν ἔβριζε
καὶ τὸν τρίτον τὸν ἔδερχε.

Τὰ παιδιὰ του, ὅταν τὸν ἔβλεπαν, τρύπωναν σὰν
τὰ κουνέλια, ἢ γυναῖκες τοῦ τὸν ἔτρεμαν, καὶ μόνο
μὴ γυναῖκα του, ἢ νεώτερον ἀπ' ὅλες, ἢ κατάξανθη
Χανούμ, κατάφερε μὴ χαρταυγὴ, καὶ τὸν ἔκαμε νὰ
χαμογελάσῃ. Τὸ πρῶτον ἔμαθαν ὅλοι οἱ Καστριώταις,
πὼς γελᾷ καὶ ὁ Ἀγᾶς των.

Στοὺς ἀνωτέρους τοῦ ὅμως, πρὸς σὲ κείνους ποὺ
εἶχε τὴν ἀνάγκην τους, γινότανε ἄλλος ἄνθρωπος. Γε-
λοῦσαν καὶ τὰ παπουτσια τοῦ ἀκόμα ἔκανε ἀδιάκο-
πους τεμενάδες, ἐλύγιζε τὴ μέσην του σὰν τὸ ζαγάρι
καὶ μόνο ποὺ δὲν εἶχε οὐρὰ νὰ κουνήσῃ. Ἡ Ἀθήνα
ὅμως δὲν εἶδε αὐτὸ τὸ θαῦμα. Ὁ ἀνώτερός του — ὁ
πασσᾶς τοῦ Εὐρύπου — ἐξ αἰτίας τῶν προνομίων τοῦ
τόπου, δὲν πατοῦσ' ἐδῶ τὸ παδάρι του.

Εἶναι ἡ 25 Ὀκτωβρίου τοῦ 1656.

Καμμιά μέρα δὲν ἦτον ὁ Ἀγᾶς τόσο στὴν κακὲς του ὅσο σήμερα. Ἀπ' τὸ πρωτὶ βρίζει καὶ βλαστημάει. Μὲ δεύτερο λόγο βγάζει τὸ λουλά καὶ τὸν ἱμαμὲ καὶ δέρνει μὲ τὸ ταιμποῦκι του. Ὑμᾶς δὲν ἔχει τί νὰ χτυπήσῃ, χτυπάει τὰ χέρια του, τὰ πόδια του... Ὅλα τοῦ φταῖνε, καὶ τὸ χῶμ' ἀκόμη πού πατεῖ - καὶ χῶμα !.. Γυρεύει κάποιον νὰ ξεσπάσῃ ἀπάνου του καὶ ὁ κάποιος αὐτὸς βρέθηκε· ἦταν ἓνας φτωχὸς ξωτάρης πού ἡ κακὴ του ἡ μοῖρα τὸν ἔσπρωξε καὶ πέρασε κάτω ἀπ' τὸ Κάστρο καβάλα στὸ μουλάρι του ἀπάνω.

Χτύπησε τρεῖς φορές παλαμάκια ὁ Δισδάρης καὶ καμμιά δεκαριὰ Καστριῶτες πετάχτηκαν πίσω ἀπ' τὰ χαλάσματα, σὰν νὰ ξεφύτρωσαν ἀπ' τὴ γῆ.

— Πιάστ' αὐτὸν πού περνάει μπρὸς ἀπ' τὴ μύτη μας καβάλα! δέστε τον χεροπόδαρα, φέρτε τον ἀπάνω καὶ ρίχτε τον στὸ Γουλᾶ· Ὑστερα βλέπομε.....

Ὁ Ἀγᾶς τώρα περπατεῖ ἀπάνω - κάτω· συλλογίζεται, φαίνεται, πὼς ποιά τιμωρία τοῦ χρειάζεται· Ἐξαφνα στέκεται σὰν καρφωμένος, σηκώνει τὸ κεφάλι του, τεντώνει τὸ χέρι του... ἡ πικνὲς τρίχες τοῦ προσώπου του πού τὸ σκεπάζουν ὁλόκληρο ἀνασηκώνονται σὰν τόσες καρφοβερόνες... φταρνίζεται καὶ βήχει μαζι... τρέμει ὁλόκληρος ἀπ' τὸ θυμὸ του.

— Μπρὲ σεῖς !... Κοιμᾶστε χαλῆδες !... Δὲ βλέπετε

μπουλούκια - μπουλούκια ποῦ πᾶνε τὸν ἀνήφορο ;...
Γέροι, γρηές, νέοι, νέαις.... ὥς καὶ βυζασταρουδία
ἀκόμα !..... ποῦ πάει μπρὲ σεῖς αὐτὸ τὸ σκυλλοῖ ;...

Κανεῖς δὲν ἀποκρίνεται. Ὁ Ἀγαῖς δίνει στὸν
πὰ κοντινὸ τὴν πρώτη ἀνάποδη.

— Μίλα καὶ σ' ἔσκισα...

— Εἴμαστε νεοφερμένοι Ἀγαῖ μου !... Πάω νὰ
ρωτήσω κανέναν παληό...

— Γκρεμίσου, ρῶτα καλύτερα τὸ φυλακωμένο.
Στὴ στιγμὴ νὰ γυρίσης.

Σὰν ἀστραπὴ πῆγε καὶ γύρισε.

Αὔριο ἀγαῖ μου ἔχει πανηγύρι ὁ Ἅϊ Δημήτρης,
αὐτὴ ἡ ἐκκλησίτσα ποῦ φαίνεται κεῖ κάτω, καὶ οἱ
ἄπιστοι πᾶνε στὸν ἔσπερινό.

— Πανηγῦρι ρωμαϊκό ! μπρὸς στὰ μάτια μας !..
Στὸ τιμημένο Κάστρο μας ἀπὸ κάτω ! Καὶ γιατί εἶμαι
ἐδῶ ἐγώ ; !... Ξέρω τί τοὺς χρειάζεται. Πρέπει νὰ
λείψῃ αὐτὴ ἡ ντροπὴ μιὰ γιὰ πάντα ...

Τὰ μάτια του τώρα πετοῦν φλόγες καὶ τὰ δόντια
του τρίζουν. Σωστὴ πυρκαϊὰ στὴν ψυχὴ του.

— Φέρτε μου ἐδῶ σούρνοντας τὸν φυλακωμένο...
Ὅχι σταθῆτε !...

Ἀνασηκώνει τὸ σαρίκι του, ξύνει τὸ ἄτριχο κε-
φάλι του... καὶ κτυπάει μὲ τὴ δεξιὰ του παλάμη
τσακ ! τὸ κούτσλό του, σὰν νὰ σκότωσε κανένα κου-
νοῦλι. Κάποια μεγάλη ἰδέα κατέβασε ὁ Ἀγαῖς. Τὸ
πρόσωπό του τὸ γλυκαίνει τώρα ὅσο πορεῖ.

— Χάϊ... χάϊ... φέρετε τον ἔδῳ τὸ ραγιᾶ, μὰ μὲ καλὸ τρόπο. Ἄν τὸν πειράξῃ κανένας φεῖδι πού τὸν ἔφαγε...

Φέρονουν τὸν ξωτάρη μισοπεθαμένο ἀπ' τὸ φόβο του.

Πέφτει στὰ πόδια τοῦ Ἀγᾶ καὶ ζητεῖ ἔλεος.

— Σήκω ἀπάνω μὴ φοβᾶσαι. Εἶχα σκοπὸ νὰ σὲ κρεμάσω, μὰ τώρα μετάνιωσα. Τυχερὸς ἄνθρωπος εἶσαι. Πρόσεξε νὰ κάνῃς ὅτι θὰ σὲ προστάξω, ἀλλοιῶς χάθηκες!...

— Ὅτι μὲ προστάξῃς Ἀγᾶ μου, ὅτι μὲ προστάξῃς... ὅτι... ὅτι...

— Σούτ! πολλὰ λές. Μόνο αὐτιά νά'χῃς, στόμα νὰ μὴν ἔχῃς. Καλὸ ἦτανε ἔτσι κοντὰ στὸ Κάστρο μας νὰ μὴ βρίσκεται ἐκκλησιά, μὰ ἀφοῦ μιὰ φορὰ βρέθηκε πού βρέθηκε, πρέπει νὰ μένῃ καὶ νὰ λειτουργιέται. Θὰ τὴν ἔκαμαν οἱ παποῦδες μας στοὺς δικούς σας χαλάλι!... Ἐγώ, ἡ ἀλήθεια εἶναι, πῶς ὀρίζω μόνο τὸ Κάστρο μου—λύκας ποῦ τὸν ἔφαγε κεῖνον ποῦ θὰ τὸ στραβοκυττάξῃ!—μὰ κι' αὐτὴ ἡ ἐκκλησοῦλα λογαριάζω πῶς βρίσκεται στὴν ἐξουσία μου μέσα, ἀφοῦ εἶνε κάτω ἀπ' τὸ στόμα τῶν κανονιῶν μου.

Καὶ ζάρωσε τὸ μοῦτρο του μὲ νόημα.

«Ὁ Δεσπότης σας δὲν ἤρθε νὰ μὲ χαιρετίσῃ· ἄς εἶναι· τὸ κατάλαβε φαίνεται κι' αὐτὸς πῶς δὲν κατάλαγιασα ἀκόμα καὶ δὲν ἔχω κέφι γιὰ κουβέντες μὲ

δίχως νόημα. Πήγαινε μόλον τοῦτο—ὁ ἀφέντης δὲν
 πρέπει νὰ συνερίζεται τοὺς δούλους του—καὶ χαιρέ-
 τησέ τον ἀπὸ μέρους μου καὶ πές του, πῶς ἄφοῦ
 ἔτυχε πὺν ἔτυχε καὶ μ' ἔρριξε ἡ κακὴ μου ἡ μοῖρα
 στὸν πετρότοποτό του καὶ γίνεται τὸ πρῶτο ρωμαϊκο
 πανηγύρι πὺν βλέπω, καὶ κατὰ τὰ μέρη τῆς ἐξουσίας
 μου, ἔχω μεγάλην ἐπιθυμία νὰ γίνῃ ὅπως πρέπει...
 Καὶ νὰ ἰδῆς ποῦ αὔριο — καλὰ πὺν τὸ θυμήθηκα
 κ' αὐτὸ—γιορτάζομε κ' ἐμεῖς τὸν Κασήμ!... "Ἀς
 εἶναι, κ' ὁ δικός σας ὁ "Ἀγιος κάτι θᾶξιζε γιὰ ν'
 ἀγιάσῃ!... Θὰ τὸν τιμήσω τὸ λοιπόν! Πρέπει νὰ γίνῃ
 μονοκκλησιὰ. "Ολες ἡ ἄλλες ἐκκλησιᾶς νὰ μὴ λειτουρ-
 γήσουν καὶ νὰ μαζεუτοῦν ὅλες ἡ ἐνορίες μὲ τοὺς παπ-
 πάδες τους ἐδῶ, στὸν "Αἰ-Δημήτρη μου. Πές καὶ
 στοὺς "Αρχόντους καὶ στοὺς Προεστοὺς καὶ στοὺς
 Πρωτομαστόρους καὶ σὲ κάθε νοικοκύρη ποῦ θ' ἀ-
 παντήσῃς, πὲς ἀπὸ μέρους μου, πῶς αὐτὸ εἶναι ἡ θέ-
 λησή μου. "Οποῖος δὲ θᾶρθῇ ἐμένα θὰ προσβάλλῃ.
 "Ἐλα· τρέχα τώρα· χάσου ἀπ' τὰ μάτια μου!... Στά-
 σου! "Ἀκουσε. Αὔριο τὸ πρῶτ'·πρῶτ' τὴν ὥρα ποῦ θὰ
 ψέλνουν στὴν ἐκκλησιὰ τὸ τροπάρι τοῦ "Αγίου, ν'
 ἀνέβῃς σ' ἓνα ψήλωλα, κοντὰ στὴν ἐκκλησιὰ καὶ νὰ
 κουνήσῃς γιὰ σημάδι ἓνα κόκκινο πανί, γιὰ νὰ βά-
 λωμε φωτιὰ στὴ λουμπάρδα καὶ στὰ τόπια τοῦ Κά-
 στρου, γιὰ νὰ τιμήσωμε τὸν "Αγιο σας. Αἰ! ἂς γίνῃ κ'
 αὐτό!... Γκρεμίσειν τώρα· σὲ βαρέθηκα· τυχερὸς ἄν-
 θρωπος εἶσαι.

Ὁ ραγιᾶς ἔκαμε μιὰ μετάνοια καὶ ἄγγιξε ἡ μύτη του στὸ χῶμα. Ὁ Ἀγᾶς χωρὶς νὰν τὸν κυττάξῃ γύρισε στοὺς ἀνθρώπους του καὶ εἶπε.

—Τί ὥραϊος ποῦ θὰ εἶναι ὁ χάμπος αὔριο τὸ πρωτὶ-πρωτὶ, βόλτα στὸν Ἀϊ-Δημήτρη, γεμᾶτος κόσμος πὺν νὰ μὴν πέφτῃ χάμω οὔτε μῆλό!...

Καὶ κουνῶντας τὸ κεφάλι του δεξιὰ καὶ ἀριστερὰ κύτταζε τὸ ραγιᾶ ποῦφευγε τρεχᾶτος.

— Τὸν παρασφίξατε τὸν ἄνθρωπο, ἀθεόφοβοι, καὶ πηγαίνει τὸν κατήφορο σὰν ξεβιδωμένος! Χά, χά! χά! ξεφώνισε τρεῖς φορὲς χωρὶς νὰ γελάσῃ τὸ μούτρο του.

«Δὲν εἶναι ἄλλος Θεὸς ἀπὸ τὸν Ἀλλάχ καὶ ὁ Μωᾶμεθ εἶναι ὁ προφήτης του» ἀκούστηκε ἀπὸ τὸ μιναρὲ τοῦ Παρθενῶνα ἡ φωνὴ τοῦ Μουεζίνη, ποῦ καλοῦσε τοὺς πιστοὺς νὰ προσευχηθοῦνε.

Σκοτείνιασε. Ὁ Ἀγᾶς ἐπρόσταξε νὰ φύγουν ὅλοι καὶ ὅλοι ἔφυγαν. Δύο μονάχα ἔμειναν καὶ κρυφομιλοῦν. Ὁ Ἀγᾶς καὶ ὁ ἀρχιπυροβολητὴς Ἀχμέτ.

—Κύτταξε τοπτζήμπαση νὰν τὰ καταφέρῃς καλά. Τὸ στοιχειωμένο μαρμαρόσπιτο—κ' ἔδειξε τὰ Προπύλαια—ποὺ ἡ τύχη μ' ἔρριξε καὶ κάθομαι μέσα, ἔχει

μπαροῦτι μπόλιζο· μπάλες ἔχουμε ἄλλο τίποτις, λογιῶν τῷ λογιῶ· δὲ χρειάζεταιαι δὰ καὶ μεγάλη φασαρία! Τὸ μόνο ποὺ φοβᾶμαι εἶναι ὁ καιρός, νὰ μὴ μᾶς τὰ χαλάσῃ... ὕστερ' ἅπ' τὴν καλοκαιρινὴ λοκαδά, ὁ οὐρανὸς ἔγινε πίσσα.

—Μὴ λὲς τὸν κακὸ τὸ λόγο Ἀγᾶ! Ὅλα θὰ πᾶνε καλά, μὴ σὲ μέλῃ... Ὁ Μουφτῆς, τί γνώμη θὰ εἶχε τάχατες ;...

— Καὶ ποιὸς τὸν ρωτάει; Μοῦ κάνει τὸ μεγάλο. Αὐριο βλέπομε ποιανοῦ τ' ὄνομα θὰ βουίξῃ στὰ ἑφτὰ βασίλεια. Θὰ ποῦμε πὼς ἔγινε λάθος. Ἐγὼ εἶπα γιὰ μπαροῦτι μονάχα, κατάλαβες; καὶ βρέθηκαν ἄξαφνα μέσα καὶ μπάλες. Ἄν μᾶς παραφορτωθῇ τὸν στέλνομε στὸν ἀγύριστο μὲ τὴ γνώμη του μαζί.

—Καὶ λέμε πὼς ἦτανε τάχα σύμφωνη μὲ τὴ δική μας γνώμη.

— Καλὰ τὰ συλλογιέσαι Ἀχμέτ. Ἐγὼ πάω ὥς τόσο τώρα νὰ φάω καὶ νὰ πλαγιάσω καὶ πρὶν νὰ χαράξῃ θὰ εἶμαι στὸ πόδι. «Πέτρες καὶ χῶμα καὶ κορμιὰ νὰ γίνουν ἓνα, ἔτσι ποῦ νὰν τὰ συχαθοῦν νὰν τὰ φᾶνε κ' αὐτὰ τὰ σκυλιὰ καὶ τὰ κοράκια».

Ἦταν τὰ τελευταῖα λόγια ποὺ εἶπ' ὁ Γιουσσοῦφ κ' ἔφυγε.

Ὁ Ἀχμέτ προσκαλεῖ τώρα τοὺς τοπιτζῆδες. Τὰ κανόνια κ' ὡν Προπυλαίων ἐτοιμάζονται· φέρονται ἀκόμα καὶ τὰ κανόνια τῶν ἐορτῶν ἅπ' τὸ μέρος τοῦ Ἐρεχθείου. Στὴ μέση βάζουν τὸ μεγάλον ὄλμο, τὴν

περίφημη **Δουμπάρδα** «για φιγοῦρα» ὅπως εἶπ' ὁ φρούραρχος.

Γενική κίνησις στὸ Κάστρο καὶ συζήτηση γιὰ τὴν τιμὴ πὺν θὰ κάμῃ ὁ Ἀγᾶς στοὺς ραγιάδες. Οἱ περισσότεροὶ βρίσκουν σωστὴ τὴν ἀπόφασή του· ὅσο πιὸ εὐχαριστημένα εἶναι τὰ ζᾶ τόσο πιὸ πολὺ δουλεύουν· ἐπρόσθεσ' ὁ γέρω-μάγερας τοῦ Ἀγᾶ. Τὰ Τουρκό-πουλα εἶναι καταχαρούμενα. Ὁ Ἰμάμης ὅμως τοῦ Μεγάλου Τζαμοῦ τοῦ Παρθενῶνα καὶ ἓνας ἐπίσημος διαβατικὸς Δερβίσης ἔχουν ἄλλη γνώμη· ἀφοῦ ὅμως δὲν ἔχουν τὴν δύναμι ν' ἀντιπράξουν, φεύγουν μουρμουρίζοντας τὴ γνώμη τους.

Τό μυστικὸ μονάχα ὁ Ἀχμέτ τὸ γνωρίζει.

Εἶναι νύχτα βαθειά. Ὅλοι κοιμοῦνται. Οἱ τοπτζήδες ἔφυγαν κι' αὐτοὶ τελευταῖοι. Νέκρα ἔγινε στὸ βράχο. Μόνο ἡ νυχτερινὴ καντῆλες τῶν σπιτιῶν τῆς Ἀκροπόλεως μαρτυροῦν πὺν κείτονται τὰ κορμιά τῶν Καστριωτῶν. Κάποτε-κάποτε οἱ πελαργοὶ τοῦ Τζαμοῦ χτυποῦν τῇ μύτῃ τους σὰ νὰ συνοδεύουν τὴ φωνὴ τῆς ντροπιασμένης γλαυκὸς τοῦ Ἑρεχθείου. Αὐτὴ τὴ βραδεὶα ὅμως ἀκούστηκε στὰ Προπύλαια ἀπάνω κι' ἓνα νεκροποῦλι. Ἐφώνηξε ἐννέα φορὲς καὶ χάθηκε. Ἡ γραία ἡ μητέρα τοῦ Γιουσσοῦφ πὺν τὸ ἄκουσε ἔχασε τὸν ὕπνο της.

Σὲ λίγο μιὰ σκιά ζυγώνει στὰ κανόνια. Πηγαίνονται. Κουβαλεῖ σφαῖρες, τῆς βάζει στὰ κανόνια καὶ τῆς σκουντᾷ μὲ τὸ γεμιστῆρι μὲ μεγάλη δύναμι καὶ μὲ λίγο θόρυβο. Γεμίζει καὶ τὴν λουμπάρδα μὲ τὴν πιὸ μεγάλη μπόμπα καὶ ξαπλώνεται στὰ μάρμαρ' ἀπάνω κουρασμένος.

Μιὰ μεγάλη ἀστραπὴ φωτίζει τώρα τὸν κατάμαυρο οὐρανὸ καὶ δείχνει τὴν ἄγρια τοῦ Ἀχμέτ ὄψη, ἐνῶ μακρυά, στὰ πρόσβορα, ἀπάνω ἀπ' τὸ φρουρίο τοῦ Θρασυβούλου, κεραυνὸς ἀδλακώνει τὸ στερέωμα. Ὁ Ἀχμέτ φεύγει σὲ λίγο κι' αὐτός. Ἡ δουλειά του ἐτέλειωσε.

Εἶναι μεσάνυχτα.

Ὁλίγη ὥρα περνᾷ καὶ βροντὲς τραντάζουν τὸ βράχο. Ἐρχεται σὰν ἐλαφρὸς πρόσκοπος ἓνα ψυχρὸ ἀεράκι. Ἀρχίζουν ὕστερα νὰ πέφτουν χονδρὲς ψιχάλες.

Κοντεύει νὰ ξημερώσῃ, ἀλλὰ τὸ σκοτάδι εἶναι ἀκόμα βαθύ.

Ὁ φόβος κάνει τοὺς ἀνθρώπους καὶ βαστοῦν τὸ λόγο τους. Γιὰ τοῦτο καὶ ὁ κακότυχος ὁ ξωτάρης—ἔχοντας πάντα δίπλα του κι' ἓναν ἄνθρωπο τοῦ Κάστρου ἀρματωμένο σὰν ἀστακὸ—ἔκαμε ὅτι τοῦ εἶπε ὁ Ἀγᾶς. Ὁ φρόνιμος Μητροπολίτης ὅμως, ὁ Ἀνθιμος, ἀφοῦ ἄκουσε καὶ τὴ γνώμη τῶν Δημογερόντων, ἀκόμα καὶ τοῦ βόϊβὸδ' ἤρρε ἓναν μεσιανὸ δρόμο: νὰ μὴ γίνῃ δηλαδὴ μονοκκλησιά, ἀλλὰ νὰ λειτουργήσουν μόνο οἱ Ἀϊ-Δημήτρηδες ὁ Κατηφόρης, ὁ Νέος, ὁ

Τζιρίτης, τὸ Παρακλῆσι... Τὸ κόμμα τοῦ «πρώην
Ἀθηνῶν» Δανιήλ, δὲν ἐπρόφτασε ν' ἀντιπράξῃ.

Θαμποφέγγει. Μὲ ὅλη τὴν κακοκαιριὰ κάμποσοι
φαίνονται κατὰ τὸν ἀνήφορο ποὺ πηγαίνουν νὰ προσ-
κυνήσουν. Ἀρχίζουν νὰ ξεχωρίζουν τὰ κόκκινα σκου-
φώματα τῶν ἐργατικῶν καὶ κάπου-κάπου καὶ κανένα
σκιάδι ἄρχοντα.

Δὲν εἶναι ὅμως οἱ πανηγυριῶτες τόσοι ὅσους τοὺς
ἤθελ' ὁ Γιουσούφ.

... Ἡ λειτουργία ἄρχισε. Ἡ βροχὴ τώρα πέφτει
μὲ τὸ τουλοῦμι.

— Μᾶς τὰ χάλασ' ἡ βροχή!

Ὡρύεται ὁ Ἀγᾶς μέσ' στὴ κρεββατοκάμαρά του
καὶ στριφογυρίζει σὰν λιοντάρι στὴν κλούβα του.

Ἡ βροντὴς εἶναι ἀδιάκοπες τώρα. Ἡ ξανθὴ χα-
νοῦμ ἐμαζεύτηκε σὰν κουβαράκι σὲ μιὰ γωνίτσα τοῦ
κρεββατοῦ της.

— Ἀγᾶ! μὴ φύγῃς... φοβᾶμαι !!!

Καὶ ἀνοίγει μ' ἐρωτικὴ παράκλησι τὴν ἀγκαλιά
της.

Ὁ Ἀγᾶς ἐτοιμάζεται νὰ φύγῃ. Ἡ χανοῦμ τὸν ἀγ-
καλιάζει· αὐτὸς τὴν σκουντᾷ καὶ πετιέτ' ὄξω. Ρίχνει
μιὰ γοῦνα ἀπάνω του, περνᾷ βιαστικὸς ἀπὸ τ' ἄλλο
δωμάτιο ποὺ εἶναι μαζεμένη ὅλη του ἡ φαμίλια, χω-

ρις νὰ βγάλλῃ λέξι, καὶ ἀνεβαίνει σ' ἓνα φεγγίτη ποῦ βλέπει κατὰ τὰ κανόνια

Τὸ χαλάζι τὸν κυτᾶ στὸ πρόσωπο. Ὁ ἄνεμος τὸν δαιμονίζει. Εἶναι νὰ σκάσῃ.

— Τὴν πάθαμ' Ἀγᾶ!... Τοῦ φωνάζει ἀπὸ κάτω ὁ Ἀχμέτ. Ὁ καιρὸς θὰ σηκώσῃ καὶ μᾶς καὶ τὰ κανόνια μας... Λίγοι ραγιάδες πέρασαν. Ὁ κάμπος εἶναι ἔρημος... Μόλις ποὺ καὶ ποὺ φαίνεται κι' ἀπὸ κανένας. Νά, ἄλλοι δυο-τρεῖς ἀκόμα πηγαίνουν... Τί κάνει αὐτὸς ἐκεῖ;... Ἀ!... κουνάει ἓνα κόκκινο πανί!»

— Ἀχ!... βογγάει ὁ Ἀγᾶς. Ὁ παπᾶς βιάζεται θὰ ψέλνῃ τὸ τροπάρη τοῦ Ἀγίου, γι' αὐτὸ ὁ ξωτάρης κουνάει τὸ κόκκινο πανί καθὼς τὸν ἐπρόσταξα. Σὲ λίγο θὰ τελειώσῃ κ' ἡ λειτουργία!... Γρήγορα λοιπὸν Ἀχμέτ. Γύρισε ὅλα τὰ κανόνια κατὰ τὴν ἐκκλησίᾳ ἀπάνω, καὶ φωτιά! Πέτρα στὴν πέτρα νὰ μὴ μείνῃ! νὰ μὴ φανῇ πιά οὔτε ἡ θέσι ποῦ ἦταν' ἡ ἐκκλησιά. Σὲ θέλω, τοπτζήμπαση, σὲ θέλω!... φωτιά!...

Σὰ δαιμονισμένος ὁ Ἀχμέτ τριγυρίζει στὰ κανόνια, τὰ κουνεῖ δεξιὰ καὶ ζερβά, σκύβει, σηκώνεται, ξανασκύβει, ξανασηκώνεται, ὥς ποὺ τὰ βάζει στὸ σημάδι. Φοβερὴ μπόρα ἔπιασε τώρα. Ὁ Ἀχμέτ ζυγώνει ἀναμένο τὸ ἀλλεματοκέρι πρῶτα στὴν λουμπάρδα....

Τὴν ἴδια τὴ στιγμὴ ὅμως, πάνω ἀπ' τὸ κεφάλι του χύνεται ἀπ' τὸν οὐρανὸ φωτιά. Κρότος φοβερὸς καὶ ξερός, κρότος... ἄγριος Ὅλη ἡ Ἀκρόπολις σειέται...

Κεραυνὸς πέφτει στὰ Προπύλαια, ἀπάνω στὴ μπαρουτοθήκη Καταστροφή καὶ θάνατος ! !... Ἄν εἶναι ὁ Ἀχμέτ καλὸς σημαδιάρης καλλίτερος εἶν' ὁ οὐρανός.

Ἡ καταστροφή εἶναι φοβερή. Οἱ ταξιδιωτὲς γράφουν γι' αὐτὴν μὲ φρίκη καὶ μὲ θαυμασμό.....

... Ἦταν μιὰ φορὰ κάποιος φρούραρχος Γιουσούφ. Εἶχε μάννα, εἶχε τέσσερεις γυναῖκες, εἶχε δυὸ γιουούς, — οὔτε κομμάτι δὲ βρέθηκε ἀπ' αὐτούς, — εἶχε καὶ μιὰ κόρη ὀρφανὴ ἀπὸ μάννα Χριστιανή, γι' αὐτὴν λένε πῶς γλύττωσε.

Ἦτον μιὰ φορὰ ἓνας τοπτζήμπασης Ἀχμέτ. Χάθηκε κι' αὐτὸς καὶ μόνο κατὰ τὸν Ἀἰ - Δημήτρη βρέθηκε τὸ δεξί του χέρι, ποὺ κρατοῦσε ἀκόμα τὸ ἀλειμματόκερι ποὺ θὰ βάζε τὴ φωτιά.

Τὰ κανόνια σκορπίστικαν, ἡ λουμπάρδα ἔγινε χάλι.

Πέτραις καὶ χῶμα καὶ κορμιὰ ἔγιναν ἓνα, ἔτσι ποῦ τὰ συχάθηκαν νὰ τὰ φάνε αὐτὰ τὰ σκυλιὰ καὶ τὰ κοράκια».

Οἱ Καστριῶτες κατατρομαγμένοι μαζεύονται στὸν τόπο τῆς καταστροφῆς. Οἱ Χριστιανοὶ σταυροκοποῦνται πετάγονται ὅλοι ὅξω ἀπ' τὸ ἐκκλησάκι τ' Ἀἰ Δημήτρη καὶ μόν' ὁ παπᾶς — παπᾶς τοῦ καιροῦ ἐκείνου — μένει νὰ τελειώσῃ τὴ λειτουργία.

Ἡ βροχὴ ὕστερ' ἀπ' τὴν καταστροφή ἔπαψε. Ὁ οὐρανὸς καθάρισε. Σᾶ νὰ μὴν ἔγινε τίποτις !.. Τὸ θαῦμα καὶ ποιὸς δὲν τῷμαθε ! !..

Ὁ Ἄϊ - Δημήτρης πῆρε μὲ τὸ δίκηο του τὸ πα-
ρανόμι ποῦ τοῦ ἔπρεπε, καὶ ἴσα μὲ τὰ τώρα λέγεται
Λουμπαρδιάρης, δηλαδὴ Βομβαρδιστής.

Δυστυχιμένα Προπύλαια !...

ΓΡΑΙΚΟΣ - ΓΕΝΙΤΣΑΡΟΣ ΚΑΙ ΒΕΝΕΤΑΝΟΣ

Ήτανε περασμένα τὰ μεσάνυχτα. Καμμιὰ φωνή δὲν ἀκουότανε κανένα ζωντανὸ δὲν ἐλάϊζε στὰ ρημαγμένα μέρη· κι' ἂν κ' ἄπου - κ' ἄπου κανένα τριζόνι ἔκανε πὼς θ' ἀρχίσῃ τὸν παραπονιαρικό σκοπὸ του, ὡς κι' αὐτὸ σὴναινε ἀπ' τὸ φόβο του.

Μακρὸν ἀκούστηκ' ἓνα μικρὸ πετεινάρι νὰ λαλή πίσω ἀπὸ κ' ἄπι χαλάσματα· μὰ κι' αὐτουνοῦ ἡ φωνὴ τρομαγμένη πνίγηκε στὸ λαρύγγι του.

Οἱ Τοῦρκοι κλεισμένοι στὸ Κάστρο. Οἱ Βενετσάνοι τριγυρίζουν σ' ἂν τ' ἀγρίμα στὴ χώρα. Οἱ Ἀθηναῖοι εἶναι τρυπωμένοι στὰ στὰ σπίτια τους. Βρισκόμασται στὰ 1687.

Σβυστὸ ἦταν τὸ καντῆλι τῆς Ἁγίας Γλυκερίας στὸ Γαλάτσι, κανένας δὲν πάει νὰ προσκηνήσῃ· καὶ μόνο τὸ κυπαρίσσι τῆς ἐκκλησιᾶς ποῦ τὸ φυσοῦσε ὁ ἄνεμος πῆγαινε κ' ἐρχότανε κι' ὁ ἴσκιος του στὸν τοῖχο ἔμοιαζε σ' ἂν καλόγερος τυλιγμένος στὸ ράσο του.

Τὸ ἁγιασμένο τὸ νερὸ κατρακυλοῦσε μουρμουρίζοντας τὸν κατήφορο καὶ πότιζε ὅτι εὔρισκε στὸ δρόμο του.

Μὰ νά... κι' ἀπὸ κάτω, ἀπ' τῆς Ὠμορφῆς Ἑκκλησιᾶς τὴ στράτα, κάποιος προβάλλει.

Φθάνει σὲ κάτι χαλάσματα, βγάζει βαθὺ ἀναστεναγμό, κι' ἀκούει πέρα ἀπ' τὸ βράχο τὸν ἀντίλαλό του μονάχα.

Ἔρχεται γύρω - γύρω ἀπ' τὰ χαλάσματα, κουνώντας λυπητερὸ τὸ κεφάλι του...

Ποιὸς ἄλλος ἀπὸ σένα, ἄμοιρε Ἀθηνηέ, θὰ μποροῦσε νὰ γνωρίσῃ τὸ σπίτι σου! ;.....

Χαϊδεύει τὸ ἀγιόκλημα ποῦχε φυτεμένο μὲ τὴ δύστυχη τὴν ἀδελφή του, σκύβει παραμερίζει τῆς πέτρες σὰν κᾶτι νὰ γυρεύῃ..... ὕστερα φεύγει μακριὰ ἀπὸ κεῖ..... πάει κατὰ τὴν ἐκκλησιά, στέκεται, γονατίζει σ' ἓναν τάφο μπροστά, καὶ φιλεῖ τὸ μάρμαρό του.

Χορτάρισε τοῦ γονιοῦ σου ὁ τάφος!

Μὰ γιατί κλαῖς σὰ μικρὸ παιδί; τάχατε θὰ ζῆς καὶ σὺ αὔριο;.....

Τ' ἀγριολούλευδα χύνουν γύρω τὴ μυρωδιά τους. Ξαπλώνεται στὴ γῆ, ἀκουμπάει τὸ κεφάλι του στὸν τάφο καὶ κυττάζοντας τὸν οὐρανὸ ρωτᾷ, τί ἔφταιξε κ' ἔμειν' ἔρημος καὶ μοναχὸς στὸν κόσμος!

Ξάφνου, ἀπ' τὰ Τουρκοβούνια, κάποιος ἄλλος προβάλλει. Ἡ νυκτερίδες τρελλὲς φτερουγίζουν καὶ τρίζουν γύρω του..... Κατεβαίνει μονοπάτι - μονοπάτι, πηδάει ἓναν ἓναν τοὺς βράχους καὶ κυττάζει ὁλοῦθε σὰν κᾶτι νὰ γυρεύῃ.

Ἡ ἀγριεμένη ἢ θωριά του φαίνεται πρὸ ἄγρια

μὲς στὸ σκοτάδι. Ἀλλοίμονο σ' ἐκείνον ποῦ θαύρη
στὸ δρόμο του!

Μὰ ὅσο ζυγώνει στὴν ἐκκλησιὰ κοντά, τόσο
ἡμερόνει.....

Γιατὶ κιτρίνισες καὶ τρέμεις σὰν κορίτσι, ἄγριε
Γενίτσαρε ;....

Σὲ λίγο βλέπει ἓνα μαῦρο προῶμμα νᾶρχεται ἀπ'
τὸ κάτω μέρος..... Βαθὺ τὸ σκοτάδι καὶ δὲν ξανοίγει
τί νᾶναι· μὰ σὲ μιὰν ξαφνικὴν ἀστραπὴ βλέπει πῶς
ἦταν ἄνθρωπος, ἦτανε Βενετσάνος!

Ὁ Γενίτσαρος ἔγινε πάλι Γενίτσαρος. Βγάζει
τὸ χαντζάρι του καὶ χύνεται καταπάνω του....Μὰ κι' ὁ
Βενετσάνος δὲ χωρατεύει. Τὰ κτυπήματα τοῦ ἐνὸς
βρίσκουν ὅλο τὸ σίδερο τοῦ ἄλλου. Πιάνει ὁ Γενίτσα-
ρος μὲ τὸ ξερβὶ τὸ χέρι τὸ δεξι τοῦ Βενετσάνου, μὰ
τὴν ἴδια στιγμή πιάνει κι' ὁ Βενετσάνος μὲ τὸ ξερβὶ
του τὸ δεξι τοῦ Γενίτσαρου... Σκουντιοῦνται σὰν
τ' ἀγρίμια καὶ μὲ πολλὰ ἔρχονται σιμὰ στὸν τάφο...

Πτειεῖται ὁ Ἀθηνηὸς μὲ τὸ σπαθὶ στὸ χέρι καὶ
βρίσκεται ξάφνου μπροστά τους.

—Ἐμένα βόηθα, πατριώτη—φωνάζει ρωμαίϊκα ὁ
Βενετσάνος—νὰ σκοτώσωμε τὸν Τοῦρκο τὸν ἄλιστο!....

—Ἐμένα βόηθα, πατριώτη—φωνάζει ρωμαίϊκα κι'
ὁ Γενίτσαρος—νὰ σφάξωμε τὸ Φράγκο, τὸν ἄλιστο!....

—Κανέναν δὲ βοηθᾶω! Τοὺς Τούρκους ἄς τοὺς
ἀγαποῦν οἱ παπάδες μας καὶ τοὺς Βενετσάνους οἱ ἄ-
μυαλοι οἱ λαϊκοί· ἐγὼ καὶ τοὺς δυὸ τοὺς ξέρω γιὰ

ἐχθροῖς τῆς πατρίδας μου... Ὅποιος εἶναι πῶς γεροῖς
ἄς φάη τὸν ἄλλον, καὶ τοὺς δυὸ ἄς σᾶς φάνε τὰ σκυ-
λιὰ καὶ τὰ κοράκια. Μὰ τραβιχθῆτε ἀπὸ δῶ ! δὲ θ'
ἀφήσω νὰ χυθῇ αἷμα ἀνθρωπινὸ σιοῦ πατέρα μου,
τοῦ γέρο Χωραφᾶ, τὸν τάφο !...

Γιατὶ μιὰ φωνὴ ἀπὸ δυὸ στόματα ἀκούεται : «ἀ-
δερφέ μου» ! Γιατὶ μὲ μιᾶς πέφτουν τ' ἄρματα κάτω;
Γιατὶ ἀνοίγονται τρεῖς ἀγκάλαις;

Ποῖος τῶλπιξε· ὁ πρῶτος ποῦ μικρὸ τὸν πῆραν οἱ
Γενίτσαροι, ὁ δεύτερος ποῦ παιδάκι τὸν ξαγόρασαν
οἱ Βενετσάνοι, καὶ ὁ μικρός, ποῦ τάχατ' ἐστάθη πῶς
τυχερός, γιὰ πρώτη φορὰ νὰ σμίξουν, καὶ σὰν ἐχ-
θροί, στοῦ πατέρα τους τὸν τάφο ; !...

Κοντεύει νὰ ξημερώσῃ. Τὰ πουλάκια μέσα στὰ
χαμόκλαδα τινάζουν τὰ φτερά τους βγάζοντας χαρωπὴ
λαλιά. Τὸ νυκτοποῦλι κρύφτηκε στὰ χαλάσματα, νὰ
μὴν τῶρ' ἡ μέρα. Τ' ἄστρα τρεμοσβύνουν· ἡ νυκτερίδα
ἔγιν' ἄφαντη !...

Πόσο θὰ ξυπάζότανε κανένας διαβάτης, ἂν περ-
νώντας ἐβλεπε ἓνα Γραικό, ἓνα Γενίτσαρο καὶ ἓνα
Βενετσάνο, γονατισμένους σιμὰ-σιμὰ, νὰ χύνουν μαῦ-
ρο δάκρυ σ' ἓνα τάφου λιθάρι !...

Ο ΤΡΕΛΛΟΣ ΤΗΣ ΑΘΗΝΑΣ

Δὲ γεννήθηκε τρελλὸς ὁ Γιάννης, τοῦ Παπαῖ-Κωνσταντῆ ὁ γυιὸς· ἦταν ἔξυπνο καὶ πολὺ ἔξυπνο παιδί. Ὁ πρῶτος μαθητὴς τοῦ παπαῖ Δανήλη, τόσο τὸν ἀγαποῦς· ὁ δάσκαλος, ποὺ δὲν τὸν ξεχώριζε ἀπὸ παιδί του, καὶ βλέποντας αὐτὸν παρηγοριότανε γιὰ τὸ γυιὸ του ποῦ εἶχε χαμένο...

Τοῦ γέρο-δάσκαλου τοῦ εἶχε ἀπομείνῃ τώρα ἡ κόρη του, ἡ Καρυά. Σὰν ἦταν ἀνήμερος ὁ πατέρας της, αὐτὴ ἔκανε μᾶθημα στὰ παιδιά. Καὶ τότες νᾶβλεpes πιά τὸ φτωχὸ τὸ Γιάννη! ροδάνι πήγαινε ἡ γλῶσσα του.

Ὁ Γιάννης ἔγινε τὸ καλλίτερο Ἀθηνηωτάκι· ὅλοι τὸν καμάρωναν.

Μὰ ξάφνου τὸν ἔπιασε ἓνα ἀλλιώτικο πρᾶμμα· δὲν ζύγωνε ἄνθρωπο, κι' ὅλη τὴ νύκτα τὴν περνοῦσε στὸ πόδι. Ἡ καϋμένη ἡ μάννα του βρισκότανε σὲ ἀπελπισία.

Καὶ δὲ γνώριζε κανένας τί εἶχε, μήτε καὶ μποροῦσες νὰ μᾶθῃς· ἂν τὸν ρωτοῦσες χαμογελοῦσε, κουνοῦσε τὸ κεφάλι του, κ' ἔφευγε...

Ὅστερ' ἀπὸ λίγο καιρὸ παντρεύτη τοῦ δασκάλου

ἡ κόρη καὶ πῆρ' ἓνα Βενετσάνο ποῦ ἀγαποῦσε. Τότες πὰ ὁ Γιάννης ἀπόγινε· μὰ τότες κι' ὁ κόσμος κατὰλαβε τί εἶχε.

Κόντευα νὰ ξεχάσω ἓνα παράξενο πρᾶμμα. Ὁ πατέρας τῆς Καρυᾶς καὶ τοῦ Γιάννη ἡ μάννα, πέθαναν τὴν ἴδια τὴν ἡμέρα.

Ἄς ἀφήσωμε τώρα τὸ Γιάννη ποῦ μισότρελλος, μὲ τὸ ντουφέκι του στὸν ὦμο καὶ μὲ τὸν πιστό του τὸν σκύλο, γύριζε στὰ βουνά, κι' ἄς ποῦμε δυὸ-τρία λόγια γιὰ τὴν Ἀθήνα. Βρισκόμαστε στὰ 1688. Οἱ Βενετσάνοι εἶχαν ἔρθῃ ἀπ' τὸ Μωριά καὶ πῆραν τὴν Ἀθήνα. Τί βγαίνει ὅμως, ἂν καὶ μὲ τὴ βοήθεια τοῦ τόπου, διῶξαν τὸν Τοῦρκο!..... Ὁ Τοῦρκος κι' ἂν ἔφυγε, πάλι ξαναγυρίζει, μὰ οἱ Βενετσάνοι δὲν βοηθᾶνε τὴν Ἀθήνα, καὶ φεύγουν..... Καὶ μαζί μ' αὐτοὺς φεύγουν κ' οἱ Ἀθηναῖοι ὅλοι—ἄντρες, γυναῖκες, γέροντες καὶ παιδιὰ—κι' ἀφίνουν τὸν τόπο τους, τὰ σπίτια τους, τῆς ἐκκλησιᾶς τους, καὶ τῶν γονιῶν τους τάφους..... Κι' ἂν γυρίζουν μερικοὶ πίσω, ὕστερ' ἀπὸ τρία χρόνια, μὲ τὸ ἔλεος τοῦ Σουλτάνου, σὺν καταφρονημένοι δοῦλοι, καὶ μὲ τὸν ἀφορεσμὸ τοῦ Πατριάρχῃ, ξαναβρίσκουν τὸ χῶμα τῆς πατρὶδας τους, μόνον χῶμα, τὰ σπίτια τους μόνον πέτρες, τῆς ἐκκλησιᾶς τους γυμνὲς καὶ ντροπιασμένες, καὶ τοὺς τάφους

τῶν γονιῶν ἀγνώριστους κι' αὐτοὺς ἀπ' τ' ἀγκάθια.

Κανένας δὲ θυμήθηκε τὸν τρελλὸ τὸ Γιάννη, πού μήτε στὴ Σαλαμίνα φάνηκε, μήτε μὲ τὰ καράβια πῆγε, μήτε στὴν Ἀθήνα ἔμεινε.

Αὐτὸς ὅμως μιὰ μέρα, ἐκεῖ πού γύριζε ἀπὸ βουνὸ σὲ βουνό, εἶπε: «Ἄς πάω νὰ ἰδῶ μιὰ ματιὰ, τί γίνονται καὶ στὴν Ἀθήνα κάτω».

Κατεβαίνει, καὶ τί νὰ ἰδῇ! Ὅλοι φευγάτοι... Ἀπ' ἄκρη σ' ἄκρη ἐρημιὰ· ψυχὴ ζωντανὴ δὲν ἐλαΐζε· οἱ ἄνεμοι ἀνοιγόκλειναν καὶ πόρτες καὶ παραθύρια... ἄλλα σπίτια γκρεμισμένα, ἄλλα καϋμένα καὶ ὅλα ἀδειανά.

Βλέποντας αὐτὸ τὸ χάμι· ὁ τρελλὸς ὁ Γιάννης πρῶτα - πρῶτα ἀρχίνισε τὰ γέλια· ὕστερα πῆγε καὶ χαιρέτισε ὅλα τὰ σπίτια πού γνώριζε, καὶ στὴ θέση τοῦ νοικοκύρη κάθισε τὸ σκύλλο του, καὶ ἄρχισε τὴν κουβέντα. «Ἐ! πῶς τὰ περνᾶτε μὲ τοὺς Βενετσάνους; τὰ μάθατε τὰ φράγκικα ἢ ἀκόμα; ἔμαθα πὼς θὰ ξανάρθουν πίσω οἱ Τοῦρκοι καὶ οἱ Βενετσάνοι πὼς θὰ φύγουν... μὰ δὲν τὸ πιστεύω... κοῦ νὰ σᾶς ἀφήσουν μονάχους!... νάρθῃ κανένας Τοῦρκος νὰ σᾶς ἀρπάξῃ τὸ κορίτσι σας, ἢ νὰ σᾶς πάρῃ τὸ βιός σας, ἢ νὰ σᾶς γκρεμίσῃ τῆς ἐκκλησιᾶς σας»!... Καὶ ὕστερα μιλῶντας καὶ μὲ τὰ σωστά του στὸ σκύλλο του. «Ἐ! τί λές, Μοροζίνη, —αὐτὸ τὸ ὄνομα τοῦχε δομένο— πᾶμε νὰν τὰ ποῦμε κι' ἄλλοῦ;» καὶ γελῶντας ἔφευγε, κι' ὁ σκύλ-

λος του ἔτρεχε μπροστὰ γαυγίζοντας καὶ κουνώντας τὴν οὐρά του ἀπ' τὴ μεγάλη του χαρά.

Ἀφοῦ γύρισ' ἔτσι τὰ περισσότερα σπίτια, ἀνέβηκε καὶ στὸ Κάστρο, γιατί ἤθελε κι' ἀπὸ ψηλά, νὰ καμαρώσῃ τῆς Ἀθήνας τὸ χάλι.

Ὅταν ξάφνου ἀκούει φωνὲς κι' ἀντάρα κατὰ τὸ μέρος τοῦ παζαριοῦ.

«Μπα! εἶπε, δὲ φύγανε λοιπὸν ὅλοι; Ποιοὶ νᾶμειναν; ἔχει γνωστικούς ἀνθρώπους κ' ἡ Ἀθήνα; ἄς πάω νὰ ἰδῶ». Καὶ κατέβηκε ἀγάλι-ἀγάλι καὶ περπατοῦσε σκυφτὰ-σκυφτὰ σὰ νᾶθελε νὰ πιάσῃ καμμιὰν ἀλεποῦ ἀπ' τὴν οὐρά.

Ἐφτασ' ὕστερ' ἀπὸ λίγην ὥρα στὸ παζάρι, καὶ τί νὰ ἰδῇ! μῆτε ἀγοραστής, μῆτε πουλητής!

Τότες ὁ τρελλὸς στάθηκε μὲ ἀπορία, καὶ βλέποντας γύρω του, ἔλεγε μέσα του: «Μὰ τί λοιπόν;! ὄνειρο ἔβλεπα ἢ τ' αὐτιά μου βουίζανε; ! τ' ἦταν ἡ ἀντάρα ποὺ ἄκουσ' ἀπ' τὸ Κάστρο;!...»

Φωνάζει ὅλους τοὺς παζαρίτες, μὲ τῶνομα ἕναν-ἕναν, μὰ καμμιὰ ἀπόκριση δὲν ἀκούει.... Τότες τὸν πιάνουν πάλι τὰ γέλια κι' ἀρχίζει νὰ κάνῃ αὐτὸς τὴ φωνή τους· καὶ παζάρεψε κ' ἔλεγε πὼς δὲν τὸν σιμφέρει· καὶ τοὺς ἔβριζε καὶ ἔφευγε γελῶντας....

Μὰ δὲν εἶχε φύγει ἀκόμα καλὰ-καλὰ, ὅταν ἄκουσε πάλι τῆς φωνὲς καὶ τὴν ἀντάρα καὶ τούτῃ τὴ φορὰ πὺδ δυνατά, γιατί ἦταν κοντά του.

Ἡ φωνὲς βγαίνανε μέσ' ἀπὸ μιὰ μεγάλη μάντρα

τοῦ παζαριοῦ ποὺ σφάζανε τὰ ζωντανά.

Ζυγώνει κοντὰ ἀγάλι-ἀγάλι, ρίχνει τὰ χέρια του στὸν τοῖχο, σηκώνεται κρυφὰ-κρυφὰ καὶ ὕστερα δίνει μία καὶ βρίσκεται στοῦ τοίχου τὸ σαμάρι.

Κυττάζει μέσα καὶ τί νὰ ἰδῇ!

“Ὅλες ἦ γάτες καὶ ὅλοι οἱ σκύλλοι τῆς Ἀθήνας ἦτανε μαζεμένοι ἐκεῖ καὶ πολεμοῦσαν νὰ φᾶνε ἓναν λησμονημένο μέσα στὴ μάντρα γαῖδαρο, ἀποκαμωμένο ἀπ’ τὴν πείνα κι’ ἀπ’ τὴ δίψα, ἀφοῦ τὸν σύντροφό του τὸν εἶχαν φάει, σ’αὐτὸν ἀκούστηκαν ἦ ἄλλες ἦ φωνές...

Ἡ πρώτη δουλειὰ τοῦ τρελλοῦ ἦτανε νὰ πηδήσῃ μέσα καὶ μὲ φωνές καὶ μὲ ξυλιές νὰ γλυττώσῃ τὸν ἄμοιρο τὸ γαῖδαρο ἀπ’ τὸν ἄδικο θάνατο...

“Ὑστερα, ἀνεβαίνοντας σὲ μιὰ γκρεμισμένη κολώνα, ἀρχίνισ’ ἔτσι νὰ μιλῇ στὴς γάτες καὶ στοὺς σκύλλους, στὴ; μόνες τῆς Ἀθήνας ψυχές, ἔχοντας στὰ δεξιὰ του τὸν μπιστεμένο σκύλλο καὶ στ’ ἀριστερά του τὸ γλυτωμένο γαῖδαρο.

«Ντροπὴ σας. Ἀθηναῖοι, νὰ μείνουν στὸν τόπο σας μονάχα δύο εὐγενεῖς Βενετσάνοι κ’ ἐκείνους νὰ θέλετε σώνει καὶ καλά, νὰν τοὺς φᾶτε! Τί καταλάβετε ποὺ φάγατε τὸν ἓνα; ἀφοῦ τελειώσετε καὶ τὸν ἄλλον τί θὰ φᾶτε; δὲν καταλαβέnete πὼς στὰ ὕστερα θὰ φαγωθῇτε συναμεταξύ σας!... Νὰ λοιπόν, τώρα ποὺ ὁ Θεὸς μ’ ἔστειλ’ ἐμένα νὰ σᾶς γλυτώσω...

«Ἄν μοῦ ᾔχετε ὑπόληψι καὶ ἐμπιστοσύνη καὶ με-
κάνετε βασιλιᾶ σας, θὰ σᾶς βάλω τάξη, θὰ σᾶς δώσω
νόμους, καὶ μήτε φαί πιά θὰ σᾶς λείψῃ, μήτε πιτό,
μόνο θὰ ζήσετε εὐτυχισμένοι καὶ θὰ εἴσαστε καλο-
θρεμμένοι σάν τὸ Μοροζίνη μου. Μήπως σᾶς πέρασε
ἄπ' τὸ νοῦ, καθὼς σὲ κείνους ποὺ ἄφησαν τὸν τόπο
οὓς καὶ ἔφυγαν, πὼς εἶμαι τρελλός; Τρελλός, ξετρελ-
λός, εἶμαι πιὸ γνωστικὸς ἀπὸ σᾶς καὶ πρέπει νὰ με
κάμειτε βασιλιᾶ σας, ἂν θέλετε νὰ χαρῆτε ζωὴ καὶ
νειάτα! Τὸ λοιπὸν ὅλοι μαζί:

«Ζήτω ὁ τρελλὸς Βασιλεὺς τῆς Ἀθήνας!»

Γαυγίσματα λογιῶ-λογιῶ καὶ ναουρίσματα ἀ-
κουστήκανε τότε, σάν νὰ κατάλαβαν καὶ αὐτὰ τί
τοὺς ἔλεγε ὁ τρελλός· καὶ μέσα σ' ὅλ' αὐτὸ τὸ κακὸ
ἀκούστηκε καὶ ἡ χονδρὴ φωνὴ τοῦ τυχεροῦ γαι-
δάρου.

Τώρα ὁ τρελλὸς ἀρχίνησε νὰ δίνη βαθμούς. Γυρί-
ζει λοιπὸν κατὰ τοὺς σκύλλους καὶ λέει:

«Σένα με τὸ χονδρὸ κεφάλι σὲ διορίζω βεζίρη
μου, σένα με τὴ μαύρη καὶ ἄγρια τρίχα σερασκέρη,
σέναν καπετὰν πασᾶ... σένα...» καὶ μόλις ἐγύρισε κατὰ
τὸ μέρος τοῦ γαϊδάρου γιὰ νὰ τὸν κἀνῃ ἀρχιμουσικό
του, εἶδ' ἓνα σκύλλαρο με κόκκινη τρίχα καὶ με κομ-
μένα αὐτιά ποὺ ζύγωνε κρυφὰ-κρυφὰ ν' ἀρπάξῃ τὸ
γαῖδαρο ἀπ' τὴν οὐρά...

Λὲς γιὰτὶ δὲν κατάλαβε τοῦ τρελλοῦ τὴν κουβέντα,
λὲς γιὰτὶ ἦταν δυσареστημένος ποὺ δὲν τοῦδωκε καὶ

αὐτουνοῦ κανένα πασσαλίκι, ἀποφάσισε νὰ κάνῃ αὐτὴ τὴν κακὴ τὴν πράξη. Μὰ κι' ὁ Βασιλιᾶς δὲ χωρατεύει.... σηκώνει τὸ ντουφέκι του τοῦ δίνει μιὰ καὶ πάρ' τον κάτω. Τὸν ἀρπάζει ἀπ' τὴν οὐρὰ καὶ πετῶντας τον στὸ ἀσκέρι του: «Φᾶτε τοὺς λέει, πιστοί μου, φᾶτε τοῦ κακοῦ πατριώτη τὸ κορμί.....» Δὲν πέρασαν δέκα λεπτὰ τῆς ὥρας καὶ μῆτε φάνηκε πιά ὁ ἄμοιρος ὁ σκύλλος.... Καὶ κεῖνο πού δὲν ἔκαμαν τὰ λόγια τοῦ βασιλιᾶ, τό 'καμε αὐτὴ του ἡ πράξη..... Ἀπὸ τώρα κ' ἐμπρὸς καὶ σκύλλοι καὶ γάτες τὸν ἄκουαν καὶ τὸν ἔπερναν ἀπὸ πίσω σὰν τ' ἀρνάκια.....

Ἐκαβαλλίκεψε λοιπὸν τὸ γαῖδαρο ὅπως-ὅπως, μὰ κι' αὐτὸς ἔβαλε τὰ δυνατά του, πῆρε στὰ καπούλια τὸ Μοροζίνη του, κρέμασε στὸ ραβδί του ἓνα μεγάλο πανὶ γιὰ μπαϊράκι καὶ μπρὸς αὐτός, πίσω οἱ μεγαλοσιάνοι κι' ὅλο του τ' ἀσκέρι, ἐβγῆκαν ἔτσι! ἀπ' τὴ μάντρα τοῦ παζαριοῦ.

Μὰ δὲν ἦτανε δά, νὰ ποῦμε καὶ τὴ μαύρη τὴν ἀλήθεια κακὸς βασιλιᾶς ὁ τρελλός..... δὲν ἔλλειψ' ἀπ' τ' ἀσκέρι του, μῆτε ψωμί, μῆτε νερό, μῆτε γλέντι..... Ἐπῆγαινε ἀπὸ σπίτι σὲ σπίτι, ἄνοιγε τὰ κελλάρια, καὶ ὅ,τι βρισκότανε μέσα τοὺς τὸ μοίραζε καὶ τὸ τρώγανε..... Τόσο, πὺ τοὺς συνείθισε ὥστερ' ἀπὸ λίγον καιρὸ καὶ πέρανε τὸ φαῖ ἀπ' τὰ χέρια του ἑνας-ἑνας, μὲ τὴν ἀράδα του. Καὶ νὰ δῆς πὺ ὅταν ἔκανε μεγάλη ζέστη τοὺς πῆγαινε στὴν Καλλιρρόη καὶ λουζόν-

τουσαν στὸ Βούθουλα· τοὺς πήγαινε καὶ περίπατο —
σὰ δάσκαλος μὲ τὰ παιδιὰ του.

Κ' ἔτσι ὁ τρελλὸς μὲ τ' ἀσκέρι του ζοῦσαν ζωὴ
χαρισάμενη.

Κάμποσος καιρὸς πέρασε. Τ' ἀσκέρι τοῦ τρελλοῦ
εἶχε λιγοστέψει — τὸ περισσότερο ἢ γάτες, — γιατί
μ' ὄλες τῆς φωνῆς του δὲν μπόρεσε νὰ τῆς φιλιώσῃ
μὲ τοὺς σκύλλους, καὶ δὲν περνοῦσε μέρα, χωρὶς νὰ
χαθοῦν πέντ' ἕξ ἀπὸ δαῦτες· τόσο, πὺν στὰ ὕστερα,
γάτα γιὰ γάτα δὲν εἶχε πιά ἀπομείνει. Δὲν λυπήθηκε
δὰ καὶ πολὺ γι' αὐτὸ ὁ Γιάννης, γιατί περισσότερο
ἀγαποῦσε τοὺς σκύλλους. Μὰ κι' αὐτοὶ δὲν τὸν ἀγα-
ποῦσαν λιγώτερο. Μπρὸς ὁ τρελλὸς πίσω ὅλοι τους,
νύχτα - μέρα....

Κι' ὅταν καμμιά νυχτιὰ ἀστραφτε καὶ βρόνταγε, καὶ
τ' ἀστροπελέκι πέφτοντας δὲν εἶχε τί νὰ γκρεμίσῃ,
τότε ἀλήθεια ἦταν ἄγριο προᾶμμα νὰ βλέπῃς ἕναν
τρελλό νὰ πηδάῃ μὲ γέλια τὰ χαλάσματα τῆς ἔρημης
τῆς χώρας, κι' ἀπὸ πίσω του ἕνα σωρὸ σκυλλιά νὰ
οὐρλιάζουν...

Μία μέρα, δὲν ξέρω τί τοῦρθε τοῦ τρελλοῦ καὶ
πῆρε τοὺς σκύλλους του νὰ πάῃ στὸ Δράκο, γιὰ νὰ
τοὺς κολυμπήσῃ στὴ θάλασσα.

Κόντευε νὰ φτάσῃ στὸ γιαλό, σὰν ἄκουσε μεγάλη βουὴ κι' ἀντάρρα. Κυττάζει μακριὰ καὶ βλέπει μιὰ μαυρίλα ἀπ' τὸ Δράκο ν' ἀνεβαίνει κατὰ τὴν Ἀθήνα...

Ὁ βασιλιᾶς ἐστάθη καὶ μαζί μ' αὐτόν ἐστάθη κι' ὅλο του τ' ἀσκέρι. Δὲν καταλάβαινε τί τρέχει· γιὰ καλὸ καὶ γιὰ κακὸ ὅμως ἔβαλε τοὺς σκύλλους στὴν ἀράδα· ὕστερα ξεπέζεψε καὶ τράβηξε μπρὸς γιὰ νὰ ἰδῇ, ἀφοῦ τοὺς εἶπε νὰ σταθοῦν στὴ θέσῃ τους, καὶ νὰ εἶναι ἕτοιμοι σὲ κάθε περίσταση νὰ πεθάνουν γιὰ τὸν βασιλιᾶ τους καὶ γιὰ τὸν τόπο τους... Μὰ ἡ μαυρίλα εἶχε ζυγώσει πολύ... Ὁ τρελλὸς εἶδε πὰ πὼς ἦταν ἀνθρώποι, καὶ κᾶτι παραπάνω, πὼς ἦταν Ἀθηναῖοι καὶ ὅλοι δικοὶ καὶ γνώριμοι. Γύρισε πίσω νὰ ἰδῇ τὸ πιστό του τ' ἀσκέρι... καὶ δὲν βλέπει κανέναν!..

Ὅλοι οἱ σκύλλοι εἶχαν γίνει ἄφαντοι.

Κάθε ἓνας εἶχε τρέξει στὸν ἀφέντη του· καὶ πηδοῦσαν κ' ἐκλαιγαν καὶ 'κουνοῦσαν τὴν οὐρά τους καὶ τριβόντουσαν ἀπάνω στ' ἀφεντικά τους.

Ὡς κι' αὐτὸς ὁ γαῖδαρος ἐπῆρε τὰ χωράφια κλοτσώντας καὶ γκαρίζοντας ἀπ' τὴ χαρά του ποὺ εἶδε τὸν ἀφέντη του... ὁ ἀχάριστος!

«Καταραμένοι νὰ εἴσαστε! καταραμένοι νὰ εἴσαστε ὅλοι!»... φωνάζει ὁ τρελλός, μὲ πικρὸ καὶ πε-

διφρονητικὸν γέλιο, καὶ κουνῶντας τὸ ραβδί του, πού
τὸ εἶχε μιὰ φορὰ γιὰ βασιλικὸ φλάμπουρο: Ἐμπρός,
φωναίξει, ἔμπρὸς πιστέ μου, ἔμπρὸς Μοροζίνη μου»!
Καὶ γίνεται ἄφαντος.

ΚΑΛΟΓΗΡΟΥ ΑΠΟΜΝΗΜΟΝΕΥΜΑΤΑ

(*Ἀστέρα 1691, Ἀπριλίου 4*)

ΓΙΑΤΙ ΕΓΙΝΑ ΚΑΛΟΓΕΡΟΣ

Νά ἐγὼ πάλι στὸ μοναστήρι μου, μονάχος, μέσα
στοὺς τέσσερις τοῦ κελλιοῦ μου τοίχους, ἔχοντας γιὰ
συντροφιά τὰ νυχτοπούλια τοῦ βουνοῦ, καὶ γιὰ παρη-
γοριὰ τῶν πεύκων τῇ σιγανῇ λαλιά.

Τί εἶδαν τὰ μάτια μου αὐτὰ τὰ τελευταῖα χρόνια.
Πῶς σὲ ἄφησα καὶ πῶς σὲ ξαναβρῆκα κατακαυμένη
Ἀθήνα!

Καλὰ πού ἤρθατε καὶ σεῖς χελιδόνια, νὰ μοῦ θυμί-
σετε πῶς εἶναι Ἄνοιξι, γιατί ἐγώ, ἔχοντας τῆς καρ-
διᾶς μου τὴ μαυρίλα ἔλεγα πῶς εἶναι βαρυχειμωνιά.

Μονάχος ἔμειν' ἀπ' τοὺς Ἀστεριῶτες ὡς τὴν ὥρα
— σαράντα τόσοι! ἄλλοι πέθαναν καὶ ἄλλοι ζοῦνε
ἄς ποῦμε, στήν ξενητεία.

Σὲ ποιὸν ν' ἀνοίξω τῆς καρδιᾶς μου τὸ μυστικὸ
κελλάϊ;

Τ' ἀνοίγω σὲ σέναν πού μπορεῖ νὰ διαβάσης τὰ γραφόμενά μου.

Μὰ κι' ἂν δὲν τὰ διαβάση κανεὶς δὲ χάθηζε ὁ κόσμος!

Τὸ ράσσο σκεπάζει τόσα καὶ τόσα, ἄς σκεπάση κι' ὁ τάφος ἓνα ράσσο.

Τρίτη γεννήθηκα· στῆς δεκατρεῖς τοῦ μηνός, Φλεβάρη μῆνα, δίσεχτο χρόνο· ὅλα καλὰ σημάδια.

Ἦμουν τὸ πρῶτο παιδί τῆς μάννας μου κ' ἔμεινα τὸ τελευταῖο. Ὅλα τ' ἀδέρφια μου χαθῆκαν ἓνα-ἓνα.

Σὰν ἐξέκαμε αὐτὰ ὁ χάρος, ἔβαλε χερικὸ καὶ στοὺς γονεῖς μου. Πρῶτα πέθανε ὁ πατέρας μου. Ἡ μάννα μου στὰ τρία χρόνια πάνω ξαναπαντρεύτηκε.

Πῆρε ἓνα γείτονά μας χηρευάμενο, πού εἶχε καὶ ἓνα κορίτσι.

Μὰ δὲν περνοῦσαν καλὴ ζωὴ.

Ἐκεῖνος θυμώτανε τὴν πρώτη του γυναῖκα πού ἦταν στὸ θέλημά του πρόθυμη σὰ γυμνασμένη σκύλλα, κι' ἡ μάννα μου τὸν πρῶτο τῆς ἄντρα πού πικρὸ λόγο δὲν ἄκουσ' ἀπ' τὰ χεῖλή του.

Στὴν ἀρχὴ γκρινιάζανε, ὕστερα μαλλώνανε, στὰ τελευταῖα ἔπεφτε καὶ ξύλο.

Ἐγὼ πιά κ' ἡ ἀδερφή μου ἄς 'ποῦμε, ἡ Μηλιά, μαζεμένοι σὲ μιὰ γωνιὰ κλαίγαμε τὴ μοίρα μας.

Τέτοια ζωὴ περάσαμε κάμποσα χρόνια, ὅσο τὸ καλὸ μου ποδαρικό, ἔφαγε καὶ τὸ δευτέρό μου τὸν πατέρα.

Ἕνας Τοῦρκος, κάποιο πρωί πὺν ἔτυχε νὰ πε-
ράσῃ ἀπ' τὸ ὑποστατικό του, τὸν ἔβαλε σημάδι, μιὰ
καὶ κάτω.

Ἡ μάννα μου τώρα ἀντὶ γιὰ ἓνα εἶχε δυὸ παιδιά.

Μὲ τὴ Μηλιὰ δὲν ἐχωρίζαμε οὔτε στιγμή, καὶ
πάντα ὁ ἓνας βοηθοῦσε στῆς δουλειὲς τὸν ἄλλον.

Τὶ χρυσὴ κοπέλλα! Μεγάλωνε στὸ κορμὴ μὰ στὴν
καρδιὰ ἔμενε πάντα παιδάκι.

Ἡ μόνη μας λύπη ἦταν πὺν βλέπαμε τὴ μάνα
μας μέρα μὲ τὴν ἡμέρα νὰ λυώνη, ὥς πὺν πέθανε κ'
αὐτὴ.

Μείναμε πιά μονάχοι. Σὰν ἀδέρφια ζούσαμε, μὰ
ἀδέρφια δὲν ἦμαστε.

Εἶναι Μάρτης τοῦ 1687 καὶ ἔστω γιὰ ἐκθύμηση.

Ἕνα πρωὶ τῆς λέω: Μηλιὰ! θὰ λείψω δυὸ τρεῖς
μέρες στὸ κυνήγι.

Ἐφυγα μὲ μισὴν καρδιὰ καὶ αὐτὴν πονεμένη.
Σὰν κάτι νὰ μοῦλεγε μεῖνε.

Μὰ κ' ἡ Μηλιὰ τὴν ὥρα πὺν φιληθήκαμε ἔτρεμε
καὶ κιτρίνισε σὰ ζαφορά. Λέξι δὲ βγάλαμε.

... Κυνήγησα ὅλη μέρα. Τὴ νύχτα ἔγυρα νὰ
κοιμηθῶ σὲ μιὰν ἐλῆὰ ἀπὸ κάτω, μὰ δὲ μὲ κολλοῦσε
ὑπνος· μόλις ἔκανα νὰ κλείσω τὰ μάτια μου καὶ πε-
ταγόμεουν τρομαγμένος. Κράτησα τότες σφιχτὰ μέσα
στὰ χέρια μου τὰ μάτια μου γιὰ νὰ μὲ πάρῃ λίγ' ὁ
ὑπνος κ' ὕστερα νὰ σηκωθῶ νὰ τραβήξω γιὰ τὴ χώρα,
στὸ σπίτι μας.

Μὰ τὴ στιγμὴν ἐκείνη ἓνα κακὸ νυχτοπούλι ἄρχισε νὰ βογγάη στὸ κλαρί, ἀπάνω ἀπ' τὸ κεφάλι μου. Κρύωσα ὅλος.

Σηκώνομαι τότες καὶ παίρνω τὰ μονοπάτια καὶ τοὺς δρόμους τρέχοντας σὰ νὰ μὲ κυνηγοῦσαν ξωτικά.

Ἔφτασα σπίτι μας καὶ ἦταν περασμένα τὰ μεσάνυχτα.

Χτυπῶ τὴν αὐλόπορτα, κανένας δὲν ἀκούει, ξαναχτυπῶ, τίποτις. Σκαρφαλώνω ἀπ' τὸν τοῖχο. Ἡ μέσα πόρτα κλειστή, φέρνω γύρω τότες τὸ σπίτι χτυπώντας τὰ παραθύρια. Ἀπόκρισι καμμία. Σκουντῶ τὸ μικρὸ πορτάκι ποὺ ἀπὸ τὸ σπίτι ἔβγαινε στὸν κῆπο τῆς πίσω ἀλλῆς, ἦταν βιαστικά κλειδωμένο καὶ ἄνοιξε.

Μπαίνω μέσα στὸ σπίτι. Φωνάζω, μὰ ἀπόκρισι δὲν ἀκούω. Ψάχνω παντοῦ καὶ σὰ δὲν ἦταν πουθενὰ ἡ Μηλιά, βγαίνω στὸ δρόμο πάλι. Χτυπῶ στοὺς γειτόνους· ἀπὸ τὸ φόβο τους κἀναν ὅλοι τὸν ψόφιο. Τοὺς λέω ποιὸς εἶμαι Μὲ τὰ πολλὰ ἀνοίγει ἓνα παραθυράκι καὶ προβάλλει τὸ κεφάλι της μιὰ γρηὰ γειτόνισσα. Μοῦ λέει αὐτὴ πῶς εἶναι ὠρες πολλὲς ποὺ σὰ ν᾿ἀκουσε στὸ σπίτι μας σαματᾶ μὰ δὲν ξεπόρτισε ἀπ' τὸ φόβο της.

Ἀλλοίμονο φώναξα. Τὴ Μηλιά θὰν τὴν ἔρπαξαν Τούρκοι.

Ἔφερα τότες βόλτα τὰ Τούρκικα σπίτια καὶ ἀφουκραζόμουν ν᾿ἀκούσω γέλια ἀνδρῶν καὶ κλάματα γυναικας. Ἀδικὸς κόπος.

Μιά βδομάδα ἔζησα ἔτσι ζωὴ τυραννημένη. Εἶχα τὸν καῦμό μου εἶχα καὶ τὰ λόγια τοῦ κόσμου. Ἦσαν τὴν περίστασι νὰ χύσουν κι' αὐτοὶ τὸ φαρμάκι τους. Μὰ κανένας δὲ μὲ πλήγωσε τόσο σὰ μιὰ πρὸς μοῦ εἶπε :

— Τάχατες νὰ τὴν ἄρπαξαν ἢ νὰφυγε ; ...

'Απελπίστηκα πὰ καὶ βλέποντας τὴν κατάντια μου καὶ τὴν ἐρημίά μου ἀποφάσισα νὰ πάω σὲ μοναστήρι. Τῶπα καὶ τῶκαμα.

Ξεκίνησα γὰ τὸ 'Αστέρι κ' ἦταν ἀπόβραδο. Σὰν ἔφτασα, ὁ κατὰμαυρος οὐρανὸς ἦταν σπαρμένος μὲ φῶτα.

Οἱ 'Αστεριῶτες κοιμοῦνται. Τριγυρίζω τότε στοὺς βράχους χτυπῶ μὲ τὸ ραβδί μου τὴν πέτρα γὰ παριγοριὰ — λαλιὰ εἶναι κι' αὐτό· ὁ ἀντίχτυπος μὲ ταράζει. Τὰ κλαριὰ μοῦ φαίνονται πὼς ζώντανεύουν. Ζυγώνω τότε στὸ Μοναστήρι καὶ κάθομαι στὴν ἐξώπορτα δίπλα ὡς πρὸς νὰ ξημερώσῃ. Ἄς μὴν ταράξω τὸν ὕπνο τους, εἶπα.

Ἐκεῖ ἀποκοιμήθηκα. Σὰν ξύπνησα οἱ καλοὶ 'Αστεριῶτες, — κ' ἄνα δυὸ ἀπὸ δαύτους μὲ γνώριζαν κι' ὅλας — μὲ εἶχαν τριγυρισμένον καὶ μὲ κύτταζαν μὲ λύπη. Σὲ λίγες μέρες μὲ γνώρισαν ὅλοι καὶ μ' ἀγάπησαν.

Μὰ δὲν ξέρω ἂν θὰ μὲ γνωρίσουν τώρα πὰ κι' οἱ λαῖκοι τυλιγμένον σὲ μαῦρο ράσσο μὲ ἀσπρισμένα τὰ μαλλιά καὶ τὰ μακριὰ γένια.

... Τέσσερα χρόνια κάναμε στὴ ξενιτιά σὰν

ἐρηνώθηκ' ἡ Ἀθήνα. Ξαναγυρίζω· μὰ γι' αὐτὴν δὲν ἔμαθα τίποτες ἀκόμα.

Κι' ἀρχίζω νὰ γράφω τὰ βάσανά μου.
(Μὲ ξένο χέρι).

Γράφω γιὰ ἐνθύμησι πὼς σήμερα τὰ ξημερώματα βρέθηκε στὸ κελλί του ἀποθαμένος ὁ ἀδελφὸς Γεργάσιος ἱερομόναχος. Ἦταν ἅγιος ἄνθρωπος καὶ ξεκינוῦσε κόσμος καὶ κοσμάκης γιὰ νὰ ριθοῦνε στὸ κελλί του γιὰ νὰ ξεμολογηθοῦν. Ἡ χάρις της ἔδειξε καὶ θαύματα.

Λένε πὼς ἐμαράζωσε καὶ πέθανε ἀπὸ παλῆα ἀγάπη. Κι' ἀκόμα πὼς αὐτὴ ποὺ ἀγαποῦσε σὰν ἦτανε λαϊκὸς ἦρθε νὰ ξομολογηθῇ σὲ αὐτὸν καὶ τὴ γνώρισε μὰ 'κείνη δὲν τὸν γνώρισε ὅπως ἄλλαξε ἡ φάτσα του καὶ ἡ φορεσιά του, ὅπως γέρασε παράκαιρα καὶ μέσα στὸ σκοτεινὸ του τὸ κελλί. Ὁ ἀδελφὸς Ἰγνάτιος ποὺ πρὶν νὰ γίνῃ καλόγερος ἦταν λαουτιέρης καὶ τραγουδιστής, ἔγραψε γι' αὐτὴν τὴν ἀγάπη ἓνα μεγάλο τραγοῦδι ποὺ μᾶς τὸ λέει κάπου κάπου ὄχι τραγουδιστά. Κατὰ πὼς λέει τὸ τραγοῦδι αὐτό, τὸ κορίτσι εἶχε φύγῃ καὶ κρύφτηκε στὸν Ἀϊ-Σπυρίδωνα τοῦ Δράκου ποὺ εἶχε τὸ Γούμενο δικό της, γιὰ νὰ μὴν τὸν ἀγαπήσῃ. Θὰ ἦταν ἁμαρτία.

Ἦρθαν ὕστερα οἱ Βενετσάνοι, καὶ ῥήμαξ' ἡ Ἀθήνα καὶ λησμονήθηκε στὴν ξενητεία κι' αὐτὴ μαζὶ μὲ ἄλλους. «Τοῦ ἐλέους Σου Κύριε πλήρης ἡ γῆ, τὰ δικαιώματά Σου δίδαξόν με, τοῦ ἁμαρτωλοῦ».

Μονὴ Ἀστερίου — Φεβρουαρίου 13, ἔτος 1695.

ΤΟ ΜΑΓΝΑΔΙ

Πολὺ ἐνθουσιάστηκε ὁ Κατακτητής, ὅταν ἀπὸ τὸ ὕψος τῆς Ἀκροπόλεως τῶν Ἀθηνῶν ἐθαύμασε τὴ «Χώρα τῶν Σοφῶν», ποὺ κι' αὐτὴ ἔπεσε στὴν ἐξουσία του.

Τοῦτο τοῦλάχιστον βεβαιώνουν οἱ χρονογράφοι, ὁ δὲ περίφημος γραμματικός του — ἐκ τῶν ἡμετέρων — διαφημίζει κοντὰ στ' ἄλλα καὶ τὸν φιλελληνισμό τοῦ πολὺγλωσσου Κυρίου του. Ἦτον τόσο κόλακας ὁ μακαρίτης, ὥστε δὲν ἀμφιβάλλομε ὅτι καὶ στὸν ἄλλον κόσμον θὰ ἐξασφάλισε κάποια ἐξαιρετικὴ θέση.

Στὴς ἐντυπώσεις αὐτὲς τοῦ Κατακτητοῦ, νὰ χρεω-
στᾷ ἄραγε ἡ Ἀθήνα τὰ προνόμιά της, ἢ στὸ ὅτι οἱ Ἀθηναῖοι δὲν ἐπρόβαλαν ἰὰ στήθῃ των ἐναντίον τοῦ ὀρμητικοῦ χειμάρρου τῶν νέων κατακτητῶν, γιὰ νὰ ὑπερασπίσουν τοὺς παλαιούς;

Ὅπως δὲ ποτε ἡ Ἀκρόπολις δὲν παραδόθηκε ἀμέσως· γι' αὐτὸ ὅμως, οὔτε ἔφταιγε, οὔτε ἐτιμωρήθηκε ὁ τόπος καὶ μόνον ὅταν ἀνακαλύφθη κάποια συνωμοσία, κι' αὐτὸς ἐτιμωρήθη κ' οἱ πρωταῖτιοι ἐξοντώθηκαν, ἢ δὲ ἰσχυρότερες φαμίλιες γιὰ νὰ μὴν ἐπαναληφθοῦν τὰ ἴδια, ἐξεπατρίστησαν.

Μπορεῖ ὅμως τὰ προνόμια νὰ τὰ χρωστοῦνται καὶ σὲ κάποιαν ὥραία εὐνοοῦμενη μιᾷς ἡμέρας, πὺν βρῆκε νοστιμώτατο τὸ μέλι τοῦ Ὑμηττοῦ καὶ ἐνῶ ἔγλυφε τὰ χειλάκια τῆς ἀπὸ εὐχαρίστηση, εἶπε στὸν Κατακτητῆ.

— Χάρισέ μου τὴν πόλη πὺν κάνει τόσο ὥραϊο μέλι!

Ὁ Κατακτητῆς χαμογέλασε μονάχα καὶ ἡ Ἀθήνα καταγράφηκε στῆς προνομιούχες πόλεις τοῦ ἀρχιενούχου, γιὰ νὰ χρησιμεύουν τὰ εἰσοδήματά των, σὲ εἶδη καὶ σὲ χρήματα, στῆς ἀνάγκες τοῦ σουλτανικοῦ γυναικωνίτου.

Ἀντὶ γιὰ πᾶσα λοιπὸν ἄλλη διοικητικὴ ἀρχή, ἕνας Βοϊβόδας, οἰκονομικὸς κυρίως διαχειριστῆς καὶ ἀντιπρόσωπος τοῦ ἀρχιενούχου, ἔμενε στὴν Ἀθήνα, πὺν κάθε τόσο ἄλλαζε, ἔχοντας κοντά του τὸ Φρούραρχο τῆς Ἀκροπόλεως — δηλ. τὸν Δισδάρη — τὸ Μουφτῆ τὸν Κατῆ καὶ τὸν ἀρχηγὸ τῆς φρουρᾶς τῆς πόλεως, τὸ Σαρδάρη.

Ἡ Εὐβοία ὅμως δὲ βρίσκεται πολὺ μακριὰ ἀπὸ τὴν Ἀθήνα καὶ ἡ Εὐβοία εἶχε πασσᾶ, κ' οἱ Τοῦρκοι τῆς Εὐβοίας, οἱ Καρυστινοὶ μάλιστα, ἦσαν οἱ χειρότεροι Τοῦρκοι. Ὁ πασσᾶς λοιπόν, πὺν δὲν τοῦφθανε κάθε ἀκμὴ καὶ κάθε βλάβιση πὺν φαινότανε στὴν περιοχή του, μὰ ἔκανε καὶ ταξειδάκια καὶ περιοδεῖς καὶ ἐκδρομὲς γιὰ νὰ μάθῃ τᾶχα γιὰ τὴν κατάστασι τῶν ζωνιανῶν του, πάντα ἔβλεπε μὲ λάγνο μάτι τὴν Ἀ-

θήνα, πὺν κλεισμένη μέσα στὰ τεῖχη της περνοῦσε ταπεινὴ ἀλλὰ ἡσυχὴ ζωή.

“Ὅταν λοιπὸν ὁ πασσᾶς εἶχεν ἰσχυροὺς προστάτες πὺν νὰ μποροῦν ν’ ἀπομακρύνουν τοὺς κεραννοὺς τοῦ ἀρχιευνούχου, ἢ ἐρχότανε ἡ πληροφορία πὺς ἦσαν ἀνωμαλίες στὴ Βασιλεύουσα, καὶ κανεῖς δὲν εἶχε τὴν διάθεση νὰ σκευφτῇ καὶ γιὰ τὴν Ἀθήνα, τότες ὁ πασσᾶς τοῦ Εὐρίπου, εἴτε συνεννοημένος μὲ τὸν Βοϊβόδα, εἴτε ὄχι, ἐρχότανε καὶ στὴν Ἀθήνα, βρίσκοντας γιὰ καλὸ καὶ γιὰ κακὸ κάποια ἀφορμή.

Καὶ ἡ ἀνατολίτικη κουτοπονηριὰ αὐτὰ τὰ πράγματα τὰ ξέρει μὲ τὸ παραπάνω!

Αὕτῃ λοιπὸν ἦτον ἡ περίφημη στὴν ἱστορία τῆς πόλεως φοβερὴ εἴσοδος τοῦ πασσᾶ.

“Ὅταν ἀκουότανε πὺς ζυγώνει, τότε τὰ παληοκάνονα τῶν ἑορτῶν, πὺς ἦσαν ἀραδιασμένα κατὰ τὸ βορεινὸ τεῖχος τῆς Ἀκροπόλεως, κοντὰ στὸ Ἑρεχθεῖο, μπαίνανε α’ ἐνέργεια.

Μὲ τὴν πρώτη κανονιὰ ἀμπαρονόντουσαν ὅλοι οἱ κάτοικοι καὶ σταυροκοποῦνταν ἢ γυναῖκες, ἐνῶ ἡ γερὰ εὐχότανε ν’ αἰθελε τσακίσῃ τὸ ποδάρι του ὁ πασσᾶς.

— Κί’ ἀν δὲν μπορεῖ τότες νὰ φύγῃ, γιατί;...

— Αἶ, ἄς τὸ σπάσῃ στὸ γυρισμό!...

Ἡ εἴσοδος ἐνὸς φοβεροῦ πασσᾶ τοῦ Εὐρίπου ἀγγέλθηκε. Βρισκόμαστε στὸ ἔτος 1801.

Οἱ Ἄρχοντες εἶχαν παραγγείλῃ στὸν Βοῖβόδα πὺς μεγάλη εἶναι ἡ τιμὴ πὺς τοὺς γίνεται καὶ εἶναι λυπηρό, ὅτι τὰ προνόμια τῆς πόλεως, γιὰ τὰ ὁποῖα θὰ γράφουν πάλι στὴ Βασιλεύουσα, δὲν ἐπιτρέπουν συχνότερα νὰ ἀξιῶνῶνται αὐτὴν τὴν τιμὴ.

— Καταλαβαίνω τί λέτε, — ἀπαντᾷ χαμογελῶντας ὁ Βοῖβόδας, μὰ δὲν εἶναι τίποτις στὸ χέρι μου. Φορέστε τὰ καλά σας καὶ πᾶμε νὰν τὸν ὑποδεχτοῦμε, γιὰτὶ εἶναι ἀψῆς, καὶ δὲ θὰ καλοπεράσωμε οὔτε ἐγὼ μὰ οὔτε καὶ σεῖς...

Νά τον ! ζυγώνει τώρα. Περνάει ἀπ' τὴν πόρτα τῶν Μεσογείων, ἀπ' τὴ Μπουμπουνίστρα, καὶ μπαίνει στὴν πόλιν.

Μπροστὰ ἔρχονται καβαλλαρεοὶ σωματοφύλακες καὶ Σπαχήδες τῶν χωριῶν ἀπ' τὰ ὁποῖα πέρασε. Μαῦρα γένεια, ἐνωμένα μὲ πυκνὰ μουστακόφρυδα μόλις ἀφίνουν λίγη θέση γιὰ νὰ φαίνωνται τὰ δύο φοβερὰ μάτια τοῦ πασσᾶ πὺς λαμποκοποῦν. Ὅλοι οἱ Τοῦρκοι τῆς πόλεως μὲ κουρελιασμένα κόκκινα μπαῖράκια, τρέχουν γιὰ νὰ τὸν ὑποδεχτοῦν ἀλαλάζοντας. Τὰ κανόνια τραντάζουν τὸ ἔδαφος τῆς Ἀκροπόλεως. Αὐτὸς κυττάζει μόνο τὸ στολισμένο κεφάλι τοῦ ἀλόγου του καὶ προχωρεῖ ὑπερήφανος καὶ καμαρωμένος. Πίσω ἀπ' τὸν τούρκικον ὄχλον μπρὸς ἀπ' ὅλους ὁ Βοῖβόδας-βαδίζουσιν ἀμίλητοι καὶ συφοριασμένοι οἱ Δημογέροντες μὲ τὸ Δεσπότη. Ἐνα παιδάκι περνᾷ τρέχοντας ἀπ' τῶνα μέρος τοῦ δρόμου στὸ ἄλλο. Ὁ πασ-

σᾶς μὲ μικρὴ κίνησι τοῦ χειριοῦ του προστάζει τὸ Μπο-
σταντζῆ νὰν τὸ ἀποκεφαλίσῃ «γιατὶ τοῦκοψε τὸ δρόμο.»

Καὶ μακρὰ ἀπ' ὅλους ἓνα ἀρχοντόπουλο, εἶναι
δὲν εἶναι εἰκοσιπέντε χρόνων, παρατηρεῖ ὅλ' αὐτὰ
καὶ κλαίει.

Ἄφοῦ ὁ πασσᾶς προχωρεῖ σιγὰ-σιγά, μᾶς ἀφίνει
λίγον καιρὸ νὰ μιλήσωμε γι' αὐτὸν ποὺ κλαίει.

Τὸν λένε Μιχαήλ, καὶ εἶναι ὁ μοναχογιὸς μᾶς
παληᾶς ἐπίσημης οἰκογένειας τοῦ τόπου. Ὁ πατέρας
του κρατεῖ ἀπὸ τοὺς Παλαιολόγους τῆς Ἀθήνας ποὺ
τοὺς διακρίνουνε μὲ τὸ παρατσούκλι Πόλπατσας· ἄλλοι
ἦταν οἱ Παλαιολόγοι Μπενιζέλοι, καὶ ἄλλοι οἱ Ζιγκα-
ράδες. Ἡ μητέρα του κατάγεται ἀπὸ τοὺς Λίμπονες·
πρόγονος τοῦ Μιχαήλ κατακομματιάσθηκε ἀπὸ τοὺς
Τούρκους, ἀπὸ ἐκδίκηση, γιατί ὅχι μόνο κατώρθω-
σε νὰ πάρῃ τὰ καταπατημένα προνόμια τῆς πόλεως
ἀλλὰ νὰ ἐπιτύχῃ καὶ τὴν τιμωρία τῶν αἰτίων, Ἄφοῦ
ἔμαθε τὰ κολλυβᾶ γράμματα ἀπ' τὸν παπᾶ τοῦ Ἀγίου
Θωμᾶ, ὁ Μιχαήλ Πόλπατσας, ἔγινε μαθητῆς τοῦ ἱε-
ρομονάχου Ναθαναήλ ποὺ ἦταν ἀπ' τὴν Πάτμο.
Αὐτὸς τοῦ ἔμαθε ὅ,τι ἐγνώριζε. Καὶ δὲν ἐγνώριζε λίγα.
Τὸ πρῶτο μάθημα ἔγινε τὴν νύχτα στὴν ταράτσα
τοῦ σπιτιοῦ. Τοῦ ἔδειξε τὸν κατάστερο οὐρανὸ καὶ
ἀφοῦ τοῦεῖπε μὲ λίγα κ' εὐκολονόητα λόγια τὸ σύστη-
μα τῆς κοσμογονίας ποὺ παραδεχόντουσαν τότε, ἄρ-
χισε νὰν τοῦ δείχνῃ τοὺς διαφοροὺς ἀστερισμούς. Τὸ
μάθημα ἐξακολούθησεν ἀρκετὲς νύχτες.

Τὴν ἡμέρα τοῦ συμπλήρωνε ὅ,τι ἔπρεπε. Τελευταῖα τοῦ εἶπε γὰρ τῇ γῇ σὰν οὐράνιο σῶμα. Ἦρθε ὕστερα τὸ μάθημα τῆς γεωγραφίας, κ' ἔπειτα τῆς ἱστορίας. Στοὺς περιπάτους ποὺ ἔκαναν τοῦ δίδασκε Φυσικὴν ἱστορίαν. Τὸ μάθημα τῆς γραμματικῆς γίνονταν τὸ πρωῒ, ὥς καὶ ἡ ἐξήγησις ἀρχαίου κειμένου, ἀπ' τὸν ἀγαπητὸν στὸν Ναθαναὴλ Ἀριστοτέλη. Ὅταν ὁ Ναθαναὴλ τοῦ ἔμαθε ὅ,τι γνώριζε, τὸν ἐπῆγεν ὁ πατέρας του—ὁ γέρω Ἀλέξαντρος Πόλπατσας—στὸν προϊστάμενον τῆς Μονῆς τῶν Καπουτσίνων, τὸν Πάτερ-Φραγκίσκο, τὸν ἀγαπητὸν στὸν λαὸ Φραγκοπατέρα. Κοντὰ σ' αὐτὸν κουτσόμαθε ξένες γλῶσσες καὶ γνωρίσθηκε καὶ μὲ ξένους περιηγητές.

Μ' ἓναν ἀπὸ δαύτους, ποὺ εἶχε φωτιά στὰ μάτια, φωτιά στὸ πρόσωπο, φωτιά καὶ στὴν καρδιά, ὁ Μιχαὴλ σχετίστηκε πολὺ. Ἦτον ποιητὴς ὁ ξένος. Ἦ πρώτη του συνάντησις ὕστερ' ἀπ' τὴ τοπικὴ γνωριμιά στὴν Μονὴ ἔγινεν ἔτσι.

Ὁ Μιχαὴλ γύριζε μιὰ μέρην στὴν πόλιν ἀπ' τὸν δρόμο τοῦ Δράκου, δίπλα ἀπ' τοὺς βράχους ἐκείνους ποὺ ἀπάνω τοὺς συγκεντρώθηκαν ὅλοι οἱ θρυλοὶ τοῦ μυθικοῦ κόσμου καὶ τοὺς ὁ ποίους ἀφίνοντας κανεῖς, φτάνει ἐκεῖ ποὺ νομίζει. πὼς ἀκόμα καὶ τώρα θ' ἀκούσῃ τὸν ἀντίλαλο τῆς φωνῆς τοῦ Δημοσθένη.

Ἐκεῖ ἀπάντησε τὸν κατάξανθο ξένο καὶ περπάτησαν μαζί. Ὁ ἥλιος ἔγερνε· ὁ ξένος ἐπήγαινε σιγα-

σιγὰ καὶ εἶχε καρφωμένα τὰ μάτια του στὴν Ἀκρό-
πολη. Ἄξαφνα λέει στὸ Μιχαήλ :

— Πῶς πορεῖτε νὰ ζῆτε ἐδῶ πέρα, ἔχοντας κάθε
μέσα μπροστά σας τὴν Ἀκρόπολη, φορτωμένην Τούρ-
κους ! ; Ἦρθα γιὰ νὰ μείνω κάμποσο μὰ θὰ φύγω
γρήγορα. Τὰ περασμένα μεγάλα χρόνια τοῦ τόπου σας
καὶ ἡ σημερινὴ κακομοιριά χτυπιοῦνται μέσα στὰ
στήθια μου καὶ μοῦ σπαράζουν τὴν καρδιά.

Αὐτὰ εἶπε καὶ πολλὰ ἄλλ' ἀκόμη καὶ ἀπ' τὰ χεῖλη
του ἔρριχνε ἄσβεστη φλόγα στοῦ Μιχαήλ τὴν ψυχή.

Πάντ' ἀγαποῦσε τὴν πατρίδα του ὁ Μιχαήλ, ἀλλ'
ἀπὸ τότες ἡ ἀγάπη της ἔγινε πιὸ βαθειά, πιὸ δυνατή,
πιὸ ἀληθινή. Ἄλλος κόσμος, κόσμος μέγας καὶ
μαγεμένος πετάχθηκ' ἔξαφνα καὶ ξανοίχτηκε μπρὸς
του καὶ ἡ ζωὴ του ἔγιν' ἀπὸ τῶρα κ' ἐμπρὸς ἓνα ἀ-
τέλειωτον ὄνειρο,

Γιὰ τοῦτο ὁ Μιχαήλ ἔκλαψε σὰν εἶδε νὰ μπαίνει
στὴν πόλη καμαρωμένος ὁ πασσᾶς τῆς Εὐβοίας.

Β΄.

Τὸ τουρκικὸ διοικητήριον τὸ εἶχαν ἐτοιμάσῃ καὶ
συγγύρῃ καταλλήλως γιὰ νὰ μείνῃ ὁ πασσᾶς. Ἐκεῖ,
ἀφοῦ ἐδέχθηκε αὐτὸς τὰ δῶρα τῶν ἐπισήμων Τούρ-
κων καὶ Ἑλλήνων, τοῦ Μητροπολίτου καὶ τῶν Μο-
νῶν τῆς Ἀττικῆς, παρέδωσε στὸν Ἀρχηγὸ τῆς
φρουρᾶς τῶν Ἀθηνῶν κατάλογο τῶν καλυτέρων νοι-

κοκυραίων τοῦ τόπου-εἶχε δὲ γενῇ μὲ πολλὴ ἐπιμέλεια ὁ κατάλογος.

Αὐτοὶ θὰ ἔπρεπε νὰ πληρώσουν, μὲ κάποιαν ἀναλογία ἀρκετὰ μεγάλο ποσό, πὺν χρεωστοῦν τάχα ἀπὸ διάφορες αἰτίες στὸν ἀποκεφαλισθέντα πρὸ ὀλίγων χρόνων Χασεκῆν, τοῦ ὁποίου τὴν παρουσίαν ἤρθε νὰ καταγράψῃ ὁ πασσᾶς. Οἱ ἄνθρωποι τοῦ πασσᾶ ἐλαφυραγώγησαν τότε, ἄρπαξαν, ἐβίασαν, ἐβασάνισαν καὶ ὅταν ἔφυγε τέλος ὁ πασσᾶς, καταφορτωμένος ἀπὸ δῶρα καὶ λάφυρα, ἔσυρεν ἀπὸ πίσω καὶ μερικοὺς ἀπὸ τοὺς κατοίκους, περιμένοντας νὰ στείλῃ ὁ τόπος ἢ νὰ πληρώσουν ἢ οἰκογένειές των τὰ λύτρα πὺν εἶχεν ὁρίσῃ, καὶ τὰ ὠνόμαζε χρέη.

Καθεδρική ἐκκλησία τῶν Ἀθηνῶν ἦτον τότε ὁ Ἅγιος Παντελεήμων.—Οὔτε ἔχνος του δὲ σφύζεται πιά στὴν πλατεῖα τοῦ Δημοπρατηρίου, ὅπου ἦτον. Ὅλοι οἱ ἐνορίτες τοῦ Καθολικοῦ εἶχαν συγκεντρωθῇ ἐκεῖ τὴν Κυριακὴν, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τὴ συνοικία τοῦ Κάτω Σιντριβανιοῦ ἀκόμη, καὶ ἀπὸ τὴ συνοικία τοῦ Τεκὲ τῶν Ἀέρηδων, ὅπου εἶναι καὶ τὸ τζαμὶ τοῦ Κατακτητοῦ, ἡ Παλαιὰ Μητρόπολις τῶν Ἀθηνῶν, ὁ σημερινὸς στρατιωτικὸς δηλ. φοῦρνος, γιατί θὰ μιλοῦσεν ὁ Μητροπολίτης.

Αὐτὸς ὅμως δὲν ἐφάνηκε, καὶ οὔτε εἶχ' εὐλογίῃ τὸ ποίμνιό του ἀπὸ τὴν ἡμέρα τῆς ἀναχωρήσεως τοῦ πασσᾶ, κοιρασμένος, καὶ βαρυστημένος.

Στὸ προσκυνητῆρι τοῦ ὅμως, τὸ καταστολισμένον μὲ ἀρχαῖα ἀνάγλυφα παλαιὸ ἐκκλησιδάκι, ποὺ λέγεται ὡς ἀρχαία Μιχαήλ, καὶ τιμᾶται τ' ὄνομα τοῦ Ἁγίου Ἐλευθερίου, εἶχε μεταβῆ ἀπὸ τὴν ἀπέναντι ἀκριβῶς κατοικία του, γιὰ νὰ δεηθῇ. Ἡ παραδοξότατη αὐτὴ ἐκκλησία ὠνομάζετο τότε Παναγία ἡ Γοργοεπήκοος, καὶ κοινῶς Γοργοπήκο.

Ἐκεῖ εἶχαν ἔρθῃ καὶ μερικοὶ ἄρχοντες, οἱ ὁποῖοι σὰν ἐτέλειωσεν ἡ λειτουργία, πῆγαν μαζὶ μὲ τὸν Μητροπολίτη στὸ μέγαρό του, ὅπου σὲ λίγο ἦρθαν καὶ οἱ Δημογέροντες τοῦ ἔτους ἐκείνου καὶ δύο Ἐπίτροποι τῆς Πολιτείας, ποὺ τοὺς εἶχαν παραγγεῖλει νὰ εἰδοποιηθοῦν οἱ ἐπισημότεροι ἄρχοντες, οἱ ὁποῖοι καὶ ἦρθαν στὴ σύσκεψη αὐτή.

Ὁ γεροντότερος ἀπ' τοὺς ἄρχοντας αὐτοὺς, ὁ γέρο - Ἀλέξανδρος Παλαιολόγος Πόλπατσας, πατέρας τοῦ Μιχαήλ, ἔλαβε τότε τὸ λόγο καὶ εἶπε.

Μεγάλες εἶναι ἡ ἀνωμαλίας ποὺ ἔφερε στὸν τόπο καὶ ἡ διχόνοια ποὺ ἐδημιούργησεν ἀνάμεσα στοὺς Χριστιανοὺς καὶ στοὺς Τούρκους, ἀκόμη καὶ στὴν Ἐκκλησία μας, αὐτὸς ὁ ὀλιτῆριος ὁ Χασεκῆς. Τέλος μᾶς ἀπάλλαξεν ὁ Θεὸς ἀπ' αὐτόν, ἐλπίζω ὅτι, πρὸς τὸ συμφέρο της καὶ ἡ Πύλη δὲ θὰ στείλῃ πιά τὸ πρῶτο κάθαρμα τῶν στάβλων γιὰ Βοϊβόδα τῆς Ἀθήνας. Καὶ ἡ Ἐκκλησία μας μὲ τὴν καλὴ θέληση τοῦ Παναγιωτάτου ἐλπίζομε πῶς θὰ εἰρηνεύσῃ. Μόλον τοῦτο ἡ τελευταία ἐπίσκεψη τοῦ πασσᾶ μᾶς ἔπεισε, πῶς ὅτι οἱ

ἀγῶνες· μας γιὰ τὴν ἀποκατάστασι τῶν πραγμάτων στὸν τόπο μας δὲν πρέπει νὰ σταματήσουν. Νέα πάλι πρεσβεία ἀπὸ κατάλληλα πρόσωπα πρέπει νὰ ξεκινήσῃ γιὰ τὴ Βασιλεύουσα, πρὸς τιμωρία τοῦ πασσᾶ ποὺ καταπάτησε τὰ προνόμιά μας, καὶ γιὰ τὴν ἔκδοσι νέου Φερμανίου ποὺ νὰ μᾶς ἐξασφαλίσῃ περισσότερο καὶ νὰ εἶναι πιὸ αὐστηρὸ γιὰ τοὺς παραβάτες τῶν ὁρισμῶν του».

— Ὅρθα εἶναι ὅσα εἶπες Ἀλέξαντρε, εἶπεν ὁ Μητροπολίτης· τότες ὅπως εἶναι ὅμως τώρα τὰ πράγματά μας ἂν λείψουν δύο τρεῖς τῶν ἀρχόντων θὰ παρατηρηθῇ καὶ θὰ ἔχωμ' ἐδῶ ἐκδικήσεις καὶ στὴ Βασιλεύουσα ἐμπόδια. Μὴ λησμονῇς πὼς ὁ πασσᾶς εἶναι πολὺ ἰσχυρός. Τὸν προστατεύει ὁ ἴδιος ὁ Καπετὰν πασσᾶς, ποὺ εἶναι καὶ συγγενὴς του. Μοῦ φαίνεται, πὼς πρέπει νὰ πάῃ στὴ Βασιλεύουσα ἕνας μονάχα καὶ ὄχι ἀπὸ τοὺς πιὸ γνωστοὺς καὶ νὰ προφασιστῇ πὼς φεύγει γιὰ τὴ Βενετία. Καὶ γιὰ τέτοιο προτείνω, ἀρχοντες, τὸ γυιὸ τοῦ ἀρχοντος Ἀλεξάντρου, τὸν Μιχαήλ, νέο μυαλωμένο, φιλόπατρι καὶ φρόνιμο.

Ὅλοι συμφώνησαν μὲ τὸν Μητροπολίτη τότες καὶ ἀνάθεσαν στοὺς Δημογέροντας νὰ φροντίσουν γιὰ τῆς συστατικῆς ἐπιστολῆς καὶ γιὰ τὰ χρήματα μὲ τὰ ὁποῖα θὰ τὸν ἐφοδιάσουν.

— Ὅσο γιὰ τῆς ἐπιστολῆς, εἶπ' ὁ Ἀλέξαντρος, κάμετε ὅ,τι πρέπει, χρήματα ὅμως τοῦ τόπου δὲ δέ-

χομαι. Δὲν ἔχω πολλὰ, ὅσα ὅμως ἔχω, ὅσα μοῦ ἄφηναν δηλαδή νὰ ἔχω, ἀρκοῦνε γιὰ τὸ ταξείδι, τὴ διαμονὴ καὶ τὸ ξαναγύρισμα, μὲ τὴ βοήθεια τοῦ Θεοῦ, τοῦ γυιοῦ μου.

— Πάντοτε εὐγενικὸς καὶ γενναῖος ἦσουν Ἀλέξανδρε! εἶπε τότες ὁ ἄρχοντας Γερένης.

— Ἀλήθεια εἶναι αὐτό, ἐπρόσθεσ' ὁ Κοδρικᾶς, ἀλλὰ πρῶτ' ἀπ' ὅλα νὰ ἐρωτηθῇ ὁ νέος.

— Νὰ ἐρωτηθῇ! ;.... Ὅποιος τὸν ἑρωτήσῃ θὰ τὸν προοβάλλῃ. Οὔτε προτροπές, οὔτε παρακλήσεις, μόνο διαταγὲς δέχεται ὁ καλὸς πατριώτης, ὅταν πρόκειται νὰ ἐργαστῇ γιὰ τὴ σωτηρίαν τοῦ τόπου του.

— Ἐγὼ προτείνω λέει ὁ Γερένης καὶ καὶ ἄλλο. Νὰ μὴν πάῃ χωρὶς ἀξίωμα. Νὰν τὸν ἐκλέξωμε δημογέροντα. Ἄλλο εἶναι νὰ ἐπισκεφτῇ τοὺς ἐπισήμους τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἕνας νέος Ἀθηναῖος καὶ ἄλλο ἕνας Κοτζάμπασης. Καθὼς γνωρίζετε ὁ ἀριθμὸς τῶν φειτειῶν Δημογερόντων μας δὲν εἶναι πλήρης. Δὲ σημαίνει πὼς θ' ἀργήσῃ ὀλίγο ἢ ἀναχώρησέ του, δὲν σημάνει πὼς εἶναι πολὺ νέος, Νέος ἦτον κι' ὁ ἐθνομάρτυρας ὁ Αἰμπονας... Θὰ συνεννοηθῶ μὲ τοὺς προέδρους τῶν ρουσφετίων καὶ τοὺς πρωτομαστόρους γιὰ τὴν ἐκλογή του.

Ὅλοι συμφωνήσανε σὲ τοῦτο καὶ ἡ συνάνθρωσις διαλύθηκε.

Ἐνῷ ὅμως ἐγίνονταν αὐτά, ἕνα νέο, ἀσυνήθιστο
πραῖγμα συνέβηκε στὴν Ἀθήνα,

Γ'.

Βρισκόμαστε στὴν ἀρχὴ τοῦ 19ου αἰῶνος. Εἶναι,
Ἄνοιξη. Ἡ ἐμφάνιση ξένου στὴν Ἀθήνα ἦτον καὶ
δικαίως, μὲ τὴν κατάστασι τῆς πόλεως καὶ τῆς δυ-
σκολίας τῶν ταξιδιωτῶν, καὶ μὲ τοὺς συχνοὺς πολέ-
μους, πολὺ σπουδαῖο πραῖγμα.

Τώρα δὲν πρόκειται γιὰ ἕναν ξένο. Εἶναι συντρο-
φιὰ ὁλόκληρη ἀπὸ ἔξι καλλιτέχνες.

Τοὺς ὠδηγοῦσεν ὁ ὑποπρόξενος τῆς Ἀγγλίας καὶ
εἶχαν μπροστὰ τοὺς τὸν Ἰταλὸ ζωγράφο Λουτζιέρε.
Στὴν ἀρχὴ διαδόθηκεν ὅτι ἔχουν σκοπὸ νὰ μελετή-
σουν καὶ νὰ ζωγραφίσουν τ' ἀρχαῖα, ὅπως πάντα ἔκα-
ναν οἱ περιηγητές. Ἀγάλια-ἀγάλια ὅμως ἄρχισε νὰ
κυκλοφορῇ ἡ πληροφορία πὼς θὰ κάμουν ἀνασκα-
φές. Ὑστερα πὼς θὰ περιμαζέψουν τὰ ἐδῶ κ' ἐκεῖ
σκορπισμένα, κατασπασμένα καὶ περιφρονημένα ἀρ-
χαῖα. Ἀλλὰ πὼς δὲν ἔχουν τὴν ἄδιαν νὰ ρίξουν κτή-
ριο γιὰ νὰ πάρουν κολῶνες, ἐπιγραφὰς ἢ ἀνάγλυφα.

Ὁ τόπος ἀνησύχησε πολὺ. Ἡ ἀξία καὶ ἡ τιμὴ τῆς
πόλεως, ἀλλὰ καὶ ἡ ἐλπίδα τῆς ἀκόμα στὰ ἀρχαῖα τῆς
ἐφώλιαζε.

Ὁ Μιχαὴλ ἦταν ἀπαρηγόρητος, ἀλλὰ καὶ οἱ Καπου-
τσίνοι καὶ οἱ διάφοροι πρόξενοι, καὶ οἱ ξένοι ποὺ ἐ-
μεναν ἐδῶ ἔφριξαν γιὰ τὸ μεγάλο ἔγκλημα.

— Δὲ θ' ἀφήσουν στὴν Ἀθήνα οὔτε ἐρείπια γιὰ νὰ κλαῖμε ἐπάνω σ' αὐτὰ τὴν τύχη τῆς ἀθανάτου πόλεως, ἐφώναξ' ὁ Ἀββᾶς καὶ τᾶψαλε μὲ πολὺ θυμὸ καὶ βρισιᾶς σὲ κάποιον ποὺ τόλμησε νὰ πῇ πὼς μὲ τὴ μεταφορὰ τῶν σὲ πολιτισμένον κέντρο θὰ ὠφελήθῃ ἡ τέχνη.

Ὅταν οἱ πράκτορες τοῦ Ἑλγιν σήκωσαν κακοῦργο χέρι κατὰ τοῦ Παρθενῶνος, καὶ αὐτοὶ οἱ Τοῦρκοι ἀντιστάθηκαν. Καὶ χρειάστηκαν νέες πολιτικὲς ἐνέργειες καὶ χρήματα πολλὰ τοῦ Ἑλγιν, γιὰ νὰ βγῇ νέο φιορμάνιο, ποὺ νὰ ἐπιτρέπῃ νὰ παίρνουν ἐκμαγεῖα ἀπ' τὸν Παρθενῶνα καὶ ἔδινε τὸ δικαίωμα, ἂν θελήσουν καὶ μερικὰ τεμάχια νὰ τ' ἀφαιρέσουν, χωρὶς νὰ ἐμποδίζωνται ἀπὸ κανέναν σ' αὐτό. Ἡ ἐργασία ποὺ ἔδιναν στοὺς Τούρκους μὲ γερὴ πληρωμὴ, καὶ τὰ χρηματικά καὶ ἄλλα δῶρα στῆς τουρκικὲς ἀρχές, ἐσυμπλήρωσαν τὴν ἀσάφεια τοῦ φιορμανιοῦ.

Καὶ μ' ὅλα ταῦτα—πρᾶγμα ἀπίστευτο—ὅταν ἓνα ἀνάγλυφο τοῦ Παρθενῶνος ἀπ' τὴν ἀδεξιότητα τῶν τεχνιτῶν ἔπεσε κάτω καὶ κομματιάσθηκε, ὁ Τοῦρκος φρούραρχος δάκρυσε, πέταξε τὸ τσιμποῦκι του κάτω, ἐπλησίασε καὶ φώναξε παρακαλεστικὰ στὸν Λουτζιέρη: «Αὐπήσου τα ἐπὶ τέλους...»

Ὁ Μιχαὴλ δὲν εἶχε φύγει. Ἡ κομματικὴ ἀντίδρασις ἐδημιούργησεν ἐμπόδια καὶ ἀναβολὰς ἀκόμα. Καὶ τέλος κατώρθωσαν, ἢ ἐναντίον τοῦ πασσᾶ τοῦ Εὐρίπου ἐνέργεια νὰ γίνῃ μόνον μὲ ἀναφορὰ στὸν

Πατριάρχη καὶ μὲ τὴν ἐνέργεια τῶν Ἀθηναίων ποὺ ἦσαν στὴν Πόλιν. Ἦτον ἀνυπόφορα γι' αὐτούς, ἕνας τόσο νέος, νὰ δοξαστῇ καὶ νὰ παρουσιαστῇ γιὰ σωτήρας τοῦ τόπου. Ἐπαυξάνοντας ἔτσι τὴν ὑπόληψη τοῦ σπιτιοῦ του. Τὴν ἐκλογή του ὅμως γιὰ Δημογέροντα δὲν μπόρεσαν νὰ τὴν ἐμποδίσουν. Κι' ὁ Μιχαήλ καὶ ἡ οἰκογένειά του, κι' αὐτὸς ποῦλαβε τὴν πρωτοβουλία ὁ Γεράνης, ἦσαν πολὺ ἀγαπητοὶ σ' ἐκείνους ποὺ εἶχαν στὰ χέρια τοὺς τὴν πραγματικὴ δύναμη τοῦ τόπου, στοὺς ἀρχηγοὺς τῶν συντεχνιῶν, ἢ ρουσφετίων, ὅπως λεγόντουσαν τότε.

Τὰ ὄργανα τοῦ Ἑλγιν ἄρχισαν νὰ σακατεύουν καὶ τὸ Ἑρεχθεῖον. Ὅταν μάλιστα πῆραν τὴν ὠραιότερη ἀπ' τῆς Καρυάτιδες καὶ τὴν μετέφεραν καὶ τὴν κατέριξαν στὸ Ριζόκαστρο, γενικὸ καὶ βαθὺ ἦτον τὸ πένθος τῆς Ἀθήνας.

Δὲν ἔμεινε σπίτι ποὺ ἦ γρηὰ νὰ μὴ διηγηθῇ τὸν θρύλο «γιὰ τῆς Βασιλοπούλες τοῦ Κάστρου, ποὺ τῆς ἔμαρμάρωσ' ἕνα κακὸ στοιχειό». — Μεγάλῃ διαφωνίᾳ γεννήθηκε μονάχα τί σοῦ στοιχειό νὰ ἦταν αὐτό, ἢ ἂν ἦταν ὁ Ἐξαποδῶ ἀπατός του, ἢ κανένας ἀπ' τοὺς παληοὺς θεοὺς, «ποὺ τοὺς ἐφυλάκωσε στὰ Τάρταρα ὁ Μεγαλοδύναμος».

Κανένας δὲν εἶχε ἰδομένα ποτές του ἀπὸ κοντὰ τὴν Καρυάτιδα. Ποιὸς Χριστιανὸς ἠμποροῦσε νὰ ἀνεβῇ στὸ Κάστρο ἔξδν ἂν τὸν πηγαῖναν γιὰ νὰ τὸν κλείσουν κατὰδικο στὸν Κουλά τῶν Προ-

πυλαίων γὰ νὰ μὴ βγῇ ποτές του πιά ; !

“Ολοι λοιπόν, μικροὶ καὶ μεγάλοι πῆγαν καὶ τὴν εἶδαν τότε, τὴν χἀῖδευαν, τὴν μοιροκλογοῦσαν, τὴν ἔκλαιγαν· μάλιστα, τὴν ἔκλαιγαν.

Τόσο γενική, τόσο βαθειὰ ἦτον ἡ συγκίνηση, πὺν νὰ κλονίσῃ τὴν ψυχὴ καὶ νὰ ἐρεθίσῃ τὰ νεῦρα, τόσο, ποτές δὲν εἶχε παρατηρηθῇ στὴν Ἀθήνα. Τώρα δὲν πρόκειται γὰ συνειθισμένη λεηλασία καὶ καταδίωξη, πρόκειται γὰ τὴν ἀρπαγὴ τοῦ ὠραίου κορμιοῦ *τῆς Μαρμαρωμένης Βασιλοπούλας τοῦ Κάστρου.*

Δ’.

Εἶναι νύχτα βαθειὰ καὶ σκοτεινὴ. “Ολοι κοιμοῦνται στὸ σπῖτι τοῦ Ἀλέξανδρου, μόνος ὁ Μιχαὴλ ἀγρυπνεῖ. Βρίσκεται μόνος στὸν ξενῶνα τοῦ σπιτιοῦ του. Εἶναι μεγάλο δωμάτιο μὲ ψηλὰ καφασωτὰ παράθυρα, ἀπ’ τὰ ὁποῖα κάθε πρωτὶ ὁ Μιχαὴλ βλέπει τὴν Ἀκρόπολη, ἀκριβῶς τὸ Ἐρεχθεῖον καὶ τὴν Πινακοθήκη τῶν Προπυλαίων. Τὸν τοῖχο τοῦ δωματίου αὐτοῦ πὺν βλέπει κατὰ τὸ δρόμο τὸν πιάνει ἰῶλον ἓνα μεγάλο ντιβάνι· στὴν ἀπέναντι πλευρὰ εἶναι μιὰ θύρα, ἀπ’ τὴν ὁποῖα μπαίνανε οἱ μουσαφिरαῖοι, ἀφοῦ περάσουν ἓναν εὐρύχωρο διάδρομο· στῆς δὲ πλάγιες πλευρὲς δύο ἀντικρυσμένες θύρες φέρουν στὰ δωμάτια τοῦ ὕπνου τοῦ Μιχαὴλ καὶ τῶν γονέων του. Ὁ ξενώνας ἔχει ἓνα μεγάλο τζάκι· στὴ μέση βρίσκεται ἓνα τραπέζι καταστρόγγυλο μὲ μάρμαρο μαῦρο. Ἀπάνω

σ' αὐτὸ εἶναι ἓνας ψηλὸς λύχνος τρίφωτος ἀναμμένος καὶ ἓνα παλὸν βιβλίον. Μία καρέκλα Βενετσιάνικη πρὸ καθότιαν ὁ Μιχαὴλ καὶ διάβαζε, εἶναι κοντὰ στὸ τραπέζι. Ἀπέναντι εἶναι μιὰ ἄλλη καρέκλα στὴν ὁποία εἶναι ριγμένος ἓνας μαῦρος μανδύας, τὸ καφτάνι, τῆς Δημογεροντίας τὸ γινώρισμα καὶ τὸ ἀρχοντικό του καλπάζει.

Τὰ φορέματα τῆς ἀρχοντικῆς τάξεως, πολὺ μοιάζουν μὲ παπαδίστικα· ὅταν ὁ Ἀρχοντας μὲ τὰ μακροῦνὰ του μαλλιά δὲ φοροῦσε τὸ καλπάζει του, μόνον ἀπ' τὴν ἔλλειψη τῆς γενειάδας, τὴν ὁποία ἐξοῦριζαν, τὸν διέκρινε κανεὶς πῶς δὲν ἦτον κληρικὸς.

Ὁ Μιχαὴλ στέκεται στὸ δλάνοιχτο παράθυρο καὶ παρατηρεῖ ἔξω. Ὁ καιρὸς εἶναι βροχερός. Κάθε τόσο ἀστράφτει. Γιὰ μιὰ στιγμή φαίνεται ἡ Ἀκρόπολις καὶ πάλι χάνεται στὸ σκοτάδι.

Ἀλλοίμονο! Καὶ ἡ συννεφιά θὰ περάσῃ, καὶ τὸ σκοτάδι θὰ τὸ διαλύσῃ ὁ ἥλιος πρὸς τὴν ἀνατείλῃ τὴν αὐγήν. Ἄλλο εἶναι τὸ σκοτάδι ἐκεῖνο πρὸς αἰῶνες τώρα, προσμένουν οἱ σκλάβοι νὰ διαλυθῇ καὶ ὁλοένα πυκνώνεται.

Ὅλον τὸν πόνο τῆς πόλεως τὸν αἰσθάνεται συμπυκνωμένον στὴν ψυχὴν του ὁ Μιχαὴλ, καὶ ὁ πόνος αὐτὸς τοῦ διώχνει τὸν ὕπνο ἀπ' τὰ βλέφαρα καὶ τὸν κρατεῖ ἀγρυπνῶ καὶ ὀρθὸν στὸ πρᾶγμα, ἀπὸ τὸ ὁποῖο κάθε τόσο πρὸς ἀστράφτει, γιὰ μιὰ στιγμή φαίνεται ἡ Ἀκρόπολις καὶ πάλι χάνεται.

Ἐξαφνα ὁ Μιχαήλ ἀκούει σὰν κλάματα γυναικῶν. Ἐρχεται ἓνας ἐλαφρὸς ἁρμονικὸς ἦχος, σὰν ἀπὸ Αἰολικῆ λύρα, ποὺ δὲ γνωρίζει κανεὶς ἂν εἶναι ἀπήχηση τῶν ὀργάνων, μουσικῶν ποὺ παίζουν μακριὰ ἢ τραγουδιῶν, ἢ θρῆνοι ποὺ μόλις ἀκούονται. Ὑστερ' ἀκούεται καὶ σὰ θρηνητικὴ φωνὴ μονάχα μιᾶς γυναικός.

Ὁ Μιχαήλ προσέχει. Πολὺ καλὰ γνωρίζει, πὼς εἶναι ἐπικίνδυνον νὰ βγῇ ἔξ' ἀπ' τὸ σπίτι του τὴ νύκτα καὶ τέτοιαν ὥρα μάλιστα. Ἄλλ' ἂν ἄρπαξαν, ἂν κινδυνεύει καμμιὰ Ἑλληνοπούλα καὶ ζητᾷ βοήθεια; Τὴ βοήθεια αὐτῇ, ποὺ σὰ ραγιᾶς μπερεῖ καὶ νὰ τὴν ἀρνηθῇ, σὰ Δημογέροντας μπερεῖ νὰ κάμῃ πὼς δὲν ἀκουσε τίποτις, σὰ νέος εὐγενὴς καὶ γενναῖος μπερεῖ νὰ μὴν τὴ δώσῃ; Προσέχει. Πάλι ὁ θρῆνος ξανακούεται. Ἀρπάζει τότες τὸ μανδύα του, φορεῖ καὶ τὸ κάλυμμά του καὶ σβήνει τὸ λυχνάρι.

Τὴν ἴδια στιγμὴ ὅμως, μισοανοίγει μιὰ θύρα καὶ προβάλλει τὸ χέρι τῆς μητέρας του ποὺ κρατεῖ ἓνα ἀναμμένο λυχνάρι. Ἡ κατάλευκη κεφαλὴ τῆς εἶναι ὠραία, ποὺ μόλις φωτίζεται ἀπ' τὸ λυχνάρι αὐτό. Ὁ Μιχαήλ μένει τότε στὴ θέση του ἀκίνητος. Ἡ μητέρα του δὲν τὸν εἶδε ἀκόμη καὶ φωνάζει.

— Παγώνα! Σταμάτα! κοπέλλες μου!... κοιμᾶστε καλὲ ἀκόμα;... Ντροπὴ σας! Τὸ ὀρνίθι λάλησε καὶ σεῖς ψοφολογᾶτε;

Προχωρεῖ δυὸ τρία βήματα ἀκόμα, βλέπει ἔξαφνα τὸν Μιχαήλ, καὶ κάνει ἓνα βῆμα πίσω, τρομαγμένη

— Ἔλα Χριστὲ καὶ Παναγιά! Παιδί μου!... τέτοια νῶρα ἔξυπνος!;... Τί τρέχει; τί ἔχεις; Μὴν εἶσαι ἄρρωστος, κ' ἐγώ, ἡ δόλια ἡ μάννα σου, κοιμᾶμαι!;...

Ἐνῶ λέγει ὁμῶς αὐτά, σηκώνει τὸ λυχνάρι καὶ τὸν παρατηρεῖ.

— Μπά! σὲ βλέπω ντυμένον γιὰ καλὰ· μετὰ τὸ καλπάκι στὸ κεφάλι· φορεῖς καὶ τὸ καφτάνι τοῦ κοιτζάμπαση!... Τώρα ἔρχεσαι ἢ τώρα βγαίνεις ἔξω; Καὶ τὸ ἓνα κακὸ καὶ τὸ ἄλλο ψυχρό. Κ' ἐγὼ φοβήθηκα μὴν εἶς ἄρρωστος! κ' ἐσὺ μοῦ εἶσαι ἄγε μου, λύκος δράκος. Δὲ μιλᾷς καλὲ; ὁλόρθος τέτοια νῶρα μέσα στὴ μέση τοῦ σπιτιοῦ σὰν τὸ σκιαζαρο; Κάμε Σταυρὸ ἀπάνω σου! Καλὲ ποιανοῦ μιλῶ καὶ δὲ μοῦ δίνει ἀπάντησι; Σύρε γδύσου, κοιμήσου γρήγορα.... Οἱ καλοὶ ἀνδρῶποι, ὅστερ' ἀπ' τὰ μεσάνυχτα δὲ τριγυρίζουν στὰ σκοτιάδια!

Ἐνῶ μιλεῖ ἡ μητέρα του, αὐτὸς τὸ νοῦ του τὸν ἔχει στὸ παράθυρο καὶ προσέχει στὴ φωνή. Κάτι ξανακούει, μὰ ἡ μητέρα του ἀρχίζει πάλι νὰν τὸν μαλλώνη.

— Μὰ μητέρα, σῶπα πιά....

— Νὰ σωπάσω λέει!;... ἀκοῦς ἐκεῖ! νὰ σωπάσω!... Θὰ φωνάξω, θὰ σηκώσω ὅλους στὸ ποδάρη, νὰ ἰδοῦμε τί τρέχει.

Ὁ Μιχαὴλ προσπαθεῖ τώρα νὰν τὴ καθησυχάσῃ. Τὴν χαϊδεύει καὶ τῆς λέει σιγὰ καὶ γλυκά.

— Μὴ συγχύζεσαι μητέρα. Μὴ φωνάζῃς καὶ ξυπνή-

σης τὸν πατέρα. Θάβγω ἔξω καὶ σὲ λίγο θὰ γυρίσω.

— Ἐξω θάβγης τέτοιαν ὥρα !!!...καὶ γιὰ πᾶν αἰτία ; Σὲ τρώει τὸ κεφάλι σου φαίνεται. Δὲν ξέρεις τί ἐχθροὺς ἔχομε ;! Ὁ πρῶτος κακὸς Τοῦρκος ποὺ θὰ σὲ βρῇ μονάχο θὰ σὲ σκοτώσῃ—ἄς φάω τὴ γλῶσσά μου—θὰ σὲ πετάξῃ σὲ κανένα ξεροπήγαδο, καὶ αὔριο θὰ ποῦνε «τὸν ἔφαε τὸ φεγγάρι....»

— Μητέρα μου ! εἶναι ἀνάγκη νὰ βγῶ. Δὲν ἀκοῦς λοιπόν ;

Λέγοντας αὐτὰ κάνει νὰ φύγῃ, μὰ ἡ μητέρα του τὸν κρατεῖ ἀπ' τὸ ροῦχό του.

— Μεῖνε σοῦ λέω. Ἡ μάννα σου μιλάει. Λυπήσου τὰ νειάτα σου. Κἄνεμου λυπήσου τὰ γεράματά μου. Ἄκουσέ με.

— Σ' ἀκούω μητέρα μου, μὰ ἀκούω κι' ἄλλη γυναίκεια φωνὴ ἔξω, ποὺ σὰ νὰ ζητάῃ βοήθεια . . . Ἄφησέ με...

Ὁ Μιχαὴλ φεύγει σὰν ἀστραπή, ἐνῶ ἡ μητέρα του ἀπελπισμένη φωνάζει.

— Ἀλέξαντρε ! Ἀλέξαντρε !

Στὴ φωνὴ τῆς συζύγου του, μὲ ὅλα του τὰ γεράματα, ἔρχεται γρήγορα ὁ Ἀλέξαντρος, ἀφοῦ ντύθηκε ὅπως-ὅπως. Τὰ κάτασπρά του τὰ μαλλιά εἶναι χυμένα πάνω στὸν μαῦρό του μαγδύα.

— Τί τρέχει, Ὅρσα ; Τί ἔπαθες ; Σώνει καὶ καλὰ λοιπὸν θέλεις νὰ μᾶς σηκώνῃς ὅλους στὸ πόδι ἀπ' τὰ μισίνυχτα ;

Ἡ Ὅρσα ὅμως χωρὶς νὰν τὸν ἀφήσῃ νὰ τελειώσῃ τὴ φράσι του, χωρὶς νὰν τὸν ἀκούσῃ κἄν, τοῦ φωνάζει παρακαλεστικά.

— Πρόβαλε στὸ παραθύρι... φώναξέ τον γρήγορα νὰ γυρίσῃ πίσω !....

— Ποιὸν καλέ, νὰ φωνάξω !

— Τὸ παιδί μας !

— Τὸ παιδί μας !... Καὶ ποῦ πάει τέτοιαν ὥρα ;

— Ὡς πού νὰ σοῦ πῶ ποῦ πάει, καὶ γιὰ τί πάει, ὁ Θεὸς ξέρει τί συφορὲς θὰ μᾶς βροῦν. Φώναξέ τον γρήγορα γιὰ τοὺς οἰκιζμοὺς τοῦ Θεοῦ !...

— Σύχασε, Ὅρσα, μὴν κάνῃς ἔτσι !... Γιὰ ν᾿βγῇ τέτοιαν ὥρα ὅξω, θ᾿ἄπρεπε. Τὸν ξέρω καλὰ ἐγὼ τὸ γυιό μας.

— Ἀπὸ ἓνα πανὶ εἴσαστε κομμένοι κ' οἱ δυὸ σας !... Ὁ ἕνας, ἀκούω, λέει, γυναικεία κλάμματα στὸ δρόμο καὶ μπροῦνφ μία κι' ὅξω, κι' ἄς εἶναι ἄγρια μεσάνυχτα. ὁ ἄλλος. σᾶν πιδ φρόνιμος νὰ ποῦμε, χωρὶς νὰ ξέρῃ τί τρέχει... «δίκηο θ᾿ἄχῃ, καλὰ ἔκαμε...»

— Κλάμματα γυναικεία ἄκουσε τέτοιαν ὥρα στὸ δρόμο !... κλάμματα καμμιᾶς δυστυχισμένης χριστιανῆς... καὶ δὲν πετάχτηκε ἀπ' τὸ παραθύρι !... Ποιὸς ξέρει πόσῃν ὥρᾳ νὰν τὸν κράτησες ἐδῶ ἄπονη γυναῖκα !... Ὁ Μιχαλάκης εἶναι ἀρχοντόπουλο, εἶναι Δημογέροντας τώρα, εἶναι ἄνθρωπος τοῦ τόπου. ὅχι τοῦ σπιτιοῦ του... Γνωρίζω τί μπορεῖ νὰν τὸν εὔρῃ, μὰ ὁ τόπος δὲν τὸν ἔκαμε Δημογέροντα μόνο γιὰ νὰ

τὸν τιμήσῃ. Ἀκοῦς ἐκεῖ, νὰ χαλάσῃς τὸν κόσμον γιατί βγῆκε ὅξω ;!... Καὶ τί θὰ κάμῃς ἂν πάῃ καμμιὰ φορὰ στὴν Πόλῃ γιὰ νὰ βγάλῃ τὸ νέο φιομάνι ;

— Ποιὸ φιομάνι ;

— Τὸ φιομάνι ποὺ νὰ μὴν μπορῇ ὁ πασσᾶς ἀπ' τὸν Ἑγριπο ν' ὀρχεῖται κάθε λίγο καὶ λιγάκι νὰ μᾶς γδύνῃ. Τὸ φιομάνι ποῦχαν οἱ παποῦδές μας.

— Καὶ τὸ Μιχαλάκη θὰ στείλετε νὰ βγάλῃ τὸ φεῖδι ἀπ' τὴν τρύπα ; Αὐτὰ μαγερεύετε τόσον καιρὸ ποὺ ἀκούω ὅλο καὶ κάτι μισόλογα ; Δὲν τ' ὄχῳ γὰρ τὸ παιδί μου γιὰ πέταγμα. Αὐτὸ δὲ θὰ γίνῃ ποτέ !

— Θὰ γίνῃ καὶ θὰ παραγίνῃ. Θὰ γλυττώσῃ τὸν τόπο κ' ἂς πάθῃ ὅ,τι πάθῃ. Γενιά του δὲν ἦταν κι' ὁ Λίμπονας ;

— Ἄλλος ἄμυαλος πάλι !

— Μιχαὴλ κι' αὐτός, Δημογέροντας τῶν Ἀθηνῶν κι' αὐτός, τὸ φιομάνι γιὰ τὰ καταπατημένα δίκῃα τοῦ τόπου ἔφερε κι' αὐτός, ὅπως θὰν τὸ φέρῃ κι' ὁ γυιὸς μας.

— Καὶ μπορεῖς νὰ μοῦ πῇς ποῦ βρίσκονται τὰ κόκκαλα τοῦ Λίμπονα ; Χάθηκε κι' αὐτός, ξεκλήρισε κι' ὅλο του τὸ σόϊ. Τί κατάλαβε ;

— Σὺ κ' ἐγὼ Ὅρσα μου, σὰν πεθάνωμε θὰ μᾶς ποῦν Θεὸς σ' χωρέστ' τους ;

— Βέβαια καὶ θὰ μᾶς ποῦν τί κακὸ κάναμε ;

— Θὰ μᾶς κάμουν σαράντα, τριῖμηνα, ξάμηνα, χρόνο ;...

— Ἄν ζῇ τὸ παιδί μας βέβαια καὶ θὰ μᾶς κἀνῃ.

Ἡ συνομιλία τῶν γερόντων γίνεται, ἐνῶ ἔξω ἀστροφῆται καὶ βροντᾷ. Ὁ Ἀλέξαντρος ἔξακολουθεῖ.

— Ὑστερα θὰ μᾶς πλύνουν τὰ κόκκαλά μας μὲ κρασί ;

Πάλι βροντᾷ καὶ ἡ Ὅρσα κάνει τὸ Σταυρό της.

— ὦ ἀναθεματισμένε... ξορκισμένος νᾶσαι !... Κουβέντες ποὺ τῆς κάνεις τέτοιαν ὥρα, μὲ τέτοιο σκοτάδι, μὲ τέτοιο μπουμπουνητό, καὶ μὲ τέτοια λαχτάρα ποῦχω στὴν καρδιά !...

Ὁ Ἀλέξαντρος ὁμως ἔξακολουθεῖ.

— Θὰ περάσουν 4, 6, 8, 10 χρόνια... καὶ ὕστερα ; Ποιὸς θὰ μᾶς θυμᾶται, ποιὸς θὰ ξέρῃ σὲ κάμποσα χρόνια ἀκόμη, ἂν ζήσαμε καὶ μεῖς στὸν κόσμον ; ἀλλὰ τὸν Λίμπονα ποιὸς δὲν τὸν μνημονεύει ;

Καὶ παρατηρῶντας στὸ τραπέζι, προσθέτει.

— Νά, καὶ τὸ τραγοῦδι τοῦ Λίμπονα. Ὁ Μιχαλάκης πάντα δίπλα του τῶχει.

— Αὐτὰ κι' αὐτὰ σᾶς ἐσήκωσαν τὰ μυαλά. Ἐννοια σου καὶ θὰ σᾶς τὴ συγυρίσω ἐγὼ καμμιὰν ὥρα αὐτὴ τὴ φυλλάδα.

— Δὲ θὰ κάνης τίποτις. Τὴν ξέρομε ἀπ' ὄξω. Ἀκού..

Ἡ Ὅρσα δὲν ἔχει καμμιὰ διάθεση νὰ προσέξῃ. Παρατηρεῖ ἀπ' τὸ παράθυρον ἀνήσυχη, ἐνῶ ὁ γέρον Ἀλέξαντρος ἀπαγγέλλει ἐνθουσιασμένος.

« Μὲ τί θυμὸν οἱ Ἀγαρηνοὶ τὸν Μιχαὴλ ἀρποῦνε κι' ὡς λύκοι ἀγριώτατοι λιοντάρια θυμωμένα τὸν ἐκαταξέσχισαν, κ' ἐκεῖνος ὀλοένα

τοὺς ἔλεγε, βαρῆτε με, σκληρὰ φονεύσετέ με
καὶ διὰ τὴν Πατρίδα μου κομμάτια κάμετέ με....»

Ἡ Ὅρσα τώρα χάνει τὴν ὑπομονὴ καὶ τοῦ κό-
βει τὸ λόγο θυμωμένη.

— Οὐφ! βαρέθηκα πιά αὐτὸν τὸν ἐξάψαλμο!....
Ὅλο τὰ ἴδια καὶ τὰ ἴδια μοῦ κοπανᾷς σαράντα τώ-
ρα χρόνια ποῦμαστε παντρεμένοι!....

Ἀλλὰ κίτι θυμᾶται καὶ χτυπᾷ ἑλαφρὰ μὲ τὸ χέρι
τὸ κεφάλι της.

—...Καλέ! τόσην ὥρα καὶ νὰ μὴν τὸ θυμηθῶ!
Ἐνα κεφάλι βλέπεις τῶχω κι' αὐτὸ μοῦ τὸ κουρκού-
τιασες μὲ τῆς ρίμες τοῦ Λίμπονα.... Θὰ στείλω τὸ Σι-
δέρη μὲ τὸ φανάρι γὰρ τὸ Μιχαλάκη μας.

— Κι' ἂν τὸν σκοτώσουν οἱ Τοῦρκοι ;

— Ναί, βλέπεις, θὰ χάσῃ ἡ Βενετιά βελόνι!

Καὶ προχωρεῖ γιὰ νὰ φύγῃ.

— Ὅρσα!.... Ἐχεῖ καὶ ὁ Σιδέρης μάννα!...

Ἡ Ὅρσα εἶχε γεροντικὲς παραξενιὲς καὶ ἀδυνα-
μία στὸ μονάκριβο γυιό της, ὁ περιορισμὸς μέσα στὰ
στενὰ ὅρια τοῦ σπιτιοῦ τὴν εἶχε καρφώσῃ στῆς συνη-
θισμένες σκέψεις, ποὺ λέγονταιπραχτικὲς καὶ τὴν εἶ-
χεν ἀποξενώσῃ ἀπὸ κάθε ἐκστασιασμό. Ἦτον ὅμως
κατὰ βάθος ἀγαθὴ καὶ καλὴ γυναῖκα γιὰ τοῦτο ὁ Ἀ-
λέξαντρος, αἷμα βγῆκε ἀπὸ τὸ δωμάτιο τὴν ἐσυμπόνε-
σε καὶ λυπήθηκε κατάκαρδα γιὰ τὴν μίλησεν ἔτσι

ἀπότομα· μελαγχόλησε κι' αὐτὸς τότε καὶ ἐκάθησε κατὰ τὸ παράθυρο περίλυπος καὶ συλλογισμένος. Τῆς σκέψεις του ὁμως τῆς ἔκοψ' ἡ Ὅρσα ἄξαφνα.

— Σᾶν ἡ γρουσουζιά μπῆ σένα σπίτι, μπαίνει μὲ τὰ ὅλα της.

Ὁ Ἀλέξαντρος ἔχει τὸ νοῦ του ἄλλοῦ καὶ χωρὶς νὰ τὴν ἀκούσῃ τί εἶπε, τῆς λέγει σιγὰ καὶ βιαστικά.

— Ὅρσα! Ὅρσα!

— Τί θέλεις; Μήπως ξέχασες τίποτις ἀπ' τὴ φυλλάδα τοῦ Λίμπωνα, ἢ μήπως ἀποφάσισες νὰ ξεπορτίσῃς καὶ σύ;

— Ὅρσα, Ὅρσα! Ἐλα κοντά μου. Πρόσεξε λίγο! ἄκουσ' ὅξω!

Ἡ Ὅρσα ζυγώνει στὸ παράθυρο καὶ ἀκούει.

— Καλὲ σᾶν ν' ἀκούω κάτι. Βόηθα Χριστέ καὶ Παναγιά τὸ παιδί μας, βόηθα τὸ σπίτι μας.

— Καὶ κάθε Χριστιανό. Μὰ σῶπα καὶ ἄκουε.

Ἡ Ὅρσα ἀκούει, κιτρινίζει, τρέμει, καὶ πάει πίσω-πίσω φοβισμένη· ὥστερ' ἀφίνεται ἀπάνω στὸ ἄλλο κάθισμα.

— Αὐτὲς εἶναι! αὐτὲς εἶναι! Παναγία βόηθα! Παναγία βόηθα!

— Τί τρέχει; τί ἔπαθες! ποιὲς εἶν' αὐτὲς!;

— Ἡ Καλοκυράδες τοῦ Κάστρου! ἡ Καλοκυράδες τοῦ Κάστρου!

Προσέχουν τώρα καὶ οἱ δυὸ στρημωγμένοι στὸ παράθυρο, καὶ ἐξακολουθοῦν τὴν ὁμιλία τους.

— Μπορεῖ νὰ 'χης δίκηο Ὅρσα. Ἡ φωνὲς αὐτὲς δὲν εἶναι σὰν κάθε φωνές, εἶναι κάτι σὰ βουή και σὰν κλάμμα μαζί σὰν τραγοῦδι και σὰ μυρολοί μαζί! Κάτι ἔχω ἀκούση γι' αὐτές!..

Ἡ Ὅρσα τώρα ἔχει τὸν λόγο :

— Ἡ γρηὰ ἡ μαμή μου—Θιὸς σχωρέστην πεθαμένη τώρα και 45 χρόνια—ποὺ ἤξερε καλὰ ἀπὸ ξωτικά κι' ἀερικά—ἔξω ἀπ' τὸ σπίτι μας—μοῦ 'λεγε, πὼς εἶχεν ἀκουστὰ ἀπ' τὴ προμμάμη της, πὼς τὸν καιρὸ ποὺ 'πесе τὸ μεγάλο τζαμί τοῦ Κάστρου...

— Ὁ Παρθενών ;

— Τζαμί τοῦ Κάστρου τὸ ξέρω ἐγώ. Νὰ αὐτὸ ποὺ κατεβάζουν οἱ Ἑγγλέζοι τὰ μάρμαρα. Ὅταν λοιπὸν οἱ Βενετσάνοι γκρεμίσανε τὸ μεγάλο τζαμί, ἀκουστήκανε τὰ μεσάνυχτα γυναίκεια κλάμματα στὸ Κάστρο. Κλαίγανε ἡ μαρμαρωμένες Βασιλοπούλες— ἡ Καλοκυράδες ντέ!—ποὺ εἶναι πίσω ἀπ' τὸ τζαμί, σ' αὐτὸ τὸ ἄλλο μαρμαρόσπιτο.....

— Τὸ Ἐρεχθεῖον !;

— Ὅπως θέλεις πέστο... Αὐτὸ ποὺ εἶναι ἡ μαρμαρωμένες κοπέλες και βαστοῦν τὸ ταβάνι στὸ κεφάλι τους. Αὐτὲς τὸ λοιπὸν, κατὰ πὼς μολογοῦσαν ἡ γερόντισες ἦτανε ἀθάνατες βασιλοπούλες και κάποιο μεγάλο στοιχειὸ τῆς ἐμαρμάρωσε και τῆς ἔκανε μαρμαροκολῶνες στὸ παλάτι τους. Ἡ ψυχὴ τους οὔτε κό-, λαση βρίσκει οὔτε παράγεισο, και στοίχειωσαν κι' ὅλας και γινήκανε ἀερικά, Καλοκυράδες, και τριγυρίζουν

νύχτα μέρα γύρω-γύρω ἀπ' τὰ μαρμαρωμένα τὰ κορμιά τους, καὶ χορεύουν σὰ σίφουννας· καὶ μήτε ἀκούονται μήτε φαίνονται, μόνο κᾶπου-κᾶπου γελοῦν σὺν τὸν ὅς' ἀπὸ 'δῶ, καὶ ἀλλοίμονο σ' αὐτὸν ποὺ θὰν τῆς ζυγώσῃ τὴν κακὴ τὴν ὥρα....

— Καλά, μὰ ἡ μιὰ φωνή, ποὺ μοιάζει μὲ τῆς πολλές, μὰ ἀκούεται κάτω, σὺν πρὸ κοντά; τί νᾶνοι;

— Νὰ μὴν σήκωσαν καὶ καμμιὰ ἀπὸ δαῦτες οἱ Ἑγγλέζοι καὶ τὴν κατέβασαν κάτω;

— Βέβαια, σήμερα μάλιστα. καὶ τὴν ἔχουν ἀκουμπισμένη στὸ Ριζόκαστρο, ὅχι καὶ πολὺ μακρὰ ἀπὸ 'δῶ, γιατί δὲν μπόρεσαν νὰν τὴ στείλουν στὸ Δράκο.

— Αὐτὸ εἶναι! αὐτὸ εἶναι! Κλαῖνε ἡ Καλοκυράδες τοῦ Κάστρου γιὰ τὴν ἀδερφή τους, κι' αὐτὴ τοὺς ἀποκρίνεται ἀπὸ κάτω! Ὁχ δυστυχία μας, δυστυχία μας, ἂν δώσῃ κανένα μπάτσο στό γιό μας καὶ πάθῃ τὸ φῶς του!!

— Μὴ φοβᾶσαι Ὅρσα, μὴ φοβᾶσαι!

— Πῶς νὰ μὴ φοβᾶμαι;! Δὲν θυμᾶσαι τί ἔπαθε ὁ Γιάννης τοῦ Πουλημένου; ἡ Κλίνω τῆς Σερέταινας ποὺ τὴν κράτησαν ἡ Καλοκυράδες μιὰ βδομάδα καὶ τὴν πῆγαν ὕστερα καὶ τὴν ἄφησαν στὸν Τεκέ, στοὺς Ἀέρηδες!; Κι' ὁ Παπασεραφεύμης; κι' ὁ φτωχὸς ὁ Ἀρδάνης;!

— Ἡ κοπέλες τοῦ Κάστρου δὲν εἶναι κακές. Ἡ κακὴς βρίσκονται στὴς σπηλιές, στὰ ψηλὰ τ' ἀλώνια,

στὰ βαθεῖα ξερορέματα. Αὐτὲς εἶναι Ἑλληνοποῦλες, θὰ εἶναι Νεράϊδες. Μάλιστα νάχαμε τύχη...

— Τί τύχη νάχαμε;! Νᾶρπαζε τάχατες ὁ Μιχαλάκης μας τὸ μαγνάδι της καὶ νὰν τὴν κάναμε νύφη;! Ἄς μᾶς λείψῃ τέτοια τύχη. Ἔρχεται ἀπὸ Νεράϊδα ὠμορφιά στὸ σόϊ μὰ ἔρχονται καὶ συφοραῖς! Δὲν ξέρω τί ἀπόλαψαν οἱ Βρετοὶ ποὺ κρατοῦν ἀπὸ Νεράϊδα! ἀφοῦ μάλιστα θὰ συμπεθερέσωμε καὶ μὲ τοὺς Χειλάδες κ' ἔχομε τὰ παιδιὰ μας ἀπὸ μικρὰ ταιριασμένα; Τοὺς ξέρεις τί ἀγροπερήφανοι, τί φίδια ποῦ σοῦ εἶναι αὐτοὶ οἱ Χειλάδες, ἅμα τοὺς πατήσῃ κανένας τὴν οὐράτους.

— Ναί, κάναμε βλέπεις τὴ Νεράϊδα νύφη, μόνο ἀρχίσαμε νὰ φοβώμαστε καὶ τῆς συμφορῆς καὶ τοὺς Χειλάδες.

— Ὡς τόσο ἐγὼ ἐδῶ θὰ ξημερωθῶ.

— Ὅχι Ὅρσα πᾶμε νὰ ὀσχάσης. Ἀρκετὰ βασανίστηκες. Ὁ Μιχαλάκης ὥρα τὴν ὥρα θὰ γυρίσῃ. Γιὰ νᾶσαι ἡσυχὴ μάλιστα θὰ ξυπνήσω τὸν Τοῦρκο τὸ νοικάρη τοῦ μαγαζιοῦ μας νὰν τὸν στείλω.

— Δόξα σοι ὁ Θεὸς ποὺ τἀποφάσισης νὰ κουνηθῇς καὶ σὺ λιγάκι!

Οἱ γέροντες ἀποτραβήχτηκαν ἀπ' τὸ παράθυρο.

Ἡ Ὅρσα ἀντὶ νὰ ξαναμπῇ στὸ δωμάτιό της κατέβηκε νὰ παρατηρήσῃ ἂν νυχτερεύουν ἡ κοπέλες της, ὅπως συνηθίζótανε τότες, ὁ δὲ Ἀλέξαντρος κατέ-

βηκε γὰ τὸν Τοῦρκο νοικάρη.

Ἄλλὰ γιατίι δὲν γυρίζει πίσω ὁ Μιχαήλ ;

Ε'

Σκοτεινοὶ καὶ ἔρημοι εἶναι οἱ βράχοι τῆς Ἀκροπό-
λεως καὶ μόνο τὰ καντηλάκια τοῦ Ριζόκαστρου θαμ-
ποφωτίζουν τῆς Παναγιᾶς τὸ παρήγορο χαμόγελο. Ὁ
Μιχαήλ ἐπείσθηκε πὼς δὲ θὰ κατορθώσῃ νὰ μάθῃ
ἀπὸ ποῦ ἔρχονται καὶ γιατίι ἀκούονται οἱ θοῆνοι. Καὶ
ἂν γὰ τῆς πολλὰς φωνὰς κατάλαβε πὼς ἔρχοντ' ἀπ'
τὴν Ἀκρόπολη—ὅπου ποιοὺς ξέρεῖ τί ἄγριο δράμα νὰ
γίνεται—γὰ τὴ μιὰ φωνή, τὴν παθητικὴ αὐτὴ φωνή,
ποὺ κάθε τόσο ἀκούεται καὶ κοντὰ μάλιστα στὴ θέσῃ
ποὺ βρίσκεται, δὲν μπορεῖ νὰ καταλάβῃ τί νὰ εἶναι,
Ἀρχίζει νὰ πιστεύῃ πὼς εἶναι ἀντίλαλος τῶν φωνῶν
τῆς Ἀκροπόλεως καὶ ἀποφασίζει νὰ γυρίσῃ στὸ σπι-
τι του. Ὅταν κάτω, πρὸς τὸ δυτικὸ μέρος, δια-
κρίνει κάτι ποὺ ἀσπρίζει. Ζυγώνει καὶ βλέπει πὼς ἦ-
τον τὸ ἄγαλμα τῆς Καρυάτιδος ποὺ τῶχαν ἀφαιρέσει
τὸ πρῶτ' ἀπ' τὸ Ἐρεχθεῖο καὶ τῶχαν ριγμένον ἐκεῖ,
γὰ νὰ τὸ στείλουν ὕστερα στὸ Δράκο ὅπως ἔλεγον
τότε τὸν Πειραιᾶ.

Ὁ Μιχαήλ πλησίασε πολὺ λυπημένος· τώρα δὲ
αἰστάνθηκε ἀκόμη περισσότερο νὰ προσβάλλεται ἢ
ἀξιοπρέπειά του, ἀφοῦ εἶναι Δημογέροντας τοῦ τό-

που, χωρίς νὰ ἔχη οὔτε τὴ δύναμη, οὔτε τὸ δικαίωμα νὰ φροντίσῃ γι' αὐτόν.

«Μόνο νὰ κλαῖμε γιὰ σένα ἔχομε τὸ δικαίωμα δυστυχισμένη κόρη τῆς Ἀθήνας!» εἶπε στὸ μάρμαρο καὶ κούνησε λυπητερὰ τὸ κεφάλι του.

Τὴ στιγμὴν ἐκείνην ὅμως, πολὺ κοντὰ του, ἀκούει πάλι τὸ κλάψιμο καὶ τὴ φωνή. Ξεχωρίζει μάλιστα τῆς λέξεως : Βοηθῆστε με!.. Αὐτὸ θέλει ὁ θρῦλος.

—Σὲ βοηθάω ἐγώ ! ποῦ εἶσαι , ποιά εἶσαι ; φωνάζει ὁ Μιχαήλ.

Κ' ἐνῶ σηκώνει σφιγμένα μ' ἀπελπισιὰ τὰ χέρια του, νοιώθει μέσα σ' αὐτὰ τὴν ἄκρη κάτι σὰν πέπλου. Εἶναι καὶ δὲν εἶναι ὕφασμα. Τόσο εἶναι ψιλό. Καὶ στὴ στιγμὴ, χωρίς νὰ προφθάσῃ κἄν νὰ σκεφτῇ καὶ νὰ νοιώσῃ πὼς κρατεῖ στὰ χέρια του μαγεμένο μαγνάδι Νεραΐδας - ποὺ γι' αὐτὸ κοντὰ στὴν παραφωτιὰ τόσες φορὲς ἄκουσε τὴ γαγιά του νὰν τοῦ λέη τὰ πιὸ παράξενα πράγματα, —κάνει δύο βήματα πίσω καὶ τὸ τραβάει μὲ βία καὶ τότε φανερῶνεται μπρὸς του μιὰ κόρη. Μόνο σὲ ὄνειρο μπορεῖ κανεὶς νὰ δῇ τέτοια ὁμορφιά. Φαίνεται σὰν νὰν τὴν ἔχη τριγυρίσῃ κάποια ὁμίχλη, κάποιο μικρὸ κάτασπρο συννεφάκι, ποὺ ἄφινε νὰ φαίνεται ὅλη τῆς ἡ κορμοστασιὰ καὶ νὰ σκορπίζε-ται ἡ λάμψη μιᾶς ἀπόκοσμης ὁμορφιάς.

Προχωρεῖ εὐτὺς πρὸς τὸν Μιχαήλ τότε καὶ μὲ ἐνωμένα τὰ χέρια τὸν παρακαλεῖ. «ὦ, ! τί φωνὴ εἶναι αὕτη!...

— Δός μου σκληρό καρδε τὸν πέπλο μου ! λυπήσου με !

Ἄλλ' ὁ Μιχαὴλ κρύβει γρήγορα τὸν πέπλο στὸν κόρφο του, πὺν μέσα σ' αὐτὸν χάνεται σχεδόν· τόσο εἶναι ψιλός,

Καὶ ἡ Νεραΐδα ἐξακολουθεῖ νὰ τὸν παρακαλῇ, ἐνῶ ὁ Μιχαὴλ μένει ἀκίνητος καὶ ἄφωνος.

— Κικέ θνήτε ! γιατί με ξεσπᾶς ἀπ' τὴ μαγεμένη, τὴν αἰώνια ζωὴ τῶν πνευμάτων ;

— Ἐγὼ κακός ;!

— Δός μου λοιπὸν τὸν πέπλο μου !

— Καὶ ποῖος ἔδωσε ποτὲ μαγνάδι Νεραΐδες πίσω ; Μαζὶ μ' αὐτὸ δίνει τὴν εὐτυχίαν του. Εἶναι ντροπὴ στὴ γῆ καὶ ἁμαρτία στὸν οὐρανό, καταπατῶ τὴν τύχη πὺν θέλησε νὰ καλυτερέψῃ τὴ γενιά μου. Εἶσαι δική μου, δική μου. Ἀπ' τὴ στιγμή πὺν φανερώθηκες μπρὸς μου ὅτι με κρατοῦσε με ἄλλη γυναῖκα ἔσπασε πὰ με μιᾶς. Ἡ ἀγάπη ἡ δική σου δὲν εἶναι συνηθισμένη ἀγάπη· εἶναι μανιασμένη λαχτάρα πὺν ἄξαφνα χτύπησε τὰ στήθια μου καὶ χώθηκε βαθειὰ στὰ φυλλακάρδια μου κατάμεσα. Ἄν ἔχω μάτια, ἔχω μόνο γὰ νὰ βλέπω τὴ θωριά σου, ἂν ἔχω αὐτιά ἔχω μόνο γὰ ν' ἀκούω τὴ λαλιά σου. Θὰ γίνῃς δική μου, δική μου !

— Ἐγὼ γυναῖκα αὐτοῦ τοῦ κόσμου ! ;

Ἡ Νεραΐδα κλαίει τώρα καὶ ὁ Μιχαὴλ τῆς λείει

— Μοῦ σπάράζεις τὴν καρδιά. Μὴν κλαῖς, παρη-

γορήσου. Κοντὰ σὲ μένα ἢ ζωή σου θὰ εἶναι ἓνα παντοτεινὸ χαμόγελο. Μοῦ εἶπες νὰ σὲ λυπηθῶ, ἀλλὰ σὺ πρέπει νὰ λυπηθῇς ἐμένα, τὸν δυστυχημένο. Πῶς θέλεις νὰ ζήσω πιά χωρὶς ἐσέ ;!

— Θὰ μὲ περιφρονοῦν ἢ γυναῖκές σας, θὰ μὲ θεωροῦν πνεῦμα κοκό, δαίμονα καταστροφῆς.

— Σοῦ ὑπόσχομαι πῶς κανεὶς δὲ θὰ μάθῃ ποτὲ ποιὰ εἶσαι. Θὰ εἰπῶ πῶς εἶσαι ἀρχοντοπούλα τῆς Τξιᾶς, θὰ εἰπῶ πῶς σὲ ξαγόρασα ἀπὸ κουρσάρους, ποὺ σὲ εἶχαν ἀρπάξῃ ἐκεῖ ποῦ σεργιάνιζες στὸ περιγιάλι, καὶ σ' ἔφεραν στὴν Ἀθήνα γιὰ νὰ σὲ πουλήσουν σ' ἓναν πλούσιον Ἀγᾶ. Θὰ μὲ κατηγορήσουν πῶς παίρνω γιὰ γυναῖκά μου μιὰ κλεμένη, μὰ θὰ γίνῃ αὐτὸ ποὺ θέλεις.

Ἡ κόρη ὅμως ἐξακολουθεῖ νὰν τὸν παρακαλῇ καὶ στὰ τελευταῖα λέει σ' αὐτόν :

— Ὡ ἂς 'τέλειων' ἐδῶ ἡ ζωή μου ! Ψυχροὶ καὶ ἄσπλαχνοὶ ἄνθρωποι μ' ἔχωσαν ἀπ' τῆς ἀδελφῆς μου ἐκεῖ ἀπάνω, καὶ σὺ μὲ χωρίζεις ἀπ' τὸ μαρμάρينو κορμί μου, ποὺ κοντὰ σ' αὐτὸ ζοῦσα πάντα.

— Ἐσένα κλαῖνε ἐκεῖ ! ; Ἐσὺ τοὺς ἀπαντοῦσες ἀπὸ δῶ ! Εἶσαι λοιπὸν μιὰ ἀπὸ τῆς στοιχειωμένες, τῆς μαρμαρωμένες Βασιλοπούλες τοῦ Κάστρου ; Εἶσαι ἢ Καρυᾶτις ;

— Ναί. Ἀλλ' ἀφοῦ μὲ λυπᾶσαι, ἄφησέ με νὰ πάγω μαζί μὲ τὸ μάρμαρό μου ! νὰ τὸ προσέχω, νὰ

ζῶ πάντα σιμά του.

— Γνωρίζεις ποῦ θὰ πᾶς ; Θὰ περάσης ξένους τόπους, μαῦρα βουνά, ἄγρια θάλασσα. Θὰ πᾶς σὲ χώρα ποὺ δὲν τὴ χρυσώνει ὁ ἥλιος, σὲ χώρα σκοτεινὴ, βουτηγμένη πάντα σὲ μαύρην καταχνιά. Δὲ θὰ βλέπης πὰ τὸν Αὐγερινὸ στὸν Ὑμηττὸ ἀπὸ πάνω, νὰ δείχνῃ ποὺ ἐξύπνησεν ἡ πρώτη ὠμορφιά, οὔτε τὸν Ἀποσπερίτη πρὸς τὰ βουνὰ τῆς Σαλαμίνος, νὰ δείχνῃ ποῦ κοιμήθηκεν ἡ τελευταία δόξα,

Ἡ κόρη θρηνεῖ καὶ στὴν ψυχὴ τοῦ Μιχαήλ τρανεύουν τώρα τὰ εὐγενικώτερα αἰσθήματα. Σὲ μιὰ στιγμή συλλογιέται πὼς εἶναι σκληρὸ καὶ ἄνανδρο νὰ ἔρθῃ γιὰ σωτήρας τάχα καὶ νὰ γίνῃ βασανιστής. Ἀλλάζει λοιπὸν εὐτῆς γνώμη καὶ τῆς λέγει.

— Σώνει πιά. Πάρε τὸ μαγνάδι σου!

Ἡ κόρη ὅμως κάνει ἓνα βῆμα πίσω καὶ λέγει :

— Ποτέ! Ἄς ζῶ στὴν Ἑλλάδα, ἄς ζῶ στὴν Ἀθήνα μου κ' ἄς εἶμαι θνητή. Ἐρχομαι· σὲ ἀκολουθῶ.

— ὦ, Καρυᾶτις, Καρυᾶτις!

— Λέγε με μόνο Καρυά.

Μόλις εἶπε τὴ λέξη αὐτὴ ἄρχισε νὰ τρέμῃ. Ἐφευγε χανότανε ὅ,τι τὴν ἔνωνε πὰ μὲ τὸν μυστικὸ κόσμον. Τῆς μένει μονάχα ἡ ὠμορφιά. Τίποτις δὲ θυμᾶται πιά. Σκληρὴ λήθη σκέπασεν ὅλα τῆς τὰ περασμένα, ἀπαράλλακτα, ὅπως σκέπασεν ὅλο τῆς τὸ κορμὴ ὁ μαῦρος μανδύας τοῦ Μιχαήλ, μὲ τὸν ὁποῖο τὴν ἐτύλιξε.

Εἶναι μιὰ ἔρημη κόρη· αὐτὸ μόνο θυμᾶται. Τὴν λένε Καρυά. Τὴν ἐλυπήθηκε, τὴν προστάτευσεν ὁ Μιχαήλ, καὶ τὸν ἀκολουθεῖ.

Ἐνῶ προχωροῦν καὶ ἀπομακρύνονται, πηδάει ἄξαφνα ἀπ' τὰ ἐρείπια ὁ Ἀράπης τοῦ Βοϊβόδα ὁ περιβόητος Μαξούτ. Παρατηρεῖ αὐτοὺς ποὺ φεύγουν, ἀλλάζει θέσεις, πηδάει δεξιὰ καὶ ἀριστερά, μυρίζεται τὸν ἀέρα καὶ στὸ φῶτισμα μιᾶς ἀστραπῆς, βλέπει πὼς κάποιος ὁδηγεῖ μιὰ γυναῖκα. Μιὰ ἄλλη ἀστραπὴ τὸν κάνει νὰ ξανάϊδη πὼς ὁ κάποιος αὐτὸς εἶναι ὁ Μιχαήλ — τὸν γνωρίζει πολὺ καλά. Ἡ τρίτη ἀστραπὴ εἶναι δυνατώτερη καὶ αὐτὸς πάντα χωρὶς νὰ φαίνεται μὰ πὶδ κοντά τοὺς, βλέπει πὼς ἡ γυναῖκα εἶναι νέα πὼς εἶναι χυμένο ἀπάνω στὸν μαῦρο μανδύα τοῦ Μιχαήλ ἓνα πλῆθος ἀπὸ ὀλόχρυσά μαλλιά. Καὶ μονολογεῖ :

— Κρεῖμας τὴ γυναῖκα !... Δὲν πρέπει τέτοια γυναῖκα σὲ ραγιᾶ. Μὰ πάλι σὲ Τοῦρκο; Σὲ Ἀράπη θᾶπρεπε.... Θὰ εἶναι ἄσπρη.... σοῦ εἶμαι μαῦρος... Γελάω καὶ μοναχός μου. Γιατί νὰ γελάω; Μήπως ἡ νύχτα καὶ ἡ μέρα δὲν γεννήσανε τὸ πιδ γλυκὸ ἀστέρι τοῦ οὐρανοῦ; Νά! φτάνουν στὸ σπίτι. Χτυπάει ὁ Μιχαλάκης. Βλέπω φῶς. Ἡ πόρτα ἀνοίγει. Ἄ.... ἄ.... χά-

θηκαν. Καὶ τώρα Ἀράπη, σοῦρε τὰ ξεράδια σου, τράβα στὸ ἔξεροκρέββατό σου καὶ ροχάλιζε ὡς τὸ πρωῒ.

Στὸ σπίτι τοῦ Μιχαήλ τὴν ἀρχοντοπούλα τῆς Τζιᾶς τὴν ὑποδέχτηκαν μὲ πόνο καὶ μὲ ἀγάπη.

Ὁ Μιχαήλ θὰ πήγαινε στὴ Τζιᾶ νὰ δώσῃ τὴν εἶδηση στοὺς γονεῖς της, βουτηγμένους στὸ πένθος καὶ στὴν ἀπελπισία, γιὰ τὴ σωτηρία τῆς κόρης των. Ἔστι τοὺς εἶπε.

Μόνο στὸν πατέρα του εἶπε πὼς σκέπτεται νὰ τὴν πάρῃ γυναῖκα χωρὶς νὰ λογαριάσῃ τὴν ἔχθρα ποὺ θὰ φέρῃ ἢ ἀπόφασή του αὐτῇ, στοὺς Χειλάδες.

Ὁ πατέρας του, ποὺ ἀγάπησε τὴν Καρυνὰ σὰν παιδί του ἀπ' τὴν πρώτη στιγμή ποὺ τὴν εἶδε, εἶναι σύμφωνος, αὐτὸς θὰ τὰ ταχτοποιήσῃ ὅλα. Ἐσυμφώνησαν ὅμως, ὁ γάμος νὰ γίνῃ σὰ θὰ γυρίσῃ ὁ Μιχαήλ ἀπ' τὴν Πόλῃ, ποὺ ἀποφασίστηκε πιά νὰ πάῃ ἀπὸ τὴν ὑποψία νέας ἐπιδρομῆς τοῦ Πασσᾶ.

Τώρα αὐτὸς ἦτον πιὸ δυνατὸς ἀκόμη καὶ ἐρεθισμένος ἀπ' τὰ μέτρα ποὺ εἶχαν λάβῃ οἱ Ἀθηναῖοι στὴν Πόλῃ καὶ τὰ ἐξαφάνισε· ἐδικαιώθηκε μάλιστα καὶ ἐπαινέθηκε, γιὰτὶ ἦρθε τάχα στὴν Ἀθήνα ν' ἀναστηλώσῃ τῆς ἐξουσίας τὸ πεσμένο γόητρο καὶ νὰ μαζέψῃ χρεωστούμενα ποσὰ ἀπ' τὴν πούληση τῆς περιουσίας τοῦ

Χασεκῇ. Ἐνα μέρος ἀπ' τὰ χρήματα τὰ ἔστειλε μάλιστα ἀπὸ τώρα ὁ Πασσᾶς ὅπου ἔπρεπε, μὲ μεγάλη ποσότητα μελιοῦ, πὺν σὲ διπλῇ δόσῃ κατέβαλαν τὰ μοναστήρια τῆς Σηριανῆς καὶ τῆς Πεντέλης.

ζ'

Ὁ Μιχαὴλ βρίσκειται — εἶναι λίγος καιρὸς τώρα, στὴν Πόλῃ καὶ δέ γύρισεν ἀκόμη. Τὰ ἀποτελέσματα τῆς ἐνεργείας του ἦτανε ἄγνωστα.

Ἡ Ἀθήνα ἐξακολουθεῖ τῇ δυστυχισμένῃ τῆς ζωῇ, καὶ οἱ ξένσι ἐξακολουθοῦν καὶ αὐτοὶ νὰ ρίχνουν κάτω καὶ νὰ ἀφαιροῦν τὰ ἀντικείμενα πὺν τὴν ἐδόξασαν.

Εἶναι Κυριακή. Τὸ Παζάρι τῆς Ἀθήνας εἶναι γεμάτο ἀπὸ ἀγοραστὰς καὶ πωλητὰς, Χριστιανούς καὶ Τούρκους.

Δεξιὰ κι' ἀριστερὰ εἶναι μαγαζιά, πὺν ἔχουν ἐπιδειχτικὰ κρεμασμένα τὰ πράγματα πὺν πωλοῦν.

Στοῦ διαβάτου τὰ μάτια χτυποῦν τὸ περισσότερο τὰ κόκκινα φέσια καὶ τὰ πλουμιστὰ ζουνάρια. Οἱ Ἑλλήνες παζαρίτες φοροῦν ὅπως κ' οἱ νοικοκυραῖοι — ἡ δεύτερη κοινωνικὴ τάξη τῶν Ἀθηνῶν — τὰ χαρακτηριστικὰ τοῦ τόπου κοντοβράκια· ἔχουν τὰ μαλλιά τους κομμένα τετραγωνικά. Τοῦτο τοὺς διακρίνει ἀπ' τοὺς νοικοκυραίους, πὺν διατηροῦν τὰ μακριὰ μαλλιά. Οἱ παζαρίτες εἶναι ἡ τρίτη κοινωνικὴ τάξη.

Τέταρτη εἶναι οἱ ἄνθρωποι τοῦ κάμπου, οἱ ξωτάρηδες. Πρώτη δέ, οἱ Ἄρχοντες, πὺν γιὰ τὴν ἐνδυμασίαν τους μιλῆσαμε παραπάνω.

Τὴν ἀγορὰ στολίζει τὸ κάτω Σιντριβάνι, κοντὰ στὸ τζαμί τοῦ Παζαριοῦ. Ἀριστερὰ σὲ κάμποσιν ἀπόστασι ὑψώνει τὸ μιναρέ του τὸ Φετιχιέ τζαμί—τοῦ Καταχτητοῦ δηλαδὴ—κοντὰ στοὺς Ἀέρηδες· καὶ δεξιά, ἀψηλά, τὸ Κουτζούκ - τζαμί, κοντὰ στὸ ὁποῖο βρίσκεται ὁ μικρὸς Τεκές.

Ὅλη ἡ ἀγορὰ εἶναι σκεπασμένη μὲ μιὰ μεγάλη κληματαριά — κρεββατίνα τὴ λένε.

Στὸ καφενεῖο κάθονται, καὶ πίνουν καφέ, μὲ τὰ τσιμπούκια καὶ τοὺς ναργιλέδες των, ὁ φρούραρχος τῆς Ἀκροπόλεως, ὁ ἀρχηγὸς τῆς φρουρᾶς τῆς Ἀθῆνας, ὁ Καδῆς, ἓνας Χόντζας καὶ δυὸ-τρεῖς ἀγάδες. Κουβεντιάζουν μὲ λίγες λέξεις πὺν κάθε τόσο λέει ὁ ἓνας στὸν ἄλλον.

Δίπλα, στὸ καφενεῖο, σ' ἓνα ξύλινο κάγκελλο, εἶναι ἀκουμπισμένος ὁ γνωστός μας Μαξούτ, ὁ Ἀράπης τοῦ Βοϊβόδα, καὶ σὰ νὰ βρίσκεται σὲ καραοῦλι τὰ παρατηρεῖ ὅλα. Ὑστερα πηγαινόρχεται στῆς διάφορες συντροφίες καὶ ἀπὸ κατὶ τοὺς λέει.

Ἀριστερὰ εἶναι μαζεμένοι οἱ Φράγκοι καὶ συζητοῦν ζωηρά, σὰ νὰ μαλλώνουν. Εἶναι ὁ ὑποπρόξενος τῆς Γαλλίας Φωβέλ, ὁ Ἰταλὸς ζωγράφος Λουτζιέρης καὶ ἓνας Καπουτζῖνος. Κοντὰ τους βρίσκεται καὶ ὁ ἄρχων Λογοθέτης, ὑποπρόξενος τῆς Ἀγγλίας.

Στὸ κέντρο τέσσερις ἄρχοντες Ἀθηναῖοι. ὁ Ταρωνίτης, ὁ Κοδρικᾶς, ὁ Γερένης καὶ ὁ Σωτηριανὸς συζητοῦν σιγὰ καὶ μὲ ἐπιφύλαξη.

Στὸ βάθος τῆς ἀγορᾶς, σὲ μιὰ γωνιά, τρεῖς Τοῦρκοι μουσικοὶ παίζουν Ἀνατολίτικους σκοποὺς μὲ ζουρνᾶ, μὲ τουμπελέκι καὶ μὲ ντέφι, ἐνῶ τριγύρω τους μερικοὶ διαβάτες, χαζεύουν.

Μιὰ γρηὰ Ἀραπὶνα ζητιανεύει.

Διάφοροι καταστηματαρχαὶ κουβεντιάζουν μὲ τοὺς ἀγοραστάς.

Πολὺ ἐμπρός, κοντὰ στὸ τζαμί, διάφοροι μικροπυλῆται παζαρεύουν κι' αὐτοί.

Στὸ μετὰ πηγαίνονται Τοῦρκοι, Τούρκισσες, στρατιῶτες, χωρικοί, Ἀθηναῖοι ὅλων τῶν τάξεων, ἓνας παπᾶς μας καὶ μιὰ χανούμισσα.

Ἕνας Ἀθηναῖος, ποὺ πουλάει ξυλοκέρατα βουτάει τὸ ψωμί του σ' ἓνα κουροῦπι μὲ νερὸ καὶ τρώει μὲ πολλὴν ὄρεξι. Ἕνας διαβάτης τοῦ λαοῦ στέκεται τὸν βλέπει καὶ τὸν πειράζει.

Ἄς ἀκούσωμε τί λένε.

— Ὡρα καλὴ τῆς καλυπόληφτης ὁ γυιός.

— Καλῶς τὸν «στέκα τσ' ἔλιεπε».

— Τὸ καῦμένο τὸ ψωμάτσι, βουτηγμένο στὸ νεράτσι τί καλὸ ποῦναι!

— Νά, μαχαῖρι τσαὶ νερό! ψωμί σὰν ἔχεις, κάσσε τσαὶ φάε.

— Ὅροξι ποὺ τὴν ἔχεις ὥστόσο! Λιέω πὼς

θᾶχης νὰ φᾶ; ἀπ' τὰ τότε; πὺ ἀρραβωνιάστησε ὁ ἄρχοντας ὁ Μιχαλάτσης; μὲ τὴν πεντάμορφη ἄρχοντοπούλα τῆς Τζιᾶ;. Τσαὶ οἱ σιοῦλοι χαρτάκανε τότες. Δὲν προσμένεις κᾶνεμου νὰ ξαναφᾶ; σᾶ θὰ γιουρίση ἀπ' τὴν Πόλη τσαὶ θὰ κἀνῃ τὸ γάμο του, μόνο γιομίζεις τὴν τσουλιά σου μὲ ξεροκόμματα;

— Τόσον τσαιρὸ νὰ βαστάξω νηστικός! ντὰ εἶμαι! χελῶνα πὺ βαστάει μῆνες νησιτισὴ μέσα στὸ χούρας; Τσαὶ γιαντὰ δὲν πᾶς τσαὶ σὺ σήμερα σῆς κόρης τοῦ Χειλᾶ τὸ γάμο νὰ χορτάσης;

— Ναί, τὸν βρῆττες τὸν τζουμέρτη τὸ Χειλᾶ. Τσαὶ ποιὰ κόρη του ἔβλογιέται; τσεῖνη πὺ παράτησεν ὁ ἄρχοντας; ὁ Μιχαλάτσης; ἡ Δάφνη;

— Ὅχι δὰ καῦμένε τσαὶ σὺ. Αὐτὴ ἔμεινε πὺ ἔμεινε στὸ ράφι. Ἡ ἄλλη, ἡ μικρότερη.

— Αὐτὴ ἡ τσιτρίνα;

— Μωρὲ μὲ τῆς κουβέντες ξέχασα τὴ δουλειά μου: «Χαρούπια καλὰ, χαρούπια ζουμερά, — ἄς τὰ λιέμε τσαὶ ζουμερά. Πάρτε ἄρχοντες, πάρτε Ἀγάδες.

— Νοί, τὸ τσέφι σου ἔχουνε οἱ ἄρχοντες ν' ἀγοράσουνε χαρούπια. Ἐχουνε τσ' ἔχουνε σκοτοῦρες.

— Μωρὲ βουβάσεν νὰ κάμω τὴ δουλειά μου! Χαρουπάτσα καλὰ. Φώναξε ντὲ τσαὶ σὺ κατακαῦμένε!;

Τὴ στιγμὴν αὐτὴ περνάει μιὰ ὥραία χανούμισσα κι' ὁ Ἀθηναῖος φωνάζει.

— Μωρὲ προῖμμα! Νά, πὺ φωνάζω τσ' ἐγώ· μὰ δὲ μᾶς ζυγώνει κανέννας.

— Πᾶμε τὸ λοιπὸς κατὰ τοὺς μαχαλάδες ; Ἐδῶ κανέναν δὲν ἔχει τὸ νοῦ του. Ὅλο λένε λένε τσαὶ τελειωμὸ δὲν ἔχουν.

Ἄλλὰ ποιὸ νᾶναι ἀρά γε τὸ θῆμα τῆς φιλονικείας τῶν Φράγκων, τῆς συζητήσεως τῶν ἀρχόντων καὶ τῆς ὁμιλίας τῶν Τούρκων ;

Ἄπ' τὸν κύκλο τῶν ἀρχόντων ὁ Γρένης, βλέποντας τὸ Μαξοῦτ χαρούμενο νὰ ζυγώνει τὴ μιὰ συντροπιά καὶ τὴν ἄλλη νευρικοῦ καὶ ἀστασιμάτητος, διακόβει ξαφνικὰ τὴ συζήτηση καὶ λέει :

— Αὐτὸ τὸ μεγάλο κέφι τοῦ Μαξοῦτ σήμερα δὲ μ' ἀρέσει. Κάτι τρέχει. Κάτι ξαφνικὸ κακὸ πολὺ γρήγορα θάρθῃ στὴν πόλιν μας. Αὐτὸ θὰ νὰ γνωρίζῃ καὶ δὲ μπορεῖ νὰ κρατήσῃ τὴ χαρὰ του. Τὸν ξέρω καλὰ ἐγὼ αὐτὸν τὸν ἄνθρωπο.

Ὁ Σωτηριανὸς ἔλαβε τότε τὸ λόγο καὶ εἶπε.

— Πῶς κατάντησεν ὁ δυστυχημένος ὁ τόπος μας ! Ἕνας ἀράνης, ἕνας δοῦλος τοῦ χαρμενοῦ τοῦ Βόϊβoda, νὰ εἶναι τὸ παντοδύναμο πρόσωπο τοῦ τόπου, καὶ νὰ κυτᾶζωμε ἂν θάρῃ ἢ δὲ θάρῃ κέφι γὰ νὰ καταλάβωμε ἂν θάρθῃ ἢ δὲ θάρθῃ κακὸ στὸν τόπο μας.

Ὁ Ταρωνίτης ἐπρόσθεσε τότες.

— Ἄς εἶναι καλὰ ὁ Χειλᾶς πού μᾶς τὸν κουβάλησε. Δὲν τὸν ἄφινε καλύτερα νὰ ψοφήσῃ ἐκεῖ κάτω στὸ Φαληρέα, στὴν ἄμμο τῆς Μεσίας ; Τὸν περιποιή-

θηκε, τὸν γιάτρεψε, τὸν ἔθρεψε, τὸν ἔντυσε καὶ τὸν χάρισε στὸ Βοΐβοδα, γιὰ νὰ σφιχτῇ ἡ φιλία τοὺς πὶο πολὺ.

— Ἀφῆσε τώρα τὴ φαγοῦρα Ταρωνίτη, λέει ὁ Γερένης. Ὅλοι τὰ γνωρίζουμε.

— Ἐμένα μ' ἀρέσει νὰν τὰ λέω ὅσες φορὲς βρίσκω ἀφορμή, γιὰ νὰ μὴ λησμονιοῦνται. Ὁ Βοΐβοδας καὶ ὁ Χειλᾶς θὰν τὸν ἀποτελειώσουν αὐτὸν τὸν τόπο.

— Γιὰ τὸ Βοΐβοδα ἔχεις δίκηο, εἶναι, μὲ ὅλη του τὴν κουταμάρα, ἐπίφοβ' ὄργανο τοῦ Πασσᾶ, ὁ Χειλᾶς ὅμως, ἐχθρεύεται βέβαια μερικοὺς στὸν τόπο καὶ πρὸ πάντων τὸν Μιχαήλ τώρα, ἀλλὰ πονεῖ κι' αὐτὸς σὰν κ' ἐμᾶς. Σήμερα μάλιστα ποῦχει καὶ τοὺς γάμους τῆς κόρης του, ἃς μὴν τὸν γλωσσοτρῶμε.

— Ἀλήθεια, λέει ὁ Σωτηριανός, μὲ τὰ βάσανά μας λησμονήσαμε τὰ χρέη μας. Πρέπει νὰ πᾶμε στὴν ἐκκλησιά.

Ὁ Ταρωνίτης ὅμως δὲν προσέχει καὶ ἐξακολουθεῖ.

— Ἐγὼ αὐτὰ τὰ χωρίσματα τῶν ἀνθρώπων σὲ δύο, δὲν τὰ καταλαβαίνω. Ἀγαπάω λέει τοὺς Τούρκους γιὰ τῆς δουλειές μου, μ' ἀγαπάω καὶ τὴν πατρίδα μου. Ὁ Πασσᾶς πάει κ' ἔρχεται κάθε τόσο ρημάζοντας τὸν τόπο, καὶ μεῖς μιλάμε ἀκόμα μὲ δύο γλώσσες. Ἐγὼ γεννήθηκα στρογγυλὸς κσι δὲ θὰ πεθάνω τετράγωνος. Ἡ τὸν τόπο σου ἢ τοὺς Τούρκους; Διάλεξε καὶ πάρε. Τώρα ἔχομε τὸ ἴδιο παιγνίδι κα

μὲ τοὺς Ἑγγλέζους ποὺ μᾶς ἀρπάζουν τὸ μόνο καλὸ ποὺ μᾶς ἀπόμεινε.

— Νὰ ἰδοῦμε δὰ τί θὰ μᾶς κάνη, Γερένη, γιὰ τὸν Πασσᾶ καὶ γιὰ τ' ἀρχαῖα ὁ δικός σου ὁ Μιχαήλ. Εἶπε τότες ὁ Σωτηριανός.

— Τὸν Μιχαήλ τὸν γνωρίζεις καλύτερα ἀπὸ μένα ποὺ εἶσαι καὶ γενιά του. Ὅ,τι μπορέση νὰ κάμῃ θὰν τὸ κάμῃ. Ποιὸς ξέρει τί βάσανα νὰ τραβᾷ.

— Νὰ σοῦ πῶ' μεγάλο του τὸ κουράγιο. Κακὸ παιγνίδι παίζει γιὰτὶ τὸ φερμάνι αὐτὸ θὰ εἶναι ἡ καταστροφή τοῦ Πασσᾶ καὶ ὁ Πασσᾶς δὲ χωρατεύει. Δὲ φωνάζομε τὸν Μαξοῦτ, μήπως τοῦ βγάλωμε κᾶτι ;

— Ἄφησέ τον καὶ θᾶρθῃ μόνος του.

Καὶ τῶν Τούρκων ἡ κουβέντα γιὰ τὸ Μαξοῦτ εἶναι.

— Πολὺ γοῦστο ἔχει αὐτὸς ὁ Ἀράπης λέει ὁ Φρούραρχος, ἐνῶ ξεσκαλίζει τὴν ἴσκα τοῦ λουῶ του. Θέλοντας καὶ μὴ θέλοντας γελᾷς. Ὅσο θὰ χαρῶ σ'αὐτὸν θὰ φύγῃ ὁ Βοΐβодας, τόσο θὰ λυπηθῶ γιὰ τὸν Ἀράπη του.

— Λὲς νὰν τὸν πάρῃ μαζί του; Ἐρωτάει ὁ Ἀρχηγὸς τῆς φρουρᾶς.

— Ἐ καλὰ ! καὶ κάνει χωρὶς αὐτὸν ὁ Βοΐβодας ;

ἀπόγινε πιά ἀπ' τὸ ρακί. Κουρκούτσιασε, καὶ κλαίει ἡ φτωχὴ ἡ χανούμ, καὶ ὥς πρὸς νὰν τὴν παρηγορήσῃ ὁ Ἀράπης βλέπει καὶ παιθαίνει.

Καὶ τοῦ λέει κᾶτι στ' αὐτί.

— Δὲν ὑποφέρεται πιά ἡ κακογλωσσιά σου.....

— Ἐμένα ὁμῶς μοῦ φαίνεται πὼς αὐτὸς ὁ Βόϊβο-
δας δὲ θὰ ξεκολλήσῃ ἀπὸ δῶ' τᾶχει μ' ὅλους καλὰ.
Μὲ τὸν Πασσᾶ, μὲ τοὺς Ἑγγλέζους, καὶ μὲ τῶνα
κόμμα τοῦ τόπου. Ἔχει καὶ στὴν Πόλῃ μεγάλη προ-
στασία. Δὲ βλέπεις τί δύναμη ἔχει; Σαβουρώνει ἀπ'
ὅλους καὶ μάλιστα οἱ Ἑγγλέζοι τοῦ γιόμισαν τὸ
πουγγί του ὅλο καὶ φλουρί.

— Ἡ προστασία τῶν Μουσουλμάνων σήμερα εἶναι
κι' αὔριο δὲν εἶναι, καὶ οἱ ραγιαδες εἶναι ἄστατοι.

— Ἔχεις δίκην· μὰ οἱ Ἑγγλέζοι εἶναι πιστοὶ φί-
λοι καὶ αὐτοὶ σήμερα κάνουν ὅ τι θέλουν.

— Σήμερα ναί, μὰ ὄχι καὶ αὔριο. Νὰ ἰδοῦμε τί
λένε καὶ οἱ Φραντζέζοι. Δὲ βλέπεις ἐκεῖ κάτω τὸν
Μουσιοῦ Φωβέλ, ἀγρίεμα ποὺ σοῦ τῶχει;

— Εἶναι ἀγριεμένος γιατί νὰν τὰ παίρνουν οἱ
Ἑγγλέζοι καὶ νὰ μὴν τὰ παίρνη αὐτός.

— Ἀς εἶναι αὐτοὶ τὸ παραξήλωσαν.

— Γι' αὐτὸ κ' ἐγὼ συχαίνομαι ν' ἀνέβω στὸ Κά-
στρο μου. Ὅλο κάτω βρίσκομαι.

Ἕνας γέρο - Ἀγᾶς μπαίνει στὴν κουβέντα καὶ
λέει σιγά, ζαρόνοντας πονηρότατα τὸ μοῦτρο τοῦ.

— Στὴν ἀρχή, Δισδάρη μου, δὲν τοὺς εἶχες καὶ σὲ τόσο θυμό.

Ὁ Δισδάρης δὲν ἀπαντᾷ ὁ Σαρδάρης ὁμῶς λέει σ' αὐτόν.

— Καὶ καθὼς ἄκουσα δίνουν πολλὰ δῶρα στὸ Βοίβοδα.....

— Ὁ κόσμος Σαρδάρη μου, εἶναι πιλάφι. Χαρὰ σ' ἐκεῖνον ποὺ μπορεῖ νὰ χώσῃ τὸ κουιᾶλι του νὰ φάῃ.....

Ὁ γέρος ξαναμιλεῖ πάλι.

— Ἀρκετὰ δὲ τῶχωσες κ' ἐσὺ Δισδάρη μου.....

Ὅλοι γελοῦν. Ὁ Δισδάρης ὁμῶς δὲν τὰ χίνει.

— Ὅχι ὅση ἔπρεπε. Ἄν δὲν εἶχαν τὸ δεύτερο φιομάνι τοὺς ἐσυγύριζα καλὰ ἐγώ. Καὶ τὸν παρὰ τους θὰ τραβοῦσα, καὶ μάρμαρα πολλὰ δὲ θὰ πέρνανε. Ὑπομονή!

Ἕνας ἀμίλητος ἀγᾶς τῆς συντροφιάς των, ἔμιλεῖ ἐπὶ τέλους κ' αὐτός:

— Τί μυῖγα σᾶς ἔπιασε μ' αὐτὰ τὰ μάρμαρα; Τὸ ἄλλο βάσανο ταῦ πασσᾶ, δὲν τὸ λογαριάζετε διόλου;

— Ἐχεις δίκηο, μᾶς κατάντησε νὰν τὸν φοβώμαστε κ' ἐμεῖς σὰν τοὺς ραγιαδες! Τί ν' ἀπόκαμε τᾶχατες ὁ Μιχαλάκης;

— Ἄν περιμένῃς σ' αὐτόν τὰ διορθώσῃ τὰ πράματα, τὸ πρόκοψες. Δὲν τὸν ἄφιναν τὸν ἄμωιρο στὸ χουζοῦρι του, νὰ κἀνῃ καὶ τὸ γάμο του, μόνο τὸν

ἔστειλαν στὴν Πόλῃ ἄδικα; Κοντεύει μῆνας τώρα καὶ οὔτε φαίνεται οὔτε ἀκούεται.

— Τέλος πάντων ἀπὸ παντοῦ σκοῦρα τὰ βλέπω.

Ἦτον ἡ τελευταία φρεσὶς τοῦ γέρο - Ἀγᾶ, ὅστερ' ἀπὸ τὴν ὁποία βυθίσθησαν ὅλοι πάλι σὲ ἡδονικὴ σιωπή.

Κάθε τόσο ὅμως κύτταζαν τὴ συντροφιά τῶν Φράγκων ποὺ ἐξακολουθοῦσε τὴ φαγοῦρα καὶ χαμογελοῦσαν, κοροϊδεύοντάς τους.

— Ἄδικα τᾶχεις μαζί μου, μουσιοῦ Φωβέλ, ἔλεγε ὁ Λουτζιέρης. Ἐγὼ εἶμαι μικρὸ ὄργανο δυνατῶν ἀνθρώπων. Τίποτις ἄλλο. Οἱ τεχνίτες δὲ ζοῦν μὲ τὸν ἀέρα.

— Εἶναι καὶ ἄλλοι τρόποι νὰ κερδίσῃ χρήματα καὶ ν' ἀποκτήσῃ καὶ ὑπόληψη καὶ δόξα ἓνας τεχνίτης, καὶ μάλιστα τεχνίτης σὰν κ' ἐσένα σινὸρ Λουτζιέρη.

— Σ' εὐχαριστῶ γιὰ τὴν καλὴν ἰδέαν πού 'χεις γιὰ τὴν τέχνη μου, μουσιοῦ Φωβέλ. Ἀπὸ σέναν ὅμως τοῦλάχιστον, ζητῶ νᾶβρῃ κάποιον δίκρο ὁ Λόρδος. Ὅ,τι κάνει τὸ κάνει γιὰ τὴν Τέχνη.

Ὁ Φραγκοπατέρας παίρνει τώρα φωτιά.

— Μὴ μιλάτε γιὰ τέχνη! Ντροπὴ πιά! Στὸ ὄνομα τῆς δυστυχισμένης αὐτῆς τέχνης γίνεται ὅ,τι γίνεται καὶ ὅχι γι' αὐτή. Τί εἶχαν νὰ πάθουν τὰ ἀρχαῖα ἀπάνω στὴν Ἀκρόπολη; Πετρίτσα δὲ μπορούσε νὰ πάρῃ κανέναν ἀπὸ 'κεῖ. Τὸ κάστρο εἶναι τὸ καμάρι τῶν Τούρκων. Καὶ μάλιστα νὰν τὰ βγάξετε ὅπως τὰ

βγάζεται ! Τί ἀξία θᾶχουν τὰ μάρμαρα τοῦ Παρθενῶνος ἔξω ἀπὸ τῆ θέσης των ; κάτω ἀπ' τὸ ὕψος ποὺ τοὺς χρειάζεται ; Ἰχωριστὰ ἀπ' τὸ μνημεῖο τοῦ ὁποίου εἶναι μέρη ; μακρυνὰ ἀπ' τὴν ἀτμοσφαῖρα τοῦ τόπου των ; μακρυνὰ ἀπ' τὸν ἥλιο τῆς πατρίδας των, ποὺ τὰ χρυσώνει καὶ τὰ ζωντανεύει ! ; Τεχνίτης ποὺ γκρεμίζει, ποὺ κομματιάζει, ποὺ ἀρπάζει τὰ πράγματα ποὺ λέγει πὼς τὰ θαυμάζει, εἶναι τὸ λιγώτερο ἀσεβής, ἂν δὲν εἶναι τρελλός.

Καὶ φεύγει καταθυμωμένος.

Τὴ στιγμὴν ἐκείνη περνάει ἓνας Ἀθηναῖος παπᾶς κρατῶντας ἓνα μικρὸ δέμα. Χαιρετάει τὸ Χότζα ποὺ ἔχει ἀποτραβηχτῇ ἀπ' τὴ συντροφία τῶν Τούρκων καὶ συνομιλοῦσε μ' εὐθυμία. Ὁ Χότζας βλέποντας τὸν Καπουτσίνο ποὺ φεύγει τὸν φωνάζει :

— Φραγκοπατέρα, Φραγκοπατέρα !..

— Τί μὲ θέλεις Χότζα ;

— Στάσου ἐδῶ τώρα ποὺ εἶναι καὶ ὁ παπᾶς, νὰ κουβεντιάσωμε.

Καὶ τὰ λένε καὶ οἱ τρεῖς μὲ εὐθυμία.

Ὁ Λουτζιέρης, ποὺ ἀπ' τὸ θυμὸ του γιὰ τὴ γλῶσσα τοῦ Καπουτσίνου ἔμεινε λίγα λεπτὰ ἀμίλητος λέει στὸν Φωβέλ.

— Ἀββᾶς ξεαββᾶς, θὰν τὸν μάθω ἐγὼ πὼς δὲν ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ βρίζη.

— Ἴσως νὰ φοβᾶται μήπως καμμιὰ μέρα σηκώσης καὶ τὸ φανάρι τοῦ Διογένη ποὺ ἔχει μέσα τὴ βι-

βλιοθήκη του καὶ πάρης κι' αὐτὸν μαζί.

— Δὲ μὲ πρόσταξαν ἀκόμα γι' αὐτό. Λέει ὁ Λουτζίενης γελῶντας καὶ φεύγει.

Τότες πλησιάζει ὁ Λογοθέτης καὶ λέει στὸ Φωβέλ.

— Ἀσχημὴ πολὺ ἄσχημὴ εἶναι ἡ θέση μου, — Μουσιοῦ Φωβέλ. Νὰ εἶμαι, ἄρχοντας Ἀθηναῖος καὶ Ὑποπρόξενος τῆς Ἀγγλίας.

— Ἐχεις δίκιο. Μὰ ἐπὶ τέλους δὲ θὰ κάνῃ τίποτις καὶ ὁ τόπος; Δὲ σοῦ φαίνεται πῶς θ' ἄπρεπε ζωηρότερα νὰ δεῖξη τὴ θλίψη καὶ τὴν ἀποδοκιμασία του;

— ὦχ, ἀγαπημένε μου Φωβέλ, μήπως ἔχουν αὐτὰ τὰ βιάσανα μονάχα; Κάθε μέρα κινδυνεύουν νὰ χάσουν τὴν τιμὴ τους, τὴν περιουσία τους, τὴ ζωὴ τους... Κἄτι ἐνεργοῦν στὴ βασιλεύουσα μὰ δὲν πιστεύω νὰ κατορθώσουν τίποτις.

Καὶ τὴν ποὺ κι' αὐτοὶ ἀποτραβιοῦνται συνομιλῶντας, ἀρχίζει νὰ φαίνεται ὁ γάμος τῆς κόρης τοῦ Χειλᾶ.

Ἦτον μὴν παράδοξη λειτανία ὁ γάμος τότε κι' ἀξίζει νὰ τὸν περιγράψωμε λίγο.

Μπρὸς πηγαίνει ἓνας δίσκος μὲ τὰ στεφάνια ποὺ τὸν κρατᾷ ἓνα παιδάκι. Κ' ὕστερα ἔρχονται τὰ λαλούμενα: βιοῦν καὶ λαοῦτα, καὶ παίζουν ἓνα σκοπὸ

πὸν τὸν λένε «Νίνι — Νάνα».

Εἶναι ἓνα; πολὺ ἀργὸς σκοπὸς αὐτὸς καὶ τὸν ἀκολουθοῦν τὰ βήματα τῶν ἀνθρώπων πὸν μόλις σέρονται. Ὑστερα ἔρχεται ὁ γαμπρὸς φορῶντας ροῦχα ἄρχοντος Ἀθηναίου. Κρατιέται ἀπὸ τὸ μπράτσο ἀπὸ δυὸ γερόντους. Ἀκολουθᾷ ἓνα παιδάκι πὸν περπατεῖ ἀνάποδα καὶ κρατᾷ καθρέφτη χαμηλὰ μπρὸς ἀπ' τὴ νύφη, ἔτσι πὸν νὰ ᾗ αὐτὴ καρφωμένα ὁλοένα τὰ μάτια τῆς στὸν καθρέφτη καὶ νὰ μὴν κυττάξῃ οὔτε δεξιὰ, οὔτε ζερβά, οὔτε ἐπάνω. Τώρα ἔρχεται λοιπὸν ἡ νύφη πὸν τὴν κρατοῦν δυὸ γρη῏ς, ἡ ἀσχημότερες ἀπ' τῆς γνωστῆς τῆς οἰκογενείας.

Ὑστερα ἔρχονται οἱ συγγενεῖς καὶ οἱ φίλοι ἀπ' τῆς δυὸ φαμίλιες ἀνακατεμένοι. Μπρὸς πηγαίνει ὁ Χειλᾶς καὶ μερικοὶ ἄλλοι ἄρχοντες καὶ κληρικοί.

Πῶς νὰ περιγράψωμε τώρα τὴν τόση ποικιλία πού ᾗουν ἡ φορεσιῆς των;

Ἄς ποῦμε μονάχα γιὰ τὸ στόλισμα τοῦ κεφαλιοῦ τῆς νύφης.

Ἀπ' τὴν ἐνοριακὴ τους ἐκκλησιὰ δανειζόντουσαν τὴν «Κορῶνα τῆς Παναγίας».

Εἶχεν αὐτὴ πέντε φοῦντες καρφωμένες στὸ φωτοστέφανο μὲ πέντε ἀνθισμένα κλωνάρια ἀπὸ μέταλλο. Ἡ φοῦντες γινόντουσαν ἀπὸ φλοῦδες μετάλλινες καὶ ψιλὰ σύρματα χρυσᾷ ποῦχαν περασμένα πούλιες διάφορων χρωμάτων, πὸν στὴν παραμικρότερη κί-

νησι ἐτρεμούλιαζαν. Ἡ κορώνη αὐτὴ ἦτον καρφωμένη ἅ-
πάνω σ' ἓνα μαξιλαράκι βελουδένιο γεμάτο ἀπὸ χρυ-
σωμένα νομίσματα, καμμιὰ φορὰ καὶ χρυσᾶ. Τὸ μα-
ξιλαράκι αὐτὸ ἦταν τῆς φαμίλιας. Ἐνα χρυσὸ καψάλι
περνώντας κάτω ἀπ' τὸ σαγόνι ἐστήριζ' ὅλο αὐτὸ τὸ
πρᾶμμα.

Τὸ πρόσωπο τῆς νύφης ἦταν παραμορφωμένο
κι' ἀγνώριστο.

Στὸ μέτωπό της εἶχαν κολλημένα καταμεσῆς ἓνα
χρυσὸ ἀστέρι κι' ἀπάνω ἀπ' τὰ φρύδια της δυὸ ση-
ρὲς ἀπὸ ἀστεράκια στὸ σχῆμα τῶν φρυδιῶν.

Τ' ἀστέρια αὐτὰ τὰ φτιάγναν μὲ κομματάκια
ἀπὸ χρυσόχαρτα καὶ χρυσόμυγες.

Στὸ ἓνα μάγουλο τῆς νύφης μ' αὐτὸν τὸν τρόπο
ἐξουγράφιζαν τὸν ἥλιο καὶ στὸ ἄλλο τὸ φεγγάρι, ὁλό-
γιμο. Καὶ σ' ἄλλα μέρη τοῦ προσώπου της εἶχαν
κολλημένα χρυσᾶ σημάδια. Τὸ πρόσωπό της αὐτὸ
ἦταν φτιασιδωμένο καὶ κάτασπρο καὶ ροδοκόκκινα
τὰ μάγουλά της, κατακόκκινα τὰ χεῖλιά της καὶ τὰ
φρεΐδια της κατάμαυρα. Κάπου στὸ πρόσωπο, προ-
πάντων στὸ σαγόνι, ἡ στολίστρα τῆς εἶχε βαλμένα
μιὰν ἑλγὰ. Μὲ γραμμίτσες μαῦρες τῆς εἶχαν μεγα-
λώσει τὰ μάτια· μὲ μαῦρο πάλι χρῶμα εἶχαν δυναμω-
μένα τὰ τσίνωρα καὶ τὴ σκιὰ τῶν ματιῶν.

Τὰ μαλλιά ἦσαν χωρισμένα σὲ δυὸ πλεξῆδες πλά-
γιες, ἀνακατωμένες μὲ νήματα χρυσᾶ. Στὰ μπροστινὰ
μαλλιά ἦσαν κομμένες ἢ σημερινὲς ἀφέλειες—τότες
τὴς ἔλεγαν κιαυκούλια.

Πίσω τὰ μαλλιά ἦταν πλεγμένα σὲ σαράντα ψιλὲς πλεξίδες πὺν ἔπεφταν καὶ γέμιζαν τὴν ὠμοπλάτη.

Ἄπ' τ' ἀφτιά της κρεμόντουσαν δυὸ πολὺ μεγάλα σκουλαρίκια.

Ἡ λειτανία, ἀφοῦ πέρασε σιγά—σιγά, ἔφτασε στὸ σπίτι τοῦ γαμπροῦ πὺν ἦταν κοντὰ στὴν Ἀγορά. Τοῦτο φανερώνεται ἀπ' τὸν ἡχὸ τῆς μουσικῆς, ἓνα ἐπιταυτοῦ ταξῆμι, γρήγορο καὶ εὐθυμο.

Ἄπ' τὰ μαγαζιά ἔρριχναν στὴ λειτανία ρίζι καὶ βαμπακόσπορο.

Τὴν ὥρα πὺν περνᾷ ὁ γάμος ἡ κίνηση τῆς ἀγορᾶς ὀλιγοστεύει κάπως, ἔξακολουθοῦν ὅμως ἡ κουβέντες καὶ τὰ παζαρέματα κάπου κάπου.

Οἱ τρεῖς ἄνθρωποι τοῦ Θεοῦ: ὁ Χότζας, ὁ Φραγκοπατέρας καὶ ὁ Παπᾶς μας, μιᾶνε γιὰ τὸ ζήτημα πὺν τοὺς εἶπεν ὁ Χότζας.

Γιὰ νὰ μὴν τοῦ φύγουν μάλιστα τοὺς κρατεῖ καὶ τοὺς δυὸ ἀπ' τὰ χέρια.

— Τώρα πὺν σᾶς ἔχω καὶ τοὺς δυὸ θὰ σᾶς ρωτήσω ἓνα πρᾶμμα—Κρῖμα νὰ μὴν ἔχωμε καὶ κανέναν Ὅβραϊο Χαχάμη. Ἀλλὰ δὲν πειράζει—Λοιπόν, Τί λένε τὰ κιτάπια σας γιὰ τῆς ἀστραπῆς: Γιατὶ ὁ οὐρανὸς ἀστράφτει ;

Ὁ παπᾶς μας λέει τὴ γνώμη του πρῶτος.

— Αὐτὰ ὁ Θεὸς τὰ ξέρει, Χότζα μου.

Ὁ Φραγκοπατέρας προσπαθεῖ νὰ ξεφύγῃ μὲ ἄλλον τρόπο.

— Δὲν εἶναι Χότζα μου, αὐτὰ τὰ πράγματα δική μας δουλειά..

Ὁ Χότζας παίρνει τώρα ἐπίσημη στάση, ἀφίνοντας τῶν συναδέσφων του τὰ χέρια καὶ χειρονομώντας σὰ ἱεροκήρυκας :

— Πάει νὰ πῇ πὼς τὰ κιτάπια σας δὲ λένε τίποτις. Τὰ δικιά μου ὅμως λένε. Ὁ Χριστὸς σας τρέχει μπροστὰ πεζός, γιατί γεννήθηκε βλέπετε προτῆτερα, ὁ Μωάμεθ—μεγάλο καὶ ἔνδοξο τὸ ὄνομά του στοὺς αἰῶνες τῶν αἰώνων!—τὸν κυνηγάει καβάλλα γιὰ νὰν τὸν πιάσῃ. Καὶ τὰ πέταλα τοῦ ἀλόγου του χτυποῦν στ' ἀστέρα τ' οὐρανοῦ καὶ βγαίνουν ἀστραπεὺς καὶ λάμπει ὁ κόσμος ὅλος.

Ὁ Φραγκοπατέρας κρυφογελᾷ· ὁ παπᾶς ὅμως λέει :

— Τί νὰ σοῦ πῶ Χότζα μου, καβαλλάρης ποὺ δὲ φτάνει ἓναν πεζό, τί καβαλλάρης εἶναι ;

Ὁ Χόντζας ὅμως δὲν παίρνει ἀπὸ χωρατὰ καὶ ἀγριεμένος λέει.

— Γιὰ νὰ σᾶς πῶ ! Ὅλα κι' ὅλα, μὰ κοροϊδίες δὲ θέλω, γιατί χαλᾶμε τῆς φιλίας.

— Χωράτεψα, χωράτεψι, Χότζα μου, λέει φοβισμένος ὁ παπᾶς... Μὲ συμμαθᾷ; μὰ πρέπει νὰ φύγω. Εἶμαι βιαστικός.

— Αἶντε τὸ πεσεῖς σου στὸ δεσιότη σου !

Καὶ ψηλαφίζοντας καὶ μυρίζοντας τὸ μικρὸ δέμα τοῦ παπᾶ λέει: «Κοτόπουλα ψητά». Κάντου καὶ τρεῖς μετὰ-

νοιες καὶ φίλησέ του καὶ τὸ χέρι. Ἄλλη μέρα τὰ λέμε.

— Νὰ μὲ συμπαθήσης καὶ μένα νὰ φύγω, λέει καὶ ὁ Καπουτσίνος.

— Τράβα καὶ σὺ νὰ βάλῃς κάμποσα σκάνδαλα στοὺς δικούς σου. Ἐνὼ θὰ πάω στὸ τζαμί μου νὰ κάνω τὴν προσευχή μου.

Λησμονήσαμε ὅμως τὸ Μαζούτ.

Αὐτὸς εἶχε τὸ νοῦ του σὲ ὅλα. Ἐξύγωνε στῆς διαφόρες συντροφίαι ἀνακατευότανε μὲ τὸν κόσμον παζάρευε χωρὶς ν' ἀγοράζῃ τίποτις καὶ πάλι ξαναρχότανε κοντὰ στὸ καφενεῖο.

Ὅσο περνοῦς ἦ ὥρα καὶ τόσο πιὸ νευρικός γινότανε. Ὅλα τὰ νεῦρα τοῦ προσώπου του βρίσκονται σὲ κίνηση. Ὅλοένα χαμογελάει καὶ κάποτε ξεκαρδίζεται, καὶ τότες τὰ δόντια του λαμποκοποῦν.

Ἀλλὰ δὲ γελάει μόνο καὶ κάνει γκριμάτσες, ἀλλὰ καὶ μιλάει μόνος του.

«Ἄ, Ἄ! ὁ γάμος ἔφτασε στὸ σπίτι. Ἄκου... τα-ξεῖμι παίζουμε. Ἄς ζήσουν ἄς γεράσουν. Μὰ τοῦ Χειλᾶ ἡ κόρη νὰ πατρεύεται κ' ἐγὼ νὰ λείπω; Τί νὰ γίνῃ! Εἶμαι βλέπεις μαῦρος. Τί γυρεύουν τὰ μαῦρα στὸ γάμο; χρουσούζικα πράγματα. Οἱ Ρωμοί, βλέπεις, εἶναι ἄσπροι, γι' αὐτὸ πᾶνε ἢ δουλιές τους καλὰ!.. Ἐφυγαν οἱ Ἀγάδες, ἔφυγαν οἱ Ἀρχόντοι, ἔφυγαν κ' οἱ Φράγχοι. Ὅτι εἶχαν νὰ ποῦν τὸ εἶπαν.

Πᾶνε, ὅλοι μὲ κορμασμένα μοῦτρα καὶ πῆραν καὶ τὴ φαγοῦρα τοὺς μαζί. Καὶ ποῦ νᾶξεραν τί τοὺς προσμένει !».

Καὶ γελᾷ κατευχαριστημένος.

«Σήμερα εἶμαι στὴς χαρὲς μου. Κακὸς δὲν εἶμαι· μὰ ἡ ἀνακατοσοῦρα μ' ἀρέσει, τὰ ξαφνικὰ μὲ τρελλαίνουν. Τί γλέντι πὺν εἶναι νὰ βλέπη κανεῖς νὰ τρώῃ ὁ Τοῦρκος τὸ Χριστιανό, καὶ ὁ Χριστιανὸς νὰ δαγκάνῃ κι' αὐτὸς κάπου κάπου τὸν Τοῦρκο, οἱ Φράγκοι νὰ τρώγωνται συναμεταξύ τους, κι' ὁ Ἀράπης, ὁ περιφρονημένος κι' ἀπ' τοὺς τρεῖς Ἀράπης, ὁ σκυλάρapas, ὁ βρωμάρapas, ὁ παληάρapas, ὁ στραβάρapas, νὰ στέκεται καλὰ στὰ πόδια του, καὶ νὰν τὰ ἀνεβοκατεβάξῃ μόνο ἀπὸ εὐχαρίστηση! Μοῦρχειται νὰ χοροπηδῶ, νὰ γελῶ, νὰ γελῶ... Ἀπ' ὅλους αὐτοὺς μονάχα ὁ Ἀράπης ξέρει σήμερα τί τοῦ γίνεται. Οἱ Ἀγάδες μιλοῦν γὰ τὴς πέτρες πὺν κατεβάζουν οἱ Ἑγγλέζοι ἀπ' τὸ Κάστρο, χωρὶς νὰ ξέρουν τί μεγάλη πετριά τοὺς περιμένει ὥραν τὴν ὥρα ἀπ' τὸν Πασσᾶ πὺν πρῶτ' αὐτοὺς θὰ στρημώξῃ. Ἀκοῦς ἐκεῖ, σοῦ λέει ὁ ἄλλος νὰ κατεβάζουν τὰ μάρμαρα χωρὶς τὴ γνώμη τους; Στὴν ἀρχὴ πὺν δὲν εἶχαν οἱ Ἑγγλέζοι τὸ φερμάν, καὶ τοὺς τραβοῦσαν τὸν παρᾶ ὁ Δισδάρης κι' ὁ Σαρδάρης κι' οἱ φίλοι τους οἱ Ἀγάδες, ἦταν ὅλα καλὰ καμωμένα. Τώρα μουρμουρίζουν, γιὰ τὴν τὰ δῶρα καὶ τὸν παρᾶ νὰ τὰ παίρνῃ μονάχα ὁ Βόϊβοδαζ—κάτι δὰ τσιμπολογαίει κι' ὁ Ἀράπης κοντά του—τώρα ὅλα

εἶναι κακὰ κι' ἀνάποδα. Ἀκουῖς ἐκεῖ ! παληὰ πράμματα σοῦ λέει ὁ ἄλλος, στοιχειωμένα ! Πῶς τ' ἀγγίζουν! Κι' ἅπ' τὸ Κάστρο κι' ὅλας νὰν τὰ κατεβάζουν! εἶναι ντροπή! εἶναι προσβολή! Οἱ παληόφραγκοι πάλι βριζολογοῦνται συναμεταξύ τους, γιατί νὰν τὰ παίρνῃ ὁ ἓνας κι' ὄχι ὁ ἄλλος. Κι' ὁ Φραγκοπατέρας στὴ μέση κι' αὐτός. Τὸ φιρμάνι βλέπεις τῶφρε Ἑγγλέζος παπᾶς ἅπ' τὴν Πόλῃ καὶ τοῦ κακοφάνηκε. Χά, χά, χά.... Οἱ Ἀρχόντοι ἅπ' τᾶλλο τὸ μέρος τὰ μοιρολογᾶνε τὰ μάρμαρα σὰν παιδιὰ τους. Τοὺς παίρνουν, βλέπεις, τὸ εἰσόδημα καὶ τὴν ξιπασιά τους, ποὺ σὰν ἔρχεται κανένας ξένος, μὲ ἀνοιχτὸ τὸ στόμα καὶ μ' ἀνοιχτὸ τὸ πουγγί, καμαρώνουν αὐτοὶ καὶ φουσκώνουν σὰν τὸ διάνο. Τὸ σόϊ τους βλέπεις κρατάει ἀπὸ ἀγάματα ! Καὶ γεννάει μπρὲ ποτὲς τὸ μάρμαρο ἀνθρώπους ;...

«Μὰ ὁ Λογοθέτης εἶναι ἓνα μὲ τοὺς Ἑγγλέζους—κόνσολάς τους μάλιστα—κι' ὁ Δεσπότης τους εἶναι ἓνα καὶ αὐτός μὲ τοὺς Ἑγγλέζους καὶ τ' ἀρχαῖα τὰ λέει διαβολικὰ πράγματα, εἰδῶλα τὰ λέει—τάκουσα μὲ τ' αὐτιά μου—ποιὸς ἔχει δίκηο λοιπόν; αὐτοί, ἢ ὁ Δεσπότης τους ποῦχει καὶ μιὰ πήχη γένεια ;. Καὶ νᾶξεραν τί κακὸ τοὺς προσμένει σὲ λίγο !.. Κανεῖς δὲν ξέρει τίποτις, μόνο ὁ Ἀράπης τοῦ Βοῖβοδα τὰ ξέρει ὅλα, καὶ προσμένει τὴν ἀνακατωσοῦρα, τὸ κακὸ καὶ τὸ τέρμενο, τὸ φυλάκωμα, τὸ φάλαγγα, τὸ ἄρπαγμα, τὸ γδύσιμο τὸ κρέμασμα. ἄ...ἄ.. ἄ... Εἶσαι κακὸς

Ἄραπη; Ὅχι καὶ τόσο, μ' ἀρέσει ὅμως νὰν τοὺς βλέπω ἄνω κάτω. Καὶ πάλι νὰ σοῦ πῶ τὴν ἀλήθεια; τοὺς φτωχοὺς τοὺς Ρωμηοὺς; σὰ νὰν τοὺς λυπᾶμε λιγάκι. Πολλὰ τὰ τραβᾶνε. Σκλάβος εἶμαι κ' ἐγώ. Μικρὸ μ' ἀρπάξανε οἱ Φοῦστες, μπούπ! μία, σ' ἓνα καράβι καὶ δρόμο. Μὰ κι' αὐτοὶ ποὺ εἶναι στὸν τόπο τους τί ὄφελος; Δὲν εἶχαν καλὰ καλὰ συχίαση ἀπ' τὸ Χατζαλι καὶ τὴν πανοῦκλα—κακὲς ἀρρώστιας κ' οἱ δύο—ἄρχισε ὁ Πασσᾶς κάθε λίγο καὶ λιγάκι χόπ! καὶ στὴν Ἀθήνα. Τοὺς ἐρήμαξε. Καὶ φωνάζουν οἱ φτωχοί: «Ἐχομε φερμάνια. Δὲν ἔχεις ἐξουσίᾳ ἀπάνω μας. Ἐμεῖς δὲ γνωρίζαμε παρὰ τὸ Χαρέμι τοῦ Σουλτάνου καὶ τὸν Κισλάραγα καὶ τώρα τοὺς σαράφηδες τῆς Πόλης. Ναι αὐτός!.. Πάληψαν τὰ χαρτιά σας, τοὺς λέει, φέρτε ἄλλα. Δῶσ' του καὶ ὁλοένα κάνουν ἀναφορὲς στὴν Πόλη. Μά ἦ ἀναφορὲς, ποὺ γράφονται μὲ τόσο φόβο καὶ τρόμο, δὲν πᾶνε στὴν Πόλη κι' ἂν πᾶνε κανεῖς δὲν τῆς διαβάζει. Εἶδαν κι' ἀπόειδαν κι' αὐτοὶ καὶ στεῖλαν στὴν Πόλη τὸν Ἀρχοντα Μιχαλάκη. Δὲν τὸν ἄφησαν οὔτε τὸ γάμο του νὰ κάμῃ. Καὶ τί γυναῖκα εἶν' αὐτὴ ποὺ θὰ πάρῃ!; Σὰν τὴ θνηθῶ τρεμοῦλα μὲ πιάνει. Κι' ὅταν καμμιά φορὰ, σὰ γείτονας μὲ χίλια βάσανα, τὴ βλέπω!.. Καταραμένη σκληριά... Νὰ πῶ τὴν ἀλήθεια; μᾶρσε ποῦφυγε γιὰ τὴν Πόλη ὁ Μιχαλάκης, νὰ καὶ νὰ μὴ γύριζε θὰ μᾶρσε καλύτερα. Αὐτὸ δὲ εἶναι κ' ἡ κρυφὴ χαρὰ τοῦ Χειλᾶ τοῦ πρώτου μου ἀγέντη. Κόμματα

βλέπεις. Μὲ τὸ δίκιο του ὅμως. Λὲν ἦταν τρόπος νὰ παρατήσῃ τὴν κόρη του γιὰ μιὰ κλεμμένη μάλιστα. Μὰ ὦρες ὦρες πάλι τὸν λυπᾶμε. Θὰ μᾶρσε ἡ γυναῖκα τοῦ Μιχαλάκη νὰ στόλιζε κανένα χαρέμι. Εἶναι ἁμαρτία τέτοιο ἄστρο νὰ βασιλεύῃ σὲ μιὰν αὐλόμαντρα μέσα. Τῆς γυναῖκας ἡ θέσῃ εἶναι μόνο στὸ χαρέμι. Ἀλλοῦ μαραίνεται σὰ λουλουδι κομμένο ἀπ' τὸ κλαρί του καὶ χωμένο ψεύτικα στὸ χῶμα. Καὶ ἴσταν τῆς τύχης μου νὰ φύλαγα ἐγὼ ἐκεῖνο τὸ χαρέμι! Καὶ πάλι τὴ λυπᾶμαι, πού θὰν τῆς ἔρθῃ κακό. Ἄ, ἄ, ἄ φέρνω τὰ πράγματα καὶ πάλι ἄ, ἄ, ἄ, μοῦρχεται νὰν τὰ τραβήξω πίσω. Τί σοῦ ἄνθρωπος σοῦ εἶμαι ὡς τόσο !;...»

Φέρνει δυὸ τρεῖς βόλτες σιτὴ θέσῃ του καὶ πάει κατὰ τὸ μέρος τῶν μουσικῶν ποὺ ξαναγύρισαν, ἀφοῦ πῆγαν σιτὸ σπίτι τοῦ γαμπροῦ κ' ἔπαιξαν χαρούμενο σκοπό.

Ἐνῶ τραβᾷ πρὸς τὰ ἐκεῖ, κάνοντας ὁλοένα γκριμάτσες καὶ κυνώντας τὸ κεφάλι του χαρακτηρηστικὰ δεξιὰ κι' ἀριστερά, ἔξακολουθεῖ νὰ λέῃ :

«Ἡ Ἑγριπο εἶναι κοντά, μὰ ἡ Πόλη εἶναι μακριά. Ἐχει θάλασσες, ἔχει φουρτοῦνες πολλῶν λογίων, ἔχει φοῦστες στὸ δρόμο· κάνουν χόπ! μιὰ στὸ καρᾶβι σου, σὲ πιάνουν, σὲ δένουν, καὶ μποῦμπ μιὰ σὲ πετοῦν σι' ἀμπάρι τους σὰν σακκὶ μὲ ρίζι... Κι' ἂν τὰ καταφέρῃ ὁ Μιχαλάκης καὶ πάρῃ τὸ νέο φερμάνι, κι' ἂν τὸ φέρῃ, ὁ τόπος γλυττώνει γιὰ κάμπο-

σον καιρό, δὲ σοῦ λέω, μὰ αὐτὸν φεῖδι ποὺ τὸν ἔφαε.
 Ἀφροὺς βγάζει ἀπ' τὸ στόμα του ὁ Πασσᾶς, καπνὸ
 ἀπ' τὰ ρουθούνια του, σπίθες ἀπ' τὰ μάτια του καὶ
 τὰ γένεια του ἀγριεύουν καὶ ἡ τρίχες τους γίνονται
 σὰν καρφοβελόνες.... Εἶναι μακρὰ ἡ Πόλη, κ' ἡ
 Ἔγριπο εἶναι κοντά. Ἡ μπόρα πλάκωσε, ὁ σίφου-
 νας, ἡ κοσμοχαλασιὰ βρρρρ. Γι' αὐτὸ γελάει ὁ Ἀρά-
 πης καὶ πηδάει καὶ χορεύει, τραγουδάει καὶ σφυρίζει.

Σὰν ξεζουρλαμένος ζυγώνει τώρα τοὺς μουσικούς,
 ἀρπάζει τοῦ ἐνὸς τὸ ντέφι, τὸ χτυπάει καὶ τραγουδεῖ,
 ἐνῶ οἱ ἄλλοι μουσικοὶ συντροφεύουν τὸ τραγοῦδί του
 καὶ τὰ χοροπηδήματά του.

«Τῆς Ἀραπιᾶς ὁ ἥλιος ποὺ τὸ κορμὶ μαυρίζει,
 καὶ τὴ φτωχὴ καρδιά μας ἐρωτικὰ φλογίζει» .
 Γι' αὐτὸ ἡ καρδιά σου Ἀράπη
 χτυπάει τίς — τίς γι' ἀγάπη.
 — Μὰ δὲν ἔχεις γυναῖκα. .
 — Ἔχει ὁ ἀφέντης δέκα !

Γονιούς ἀδέρφια, φίλους, δὲν ἔχω γιὰ νὰ κλάψω,
 καὶ μαῦρο γιὰ κανέναν τὸ μοῦτρο δὲ θὰ βάψω.
 Μιὰ μέρα σὰν ψοφήσω,
 κληρονομιά θ' ἀφίσω,
 τὸ δόλιο μου κορμάκι,
 νὰ φᾶν σκυλλιά κοράκοι.

Γι' αὐτὸ κ' ἐγὼ σφυρίζω,
 γελῶ, χοροπηδῶ,
 τὴ νύχτα ροχαλίζω,
 τὴ μέρα τραγουδῶ».

Τὸ τραγοῦδί του ὅμως τὸ κόβει ὁ Σαρδάρης πὺν
 ἔρχεται τρεχᾶτος καὶ λαχανιασμένος.

— Μαξούτ! ἔδῶ εἶσαι; Σπουδαῖα ἔχω νὰ σοῦ πῶ.
 Ἔρχεται!

— Τὸ ξέρω.

— Πῶς τὸ ξέρεις;

— Ἐγώ!; Σὺ ἀγᾶ μου πῶς τὸ ξέρεις;

— Μοῦ τὸ μήνυσαν μυστικὰ ἀπ' τὸ Δράκο.

— Καὶ τί γυρεύει ὁ Πασσᾶς ἀπ' τὸ μέρος τοῦ
 Δράκου;

— Ποιὸς Πασσᾶς;

— Τὴν ἔπαθα — μουρμουρίζει μέσα του ὁ Μα-
 ξούτ—Μοῦ φάνηκε πὼς ἤξερες πὼς ἔρχεται ὁ Πασσᾶς.

— Ἔρχεται ὁ Πασσᾶς! Τότες νὰ τρέξω νὰ πάω
 μὲ τοὺς Γενιτσάρους μου νὰν τὸν προαπαντήσω.

— Στάσου λίγο. Ποιὸς ἄλλος ἔρχεται;

— Ὁ Μιχαήλ!

— Μωρὲ τ' εἶν' τοῦτα!... Ὁ Πασσᾶς ἔρχεται
 καὶ κοντοζυγώνει ἀπ' τὴ Μεσογείτικη τὴ πόρτα, κι' ὁ
 Μιχαλάκης ἔρχεται ἀπ' τὴν πόρτα τοῦ Μαντραβίλη.
 Μπρέ.... Καὶ ποιὸς θὰ μπῇ τάχατες προτύτερα ἀπ'
 τὸν ἄλλον;

— Βέβαια ὁ Μιχαήλ ποὺ ὥρα - ὥρα φτάνει.

— Μὰ κι' ὁ Πασσᾶς μακρὸν δὲν εἶναι.

— Βάλε πὰ μὲ νοῦ σου ἄερα ποὺ θὰ πάρουν τὰ μυαλὰ τῶν ραγιαδῶν!

— Καὶ τὸ φέρνει τὸ φριμάνι;

— Τὸ φέρνει λέει! Κουτάθηκες Ἀράπη; Βέβαια τὸ φέρνει καὶ τὸ παραφέρνει. Τοὺς παίρνει ὁ διάβολος καὶ τὸν Πασσᾶ καὶ τὸν Βοϊβόδα σου. Κεραυνοὶ βροντοῦν κατὰ τοῦ κεφαλιοῦ τους μέσα στὸ φριμάνι αὐτό. Τρέξε λοιπὸν γρήγορα καὶ πὲς τοῦ Βοϊβόδα νὰ μηνύσῃ τοῦ Πασσᾶ, νὰ μὴν μπῇ στὴ χώρα ὀλότελα καὶ ρεζίλευτῇ.

Ὁ Μαξοῦτ τώρα πλησιάζει καὶ τοῦ ἑμιλεῖ συμβουλευτικὰ καὶ μυστικά.

Ὁ Πασσᾶς δὲν πρέπει νὰ μάθῃ τίποτις, καὶ νὰ μπῇ ξέννοιαστος καὶ περίφανος στὴ χώρα μέσα.... Ἄς τὰ πράγματα νᾶρχωνται μόνα τους. Ἡ τύχη καλὰ τὰ φέρνει. Ἐμεῖς μονάχα νὰν τὰ βοηθᾶμε νὰ μὴν κατακυλᾶνε πίσω. Ὁ Πασσᾶς θὰ μπῇ ἀπ' τὴ μιὰ πόρτα. Καλῶς νὰ μπῇ. Κι' ὁ Μιχαλάκης θὰ μπῇ ἀπ' τὴν ἄλλῃ. Καλῶς νὰ μπῇ κι' αὐτός. Θὰ τσουγγρίσουν στὴ μέσῃ. Ὁ Πασσᾶς θὰ φύγῃ ἀπ' τὴν πόρτα πρὸ μπῆκε μὰ ὁ Μιχαλάκης, ἄκουσ' ἐμένα, θὰ βγῇ κι' αὐτὸς ἀπὸ κάποιαν πόρτα γιὰ νὰ μὴν ξαναμπῇ πιά.

— Τί εἶν' αὐτὰ ποὺ λὲς Μαξοῦτ;

— Ὁ Μαξοῦτ, ξέρει, τί λέει....

Καὶ ἐτοιμάζεται νὰ φύγῃ.

— Στάσου λίγο Μαξούτ.

— Μὴ μ' ἐμποδίζῃς. Ἄφησέ με νὰ τρέξω ! ἔχω πολλές δουλειές, πολλές δουλειές.....

Καὶ γίνετ' ἄφαντος. Ὁ Σαρδάρης τὸν ἀκολουθαίει κα' αὐτός.

Z'.

Τὸ Παζάρι πῆρε πάλι τὴν συνηθισμένη του θωριά. Εἶναι ἡ ὥρα ποὺ γίνεται ἡ μεγαλείτερη δουλειὰ καὶ κίνηση. Διάφορες συντροφίαι σχηματίζονται, ἀρχίζει καὶ τὸ κουβεντολόϊ γιὰ προσωπικὰ καὶ τοπικὰς ὑποθέσεις.

Ἀπὸ τὸ ἀπάνω μέρος τῆς ἀγορᾶς φαίνεται ἄξαφνα ἓνας χωρικὸς ποὺ ἔρχεται τρέχοντας καὶ ζυγώνει στοὺς ἄρχοντας.

— Ἀρχοντες ! ὁ Πασσᾶς ἔρχεται !

Ἀπ' τὰ χεῖλη ὅλων ἀκούοντε ξεφωνητὰ ξαφνιασμοῦ καὶ τρόμου.

Τὴν ἴδια στιγμὴ ὅμως ἓνας Ἀθηναῖος τοῦ λαοῦ φαίνεται κα' αὐτὸς ἀπ' τὸ κάτω μέρος τῆς ἀγορᾶς καὶ πλησιάζει τρέχοντας στοὺς ἴδιους.

— Ἀρχοντες ! ὁ ἄρχοντας Μιχαὴλ ἔφτασε !

— Ἀς εἶναι εὐλογημένο τ' ὄνομα τοῦ Θεοῦ !

Σ' ὅλη τὴν ἀγορὰ ἀκούονται μουρμουρίσματα καὶ φαίνεται ἡ γενικὴ συγκίνηση.

Σὲ λίγο ἀκούονται κανονοβολισμοί, πυροβολισμοί

ἀντάρα, βουή καὶ ἀλλαλαγμός. Τὰ μαγαζιά ἀμέσως κλείνουν καὶ ἀμπαρόνονται. Οἱ ἄνθρωποι φεύγουν τρομαγμένοι. Ἐρημόνεται τὸ Παζάρι.

Ἐνα παιδάκι περνάει τρεχᾶτο καὶ φοβισμένο μὲ τὴ σάκκα τοῦ σχολειοῦ του στὸν ὦμο. Ἀκούονται πολὺ κοντὰ δυὸ τρεῖς πυροβολισμοί. Ἀξαφνα φαίνεται ὁ Μαξοῦτ μὲ πολλὰς προφυλίξεις.—κυττάζει ἀδιάκοπα γύρω του.

— Ἄ. . . . ἄ. . . . ἄ. . . . ἄρχισε τὸ πανηγύρι.

Ἀκούετ' ἓνας πυροβολισμός.

— Ἄ ! ἡ τουφεκιὰ ἦτανε μουγκή, καὶ ἄμα μιὰ ντουφεκιὰ εἶναι μουγκή, πολλὰς κουβέντες θ' ἀκούσης γιὰ δαύτη. . . . Ἄ, ἄ, καὶ ἄλλη μουγκή. ὦρα σου καλὴ καὶ σὺ ὅποιος κι' ἂν εἶσαι.

Ἄπ' τὸ ὕψος τοῦ μιναρὲ τοῦ τζαμιοῦ, ἀκούεται ἡ φωνὴ τοῦ Μουεζίνη.

— Νά! κι' ὁ Μουεζίνης λέει τὸ χαβᾶ του ! «ηῦρε κι' αὐτὸς τὴν ὥρα !» Μουρμούριζε, ὁ Μαξοῦτ στέκεται ὕστερα κι' ἀκούει τὸν Μουεζίνη ὥς τὸ τέλος μὲ εὐλάβεια.

Ἐνας Ἀθηναῖος τοῦ λαοῦ περνάει τρομαγμένος καὶ τρέχοντας. Μ' ἓνα πήδημα ὁ Μαξοῦτ τὸν πλησιάζει.

— Μπρέ ! ζύγωσ' ἐδῶ !

Ξετυλίζει ἀπ' τὴ μέση του ἓνα βούρδουλα.

— Ὁ, τι προστάξεις, Ἀράπ ἐφέντη μου.

— Πές μου γρήγορα τί τρέχει ;

— Οἱ Ἀρβανιτάδες τοῦ Πασσᾶ μῆλканε στὴ χώρα.

— Καλά. Γκρεμίσου τώρα.

Ἦ Ἀθηναῖος φεύγει σὰν ἀστραπή.

— Χά, χά, χά, ἄλλη φορὰ μὲ φοβώντουσαν μόνο τὰ σκυλλιά. Ποῦ τῶλπιζες Ἀράπη πὼς θᾶρθῃ μέρα νὰ σὲ φοβοῦνται κι' ἄνθρωποι!.... Ἄς πάω νὰ ἰδῶ τί γίνεται.

Μιὰ Ἀραπίνα ζητιάνά τὸν ζυγώνει.

— Βόηθαμε, πατριώτη. Ἐλεημοσύνη!

— Τί διάλο! ὅπου πάω μπροστά μου σὲ βρίσκω;

Ἄντε τρίψε τὰ μοῦτρα σου καλὰ καὶ σὰν ἀσπρίσουν ἔλα νὰ σοῦ πληρώσω τὸν κόπο καὶ τὰ ἔξοδα.

Ἦ Ἀραπίνα φεύγει καὶ λέει μονάχη της!

— Ἐννοια σου καὶ θὰ σὲ ἰδῶ μιὰ μέρα κατὰ πὼς τὸ θέλει ἡ καρδιά μου.

Ἀκούεται πάλι θόρυβος. Ὁ Μαξοῦτ παρατηρεῖ μακρὰ.

— Ἄλλη παρέα ἔρχεται πάλι. Νὰ κι' ὁ Ἀγᾶς τους. Τί νέα Ἀγᾶ;

— Ἦ δουλεῖα πάει καλά. Ἄμα πάρουμε ὅ,τι πάρουμε θὰ δουλέψουμε καὶ γιὰ τὸν Πασσᾶ.

Γελάει καὶ λέει πάλι.

— Θὰν τοὺς πιάσωμε ὅλους, θὰν τοὺς κλείσωμε σὰν τραγιά σὲ μιὰ μάντρα κι' ὅποιος πληρώσῃ φεύγει.

— Ἦ ντουφεκὲς τί ἦτανε;

— Τῆς ρίχνανε γιὰ νὰν τοὺς πιάσῃ ὁ φόβος.

— Μὰ ἄκουσα καὶ δυὸ μουγκές.

— "Α. Ἡ πρώτη πῆρ' ἕναν παπᾶ. Καὶ νὶ δῆς
 πὸν σοῦχω καὶ μεζέ.

— 'Απ' τὸν παπᾶ ; !

— Κουτὸς εἶσαι ζάβαλι. 'Απὸ κᾶτι ψητὰ κοτό-
 πουλα πὸν εἶχε σ' ἕνα χαρτὶ τυλιγμένα.

— Ἡ δεύτερη ντουφεκιὰ ;

— "Α ! μικροδουλιές : Ἕνα παιδ' κι σκότωσε πὸν
 πῆγαινε στὸ σκολειό.

Ἡ 'Αγᾶς φεύγει. Ἡ 'Αραλίνα πάλι τριγυρίζει
 καὶ κατασκοπεύει.

Ἡ Μαξοῦτ φεύγει κι' αὐτὸς λέγοντας :

— Προκομμένα καὶδὰ ὥς τόσο...

'Ακούεται πάλι ἀντάρρα καὶ κᾶπου-κᾶπου πυρο-
 βολισμοί. Τὰ κανόνια τῆς 'Ακροπόλεως πάλι βρον-
 τοῦν. Ἀρχίζει νὰ φαίνεται ἡ συνοδεία τοῦ Πασσᾶ τοῦ
 Εὐρίπου. Μπροστὰ Τουρκαλβανοὶ μὲ τοὺς καπετανέους
 των. Ὑστερα μερικοὶ Γενίτσαροι μὲ τὸ Σαρδάρη τῆς
 'Αθήνας καὶ τὸ Δισδάρη τοῦ Κάστρου. Τώρ' ἔρχον-
 ται διάφοροι ἐπίσημοι Τοῦρκοι τῆς 'Αθήνας. Μέσα
 σ' αὐτοὺς καμαρόνουν δυὸ-τρεῖς Σπαχῆδες τῶν χω-
 ριῶν. Ὅλοι περπατοῦν σιγὰ καὶ ξιππασμένα, κοντὰ
 καὶ γύρω στὸν Πασσᾶ, πὸν εἶναι καβάλλα σὲ κατα-
 στόλιστο ἄλλογο καὶ κυττάζει μὲ μεγάλην ἀνθάρεια
 δεξιὰ κι' ἀριστερὰ κάτω ἀπ' τὸ μεγάλο σαρίκι του.
 Δίπλα του εἶναι ὁ Μπρυσταντζῆς (μπόγιας), ὁ Βοϊβο-
 δας τῆς 'Αθήνας κι' ὁ Μουφτῆς. Πίσω ἔρχεται ὁ
 Τουρκικὸς ὄχλος φωνάζοντας καὶ κουνῶντας μικρὰ

κόκκινα μπαϊράκια. Μεγάλη ποικιλία ἀπὸ φανταχτερὰ χρώματα. Οὔτε οἱ δημογέροντες, οὔτε ὁ κληρὸς πηγαν στὴν ὑποδοχὴ του, γιατί ἤρθε χωρὶς καμμιὰ προειδοποίηση, γιὰ νὰ μὴ προφθάσουν νὰ φύγουν, ἢ νὰ κρυφτοῦν ἢ καὶ νὰ κουρντίσουν καὶ μερικοὺς ἐπίσημους Τούρκους, δυσαρεστημένους ἀπὸ ἄλλοτε ἐναντίον τοῦ Πασσᾶ.

Ἀπὸ τὸ ἀντίθετο τῆς Ἀγορᾶς μέρος παρουσιάζεται ξάφνου ὁ Μιχαὴλ μόνος, μὲ σεμνότητα καὶ ἀξιολογία, κατάμαυρα ντυμένος καὶ ὑπερήφανος χωρὶς νὰ εἶναι καὶ αὐθάδης. Στὸ χέρι του κρατεῖ τυλιγμένο τὸ φερμάνι. Προχωρεῖ λίγο καὶ στέκεται σὲ κἄποιαν ἀπόστασι ἀπέναντι τοῦ Πασσᾶ. Τὸν χαιρετάει γέροντας λίγο τὸ κεφάλι καὶ ἐλαφρὰ τὸ σῶμά του. Ὑστερα ἀνασηκώνεται πάλι καὶ ἀρχίζει νὰ μιλῇ :

— Καλῶς ὦρες, Πασσᾶ μου, στὸν τόπο μας. Αὐτὸ εἶναι γιὰ μᾶς μιὰ μεγάλη τιμὴ. Δὲ μποροῦμ' ὅμως, σᾶν πιστοὶ ραγιάδες, νὰ μὴ φανερώσωμε στὴν ἐνδοξότητά σου, πὼς τὸ νέον φερμάνι ποὺ ἔφερα καὶ τὸ κρατῶ στὸ χέρι μου, προστάζει, ποτὲς νὰ μὴν πατήση ἐδῶ τοῦ Πασσᾶ τὸ ποδάρι. Κι' ἂν ὁ Πασσᾶς, μὴ γνωρίζοντας τὰ προνόμια τοῦ τόπου, γελαστῇ καὶ ἔρθῃ, νὰ πάρῃ τῆς ἴδιες του τῆς πατημασιᾶς καὶ νὰ γυρίσῃ πίσω. Ἔτσι, Πασσᾶ μου, προστάζει τὸ φερμάνι.

Ὅλοι στέκονται σᾶν ἀπολιθωμένοι. Καὶ ὁ Πασσᾶς μὲ φοβερὸ καὶ ἀκράτητο θυμὸ, βγάζοντας τὸ σπαθί

του, φωνάζει : « Σκύλλε !..... »

Γενικὸ μουρμουρητὸ καὶ σιγοταραχή.

Προχωρεῖ ὅμως γρήγορα ὁ Μουφτῆς, γέροντας ἑβδομηντάρης, μὲ πράσινο σαρίκι καὶ μὲ μακρὰ κά-
τασπρα γένεια καὶ στέκεται ἀνάμεσα τοῦ Πασσᾶ καὶ
τοῦ Μιχαήλ, ποὺ δὲν ἐκινήθηκε ἀπ' τὴ θέση του,
καὶ σηκώνοντας μπρὸς τὴν παλάμη, σᾶ νὰ ἤθελε
νὰν τοὺς σταματήσῃ, λέει τὸν Πασσᾶ.

— Βάλ' τὸ σπαθί σου, Πασσᾶ μου, στὸ θηκάρι
του, καὶ πάντα ἔχεις καιρὸ νὰν τὸ βγάλῃς.

Ὅλοι στέκονται ἀμίλητοι καὶ ἀκίνητοι.

Ὁ Μουφτῆς ἔξακολουθεῖ :

— Φέρε τὸ φερμάνι ἐδῶ Κοτζάμπαση.

Τὸ παίρνει ἀπ' τὸ χέρι τοῦ Μιχαήλ, ποὺ τοῦ τὸ
δίνει, τὸ φιλεῖ, τὸ ἀκουμπάει στὸ μέτωπό του, τὸ ξε-
διπλώνει μὲ ἐπισημότητα καὶ τὸ παρατηρεῖ προ-
σεχτικὰ γιὰ νὰ καταλάβῃ τί προστάζει.

— Ἀλήθεια, ἀλήθεια, ἔτσι προστάζει τὸ φερμάνι.

Πλησιάζει ὕστερα τὸν Πασσᾶ, καὶ τοῦ λέγει βια-
στικὰ καὶ μυστικὰ.

— Πασσᾶ μου βρίσκεσαι σὲ κίνδυνο μεγάλο !
Μὴν ξεχνᾷς πὼς ἔχεις κ' ἐχτρούς. Πρέπει νὰ γυρίσῃς
ἀμέσως πίσω. Περιποιήσου καὶ τὸν Κοτζάμπαση.
Ἄλλοίμονο ἂν τοῦ ἐγγιχτῇ μιὰ τρίχα τοῦ κεφαλιοῦ
του. Ἐτσι προστάζει τὸ φερμάνι.

Εἶπε καὶ ἀποσύρθηκε πάλι.

Εὐτὺς τότες ὁ Πασσᾶς ἄλλαζε τρόπο ὁλωσδιόλου

μὲ μεγάλη ὑποκρισία. Βάζει τὸ σπαθί του στὸ θηκάρι του, ξεπεζεύει ἀμέσως, παίρνει τὸ φερμάνι, τὸ φιλεῖ κι' αὐτός, τὸ ἡγίζει στὸ κούτελό του, τὸ δίνει πάλι στὸ Μιχαὴλ καὶ τοῦ μιλεῖ μὲ προσποιημένη γλύκα καὶ μὲ τρόπο, ποὺ νὰν τὸν ἀκούσουν οἱ ἐπίσημοι Τοῦρκοι ποὺ ἦταν κοντά του.

— Γιατί νὰ βασανιστῇτε νὰ βγάλετε τὸ νέο αὐτὸ φερμάνι, ποὺ τὸ ὕψος τοῦ μεγάλου μας Σουλτάνου— ἡ εὐλογία καὶ ἡ εὐτυχία νὰ σκεπάζῃ τὴν ἱερή του κορφή! — καταδέχτηκε νὰ δώσῃ στοὺς σκλάβους του, ποὺ τοῦ τὸ ζήτησαν ἀπ' τὰ δοξασμένα ζιγκιὰ τοῦ ἀλόγου του; Μήπως δὲν τὰ γνωρίζομε τὰ παλιὰ προνόμια, ποὺ οἱ τρισένδοξοι Σουλτάνοι μας, οἱ κύριοι τῶν θαλασσῶν καὶ τῶν Ἡπείρων, ἐχάρισαν στὸν τόπο τῶν σοφῶν καὶ τῶν μαρμάρων; Ἐγὼ δὲν ἤρθα μὲ κακὸ σκοπὸ στὸν τόπο σας. Περαιστικὸς εἶμαι, γι' αὐτὸ καὶ τὰ τζαντήρια μου τὰ ἔστησα ὅς' ἀπ' τὴ χώρα σας.

Καὶ δυναμώνοντας τὴ φωνή του γιὰ νὰν τὸν ἀκούσουν ὅλοι, ἐξακολουθεῖ.

— Περαιστικὸς εἶμαι, καὶ εἶπα, ἃς μῶν νὰ καμαρώσω κ' ἐγὼ τὸ δοξασμένο Κάστρο τῆς Ἀθήνας, ποὺ τὴν ἄλλῃ φορὰ, ἀποσταλμένος γιὰ δουλειὰ καὶ βιαστικὸς, δὲν πρόφτασα νὰν τὸ ἰδῶ. Ἄς ἀνέβω νὰ προσευχηθῶ στὸ χαλασμένο τζαμί του, ποὺ τὸν παλιὸ καιρὸ κάθε ξακουσμένος ντερβίσης τῆς Ἀνατολῆς ἔπρεπε νὰρθῃ νὰν τὸ προσκυνήσῃ καὶ νὰ κρε-

μάση στοὺς ἱερούς του τοίχους τὸ μπαϊράκι του.
 Ἄφοῦ ὅμως τὸν ἐρχομό μου τὸν πήρατε ἄλλιῶς, θὰ
 φύγω.

Καὶ γυρίζοντας πρὸς τὸν Μιχαήλ :

— Οἱ πιπποῦδες σα; ἦτανε φιλόξενοι ἄνθρωποι.
 ἔσεῖς δὲν τοὺς μοιάζετε. Πρῦ εἶσαι κρυμμένος
 Βοῖβοδα;

Ὁ Βοῖβοδας πλησιάζει καταφοβισμένος.

— Νὰ παραγγείλῃς τοῦ Δεσπότη, αὐριο νὰ γίνῃ
 μονοκκλησιά, νὰ μαζευτοῦν ὅλοι οἱ ραγιαδες στὴν
 καλντέρη τους ἐκκλησιά καὶ νὰ διαβαστῇ τὸ νέο
 προσκυνητὸ φερμάνι, ὅπως τὸ θέλει ἡ τάξι. Καὶ σὺ
 νᾶρθῃς στὸ τζαντήρί μου νὰ φᾶμε μαζί.

Κι' ὁ Βοῖβοδας σκύβοντας ἴσα με τὴ γῆ :

— Μετὰ χαρᾶς σου Πασσᾶ μου, θὰ γίνῃ ὅπως
 προστάξεις.

— Γυρίζει τέλος ὁ Πασσᾶς πρὸς τὸ Φρούραρχο καὶ
 τοῦ λέει :

— Πᾶρε καὶ σὺ τοὺς Καστριῶτες σου καὶ ἀνέβα
 στὸ Κάστρο καὶ σὺ Σαρδάρη τοὺς Γενιτσάρους σου
 καὶ φύγε. Μὲ φτάνουν οἱ Ἀρβανιτάδες μου γιὰ συ-
 νοδία.

Ὁ Δισδάρης κι' ὁ Σαρδάρης προχωροῦν λίγο,
 χαιρετοῦν βαθείᾳ κι' ἀποτραβιοῦνται.

Ἐνῶ γίνονται αὐτά, ζυγώνει μὲ τρόπον ὁ Πασσᾶς
 κατὰ τὸ μέρος τοῦ Μιχαήλ καὶ τοῦ λέει σιγά, ἄγρια,
 καὶ ἀπαΐσια.

— Ἐννοια σου καὶ ὅλ' αὐτὰ ἐσὺ θὰ μοῦ τὰ πλη-
ρώσης.

Κι' εὐτὺς παίρνοντας πάλι τὸ πρῶτο του ὕφος, λέει
δυνατὰ στὸν Μιχαήλ:

— Νὰ μοῦ χαιρετᾷς τοὺς δικούς σου Κοτζάμ-
παση.

Ἀπομακρύνεται λίγο, πεζὸς πάντα, καὶ πάλι στέ-
κεται καὶ κυττᾷ τὸ Μιχαήλ ἀπὸ μακρὰ κατὰμα-
τα, καὶ ὕστερα προχωρεῖ σιγά· ὁ δὲ Μιχαήλ ἀπ' τὴ
θέση του τοῦ λέει μὲ ἀπάθεια καὶ μὲ τόνο φωνῆς
φυσικόν :

— Μὴ συγχύζεσαι, Πασσᾶ μου : τὸ γνωρίζω
τί μὲ προσμένει. Δὲν ἀξίζει ὅμως τόσο πολὺ ἡ ζωὴ,
γιὰ νὰν τὴν κρατῇ κανεὶς καὶ ρεζιλεμένη ἀκόμη τόσο
σφιχτά. Ποιὸς μπρός, ποιὸς πίσω, ὅλοι θὰ πεθάνω-
με. Στὸν ἄλλον κόσμον ἐγὼ θὰ πάω ἐμπρός, τὸ βλέ-
πω καὶ τὸ ξέρω, καὶ σὺ θὰ πᾷς πίσω. Μὰ καὶ τώρα
γιὰ σένα τὸ ἴδιο θὰ γίνη.... θὰ πᾷς πίσω στὸ ἐνδοξο
κονάκι σου, Πασσᾶ μου.

Καὶ μὲ τὸ χέρι του ποῦ κρατεῖ τὸ φερμάνι, τοῦ
δείχνει μὲ εὐγενικὸ κίνημα, τὸ δρόμο.

Η'.

Ὁ Πασσᾶς εἶχε στημένα τὰ τσαντήρια του ἔξω
ἀπ' τὰ τεῖχη τῆς πόλεως, κοντὰ στὴν πόρτα τῶν Με-
σογειῶν. Μέσα ἀπ' τὰ τεῖχη φαίνεται ἡ βρύση Μπου-

μπουνίστρα. Στὸ κέντρον ὑψώνεται τὸ μεγάλο καὶ πολύτιμο τσαντήρι τοῦ Πασσᾶ. Δύο φύλακες Τουρκαλβανοί, δεξιὰ καὶ ἀριστερὰ τῆς εἰσόδου τοῦ τσαντηριοῦ, φυλάττει, κρατῶντας στὸ χέρι ἀπὸ μιὰ πιστόλα. Δεξιὰ καὶ ἀριστερὰ τῆς Πόρτας τῶν Μεσογείων οἱ στρατιῶτες κάθονται σταυροπόδι. Τὰ ὄπλα των εἶναι ἀκουμπισμένα στὸ τεῖχος. Ἐνας ἀπ' αὐτοὺς παίζει νάϊ καὶ οἱ ἄλλοι ἀκοῦνε.

Μέσα στὸ τσαντήρι τοῦ Πασσᾶ κάθονται σταυροπόδι, ἀπάνω σὲ παχὺ χαλί, πὺν εἶναι στρωμένο χάμω, ὁ Πασσᾶς καὶ ὁ Βοϊβόδας τῆς Ἀθήνας. Αὐτὸς σὲ κάποια ἀπόστασι. Ὁ Πασσᾶς ρουφάει τὸ τσιμποῦκι του. Ὁ Βοϊβόδας εἶναι φοβισμένος, ταπεινὸς ἄοπλος ἐνῶ ὁ Πασσᾶς ἔχει δυὸ πιστόλες στὴ μέση του. Κι' οἱ δυὸ στέκονται ἄφωνοι καὶ συλλογισμένοι. Ἀφοῦ πέρασε λίγη ὥρα, ὁ Πασσᾶς στενάζει βαθειὰ καὶ λέει:

— Αὐτὰ λοιπὸν μᾶς φτιάχνουν οἱ γκιαούρηδες, Βοϊβόδα ;

— Βλέπεις Πασσᾶ ἐφέντη μου ;

— Ἐγὼ νὰ ἰδῶ, ἢ ἐσύ ; πὺν δὲν ἑκατῶρθωσες ἢ δὲ θέλησες νὰ μυριστῇς τὰ πράγματα προτῆτερα καὶ νὰν τὰ μποδίσῃς; Τί νὰ σοῦ κάμω ! Ἄς ἔχῃς χάρη σὲ κεῖνον πὺν προστατεύει καὶ σένα καὶ μένα στὴν Πόλη. Μὰ νὰ ἰδοῦμε, θὰ κατωρθώσῃς κἂν τώρα νὰ κἀνῃς τίποτις ; Δὲν τὸ πιστεύω. Λογᾶς εἶσαι... Καὶ

πὼς σὲ ἄκουσαν οἱ Ἀρβανιτάδες μου κι' ὁ Μπο-
σταντζῆς;

— Εἶπα. . . . πὼς μοῦ εἶχες σταλμένα μυ-
στικά προσταγὴ ἔτσι νὰ κάμουν.

— Ἀλήθεια ! ; καὶ μὲ τὸ κεφάλι σου τὰ κατάρφε-
ρες ὅλ' αὐτά ;

Ὁ Βοϊβόδας μὲ αὐταρέσκειαν :

— Μὲ τὸ κεφάλι μου.

— Ἄν πετύχη ἢ δουλειὰ δὲ θὰ σὲ παιδέψω. Ἄν
δὲν πετύχη ὅμως... φίδι ποὺ σ' ἔφαε ! Μ' αὐτὸ τὸ
φιρμάνι ποῦβγαλ' αὐτόξ, χάνω ὅχι μόνο τὰ κέρδη
μου, ἀλλὰ καὶ τὴν ὑπόληψή μου. Ἐκεῖνοι ποὺ πρῶτα
μ' ἔτρεμαν τώρα θὰ μὲ γελοῦν... Ἀλήθεια μπρὲ Βοϊ-
βόδα ; γιὰ μένα, μὲ τ' ὄνομά μου, μιλεῖ τὸ φιρμάνι ;

— Ἀλήθεια Πασσᾶ μου ! καὶ τὸ δικόμου τὸ μπου-
γιουρουλδι τὰ ἴδια λέει.

— Βαῖ... βαῖ. Γιὰ δός μου πάλι νὸ χαρτί σου νὰν
τὸ διαβάσω. Πάρτο, πάρτο· θὰ μοῦρρη κανένα κακό...
Θὰ σοῦ τὸν διορθώσω ἐγώ, ἔννοια σου. Καὶ τί σοί
εἶν' αὐτὸς ὁ Μιχαήλ ;

— Ἀπ' τῆς πρῶτες φαμίλιες τῆς Ἀθήνας.

— Αὐτὸ δὲ μὲ μέλει. Ἡ καρδιά του τὸ λέει ;

— Τὸ λέει, τὸ λέει.

— Ὁ τόπος τὸν ἀγαπάει ;

— Τὸν ἀγαπάει, τὸν ἀγαπάει.

— Καὶ τώρα μάλιστα πιὸ πολὺ.... Κι' ἂν τοῦρρη
κάνένα ξαφνικὸ πὼς θὰν τ' ἀκούσουν ;

— Δὰ σηκωθοῦν ὅλοι στὸ ποδάρι.
 — Καὶ τί λὲς πὼς θ' ἄ κάνουν μπρὲ Βοῦβόδα ;
 — Ὅσος γι' αὐτὸ μὴ σκοτίζεσαι. Λίγες φωνὲς καὶ τίποτις ἄλλο. Σὲ κάνα-δυὸ μέρες θὰ κυττάξῃ ὁ καθέννας τὰ νιτερέσα του.

— Δὲν εἶσαι καὶ ὀλωσδιόλου κουτός, Βοῦβόδα.
 — Σπολλάτη, Πασσᾶ ἐφέντη μου.
 — Εἶναι παντρεμένος ;
 — Εἶναι ἀρρῖβνιασμένος. Θὰ πάρῃ τὴν ὠμορφήτερη γυναῖκα τοῦ κόσμου.
 — Τί λὲς μπρὲ Βοῦβόδα ; Μίλα καλὰ ! Καὶ πὼς τὸ ξέρεις ;

— Μοῦ τὸ εἶπε ὁ Ἀράνης ποῦχω στὸ χαρέμι μου, γιὰτ' εἴμαστε βλέπεις γειτόνοι μὲ τὸ Μιχαήλ.

— Καὶ τὴν ἔχει σπῖτι του τὴ γυναῖκα ποὺ θὰ πάρῃ ; !

— Ποὺ νὰ στὰ λέω ! εἶναι πολλὰ καὶ παράξενα πράγματα στὴ μέση. Θὰ βίλω τὸν Ἀράνη μου νὰ στὰ πῇ γιὰ νὰ κάμῃς χάζι.

— Θᾶναι ἔξυπνος αὐτὸς ὁ Ἀράνης σου....

— Τετραπέρατος.

Ἐνῶ κουβαντιάζουν ὁ Πασσᾶ καὶ ὁ Βοῦβόδας, καταφτάνει καὶ ὁ Μαξοὺν λαχανιασμένος.

Οἱ στρατιῶτες τῆς πύλης θέλουν νὰν τὸν μπόδίσουν, μὰ τοὺς λέγει κᾶτι καὶ τὸν ἀφίνουν καὶ περνᾷ. Λοξοδρομεῖ τότες ἐπιτήδεια παρατηρεῖ ἀπὸ μακρὰ μέσα στὸ τζαντήρι τοῦ Πασσᾶ καὶ κάνει σχήματα

στὸ Βοϊβόδα, φανερόν τοντας πῶς κάποιον ἔπιασαν.

Ὁ Βοϊβόδας βλέπει, ἀλλὰ καμώνεται πῶς; δὲν εἶδε.

Ὁ Μαξοῦτ τραβιέται εὐτὺς πίσω ἀπ' τὸ τζάντηρι.

Οἱ μέσα ἐξακολουθοῦν τὴ κουβέντα τους.

— Θὰ μοῦ τὸν χαρίσης Βοϊβόδα αὐτὸν τὸν Ἀράπη. Ἀκοῦς;

— Τὸν ἀγαπῶ πολὺ. Μὰ ἀφοῦ τὸν θ-λεις χάρισμα σου Πασσᾶ μου.

— Καὶ σὺ δὲν τὴν εἶδες ποτέ σου αὐτὴν τὴ γυναῖκα;

— Ὁχι· ποτές μου.

— Κουτούτσικος; εἶσε ζάβαλη Βοϊβόδα.

— Σπολλάτη Πασσᾶ ἐφέντη μου.

— Πῶς τὴ λένε;

— Καρυσά.

— Καὶ τὴν ἀγαπάει πολὺ ὁ Μιχαήλ;

— Τρελλένηται γιὰ δαύτην.

— Καλά. Στεῖλε νὰ φωνάξῃς ἐδῶ τὸν Ἀράπη.

— Τὸν πῆρε τὸ μάτι του προτῆτερα.

Καὶ προβαίνοντας ἔξω φωνάζει «Μαξοῦτ»!

Ὁ Μαξοῦτ μπένει μέσα τρομαγμένος καὶ τρέμετ βλέποντας τὸν Πασσᾶ.

Βρίσκει ὅμως τὴν κατάλληλὴ στιγμὴ καὶ μὲ σχήματα ξηγάει στὸν Βοϊβόδα, πῶς κάποιον ἔπιασαν, ἔδεσαν, ἔρριξαν μέσα σὲ ἀραμπᾶ, τὸν σκέτασαν καὶ τὸν φέρνουν.

Ὁ Πασσᾶ, ἀφοῦ σκέφτηκε λίγο λέει στὸν Μαξοῦτ.

— Στάσου καλὰ πρὲς. Μὴ φοβᾶσαι. Ἐγὼ τὰ ζᾶ καὶ

τοὺς ἀραπάδες τοὺς ἀγαπῶ. Ἔλα κοντά.

Ὁ Μαξοῦτ πλησιάζει σκυφτός. Ὁ Πασσᾶς σὰν νὰ ἦταν ὁ Μαξοῦτ σκύλλος τοῦ ξύνει λίγο τὸ κεφάλι γελῶντας καὶ τοῦ δίνει καὶ μιὰ σβερκιὰ.

— Ἀπὸ τώρα κ' ἐμπρὸς θᾶσαι δικός μου. Ἀκοῦς ; Στάσου ἴσιος τώρα.

Ὁ Μαξοῦτ τοῦ κάνει μιὰ μετάνοια καὶ ὕστερα στέκεται ἴσιος, λέγοντας μόνος του. « Πάλι ἄλλαξ' ἀφέντη ».

Ὁ Πασσᾶς τοῦ μιλάει πάλι.

— Γιὰ πές μου τί σοῖ γυναῖκα εἶν' αὐτή, ἡ γυναῖκα τοῦ Μιχαήλ ;

Μπαίνει στὴ μέση ὁ Βοῖβοδας.

— Κέφι ἔχεις Πασσᾶ μου.

— Τὸ κέφι μου νᾶχης. Ἔτσι εἶμ' ἐγώ. Σὰν πάρω μιὰν ἀπόφασι, ἡσυχάζω ὕστερα.

— Μίλα λοιπόν, Μαξοῦτ. Τί γυναῖκα εἶναι ;

— Γυναῖκα!; Αὐτὴ δὲν εἶναι γυναῖκα Πασσᾶ μου.

— Ἀμ' τί εἶναι, ἄντρας ;!

— Εἶναι οὐρί, εἶναι ἀστέρι τῆς χαραυγῆς, εἶναι δροσιὰ τοῦ οὐρανοῦ. Σὰν χαμογελᾷ, λές καὶ πέφτουν ἄνθη τῆς λεμονιάς καὶ μαργαριτάρια στὴν ποδιά της. Καὶ πάλι, σὰν μιλῇ, ὕστερ' ἀπὸ κάμποσιν ὥρα, σοῦ μένει στ' αὐτιά σου ἓνας γλυκὸς ἀντίλαλος, μιὰ μαγεμένη βουή, ποὺ σὰ νὰ σοῦ λέη: « ἀφοῦ δὲ μπορεῖς νὰ ζήσης μὲ μένα, πρέπει νὰ πεθάνης γιὰ μένα ». Ὅταν τραγουδῇ, σωπαίνουν τ' ἀηδόνια. Τὰ μάτια

της ἔχουν τὴ φλόγα τοῦ μεσημεριοῦ καὶ τοῦ μεσονυχτιοῦ τὸ μυστήριον. Ὅταν λυγίζεται, τσακίζεσαι σύ, ὅταν σηκώνεται ἀπ' τὴ θέση της, σοῦρχεται νὰ γονατίσῃς. Ὅταν κάθεται, πετιέσαι δλόρθος, χωρὶς νὰ ξέρῃς γιατί. Ὅταν χτενίζεται, λαμποκοπᾷ ἡ γειτονιά. Ὅταν λούζεται τὸ λαχταριστὸ κορμί της . . .

— Σκασμός! μ' ἀναψες!... Γκρεμίσου ἀπὸ δῶ... Βογγάει ὁ Πασσᾶς καὶ ξαναμμένος τὸν χτυπᾷ μὲ τὸ τσιμποῦντί του.

Ὁ Μαξοῦτ φεύγει ἀπ' τὸ τζαντιῆρι τρομαγμένος. Τὴν ἴδια στιγμή ἓνας καπετάνιος Τουρκαλβανὸς καὶ ὁ Μποσταντζής, μπαίνουν ἀπ' τὴν πύλη κατακουρασμένοι.

Μιλοῦν οἱ δύο τοὺς μυστικά, ἐνῶ οἱ στρατιῶται παρατηροῦν μὲ ἀνησυχία καὶ περιέργεια ἔξω ἀπ' τὴν πύλη.

Μέσα στὸ τζαντιῆρί του ὁ Πασσᾶς στὰ σύγκαλά του πάλι χαμογελάει καὶ φωνάζει «Μαξοῦτ!».

Ὁ Μαξοῦτ μπαίνει σκυφτὸς καὶ φοβισμένος. Ὁ Πασσᾶς τοῦ δίνει χρήματα.

— Πάρε νὰ κάμῃς κέφι.

Ὁ Μαξοῦτ τὸν προσκυνάει ὥς τὴ γῆ καὶ βγαίνει ὄξω.

— Γειά σου Βοϊβόδα, αὐτὸς ὁ Ἀράπης ἀξίζει ὅ,τι νὰ πῇς. Καὶ πῶς τὰ κατάφερε καὶ εἶδ' ὅλ' αὐτά;

— Ξέρω κ' ἐγὼ Πασσᾶ μου !;

— Νὰ ξεραθῇς Βοΐβοδα. Πολὺ κουτὸς ζάβαλη εἶσαι.

— Σπολλάτη Πασσᾶ ἐφέντη μου.

Κόβεται τώρα ἡ κυβέντα τοὺς ἀπ' τὸν Μποσταντζῆ, ποὺ μπαίνει. Χαιρετάει τὸν Πασσᾶ καὶ τοῦ λέει κρυφά.

— Πασσᾶ μου! ἡ δουλειά σου τέλειωσε.

— "Α, ἀναφωνεῖ ὁ Πασσᾶς καὶ πηδάει ἀπ' τὴ θέση του. "Εγιν' ὅπως εἶπαμε;

— "Οπως εἶπαμε.

Ὁ Βοΐβοδας κάνει πὼς δὲν καταλαβαίνει, πὼς δὲν προσέχει.

Ὁ Μποσταντζῆς τοῦ μιλάει μυστικά κι' ὁ Πασσᾶς ὕστερα τοῦ λέει.

— Καὶ ποιὸς σᾶς βοήθησε σὲ ὅλ' αὐτά;

— Ὁ Ἀράπης τοῦ Βοΐβοδα.

— Καὶ τὸν εἶδα καὶ δὲν μοῦ εἶπε τίποτις!...

— Δὲ θᾶπρεπε νὰ μιλήσῃ.

Κᾶτι τοῦ λέει ὁ Πασσᾶς κι' ὁ Μποσταντζῆς φεύγει.

— Πολὺ εὐχαριστημένος εἶμαι γιὰ τὸ δῶρό σου Βοΐβοδα. Θὰ μοῦ χρειαστῇ πολὺ αὐτὸς ὁ Ἀράπης.

— Ἄλλο νὰ σοῦ λέω καὶ ἄλλο νὰν τὸν δοκιμάσῃς στὴ δούλεψή σου Πασσᾶ μου. Ἀχ!

Ὁ Μποσταντζῆς μπαίνει πάλι καὶ δίνει στὸν Πασσᾶ ἓνα ἔγγραφο καὶ πάλι βγαίνει. Τὸ ἔγγραφ' αὐτὸ τὸ δίνει τότες ὁ Πασσᾶς στὸν Βοΐβοδα, λέγοντάς του.

— Νά, πάρτ' αὐτὸ Βοΐβοδα καὶ φύγε. Νὰν τὸ ὑπογράψῃ πρῶτα ὁ Δεσπότης καὶ ὕστερα τὸ κόμμα σου, πὺ λές πὼς ἔχεις, καὶ ὅσοι ἄλλοι μπορέσης, μὲ τὸ καλὸ ἢ μὲ τὸ στανιό. Φεύγα γρήγορα τώρα.

— Μετὰ χαρᾶς σου Πασσᾶ μου.

Τὸ παίρνει, τὸ φιλεῖ, τὸ βάζει στὸν κόρφο του καὶ φεύγει.

— Μποστιαντζῆ! Φωνάζει ὁ Πασσᾶς, τρέμοντας ἀπὸ συγκίνηση.

Ὁ Μποστιαντζῆς μπαίνει μέσα.

— Ὁ Μαξοῦτ νὰ μείνῃ ἐδῶ καὶ νὰ μὴ μιλήσῃ μὲ κανέναν, οὔτε μὲ τὸ Βοΐβοδα. Πήγαινε κ' ἔλα πάλι.

Ὁ Μποστιαντζῆς βγαίνει, πιάνει μὲ τὰ δύο του τὰ χέρια τὸν Ἀράπη, πὺ εἶναι κρυμμένος πίσ' ἀπ' τὸ τσαντήρι, τὸν ἀνασηκώνει λίγο καὶ τὸν βάζει κοντὰ στοὺς δυὸ στρατιῶτες· τὸν κουνάει σᾶ νὰ εἶναι δέντρο, καὶ τοῦ λέει :

— Στὸν τόπο! Μήτε νὰ κουνηθῇς, μήτε νὰ μιλήσῃς!

Καὶ μπαίνει πάλι στὸ ἱσαντήρι τοῦ Πασσᾶ, πὺ τοῦ λέγει.

— Σᾶ θὰ βρίσκεται κάμποσο μακρινὰ ὁ Βοΐβοδας καὶ σὲ φωνάξω, νὰ φέρης ἐδῶ τὸν ἄνθρωπο. Στάσου λίγο. Ἐξω ἀπὸ σᾶς, ξέρεῖ κανένας ἄλλος ποιὸς εἶναι ;

— Ὁχι. Μονάχα ὁ Ἀράπης.

— Ὁ Μαξοῦτ τώρα εἶναι δικός μου. Φύγε.

Φεύγει καὶ προχωρεῖ μέσα περνώντας ἀπ' τὴν πύλη τῆς πόλεως. Ὁ Πασσᾶς μιλεῖ μονάχος του τώρα

— Θὰ ἰδοῦμε λοιπὸν τί μποῖ ἔχει κι' αὐτὸς ποὺ μᾶς ἔκαμε τόσα καὶ τόσα. Θὰ ἰδοῦμε ἂν καὶ τώρα θὰ μᾶς κἀνῃ τὸν ἄγριο. Θὰ τὸν κομματιάσω !...

Προχωρεῖ ἔξω ἀτ' τὴ σκηνή του καὶ φωνάζει : «Μποσταντζῆ !» καὶ πάλι μπαίνει μέσα.

Σὲ λίγο φτάνει ὁ Μποσταντζῆς μὲ τὸν Μιχαήλ ποὺ τὸν ἀκολουθεῖ.

Θ'

Ὁ Μιχαήλ ἔχει ξέσκαπο τὸ κεφάλι καὶ εἶναι ὠχρὸς μὰ ὅχι καὶ φοβισμένος. Τὰ χέρια του εἶναι δεμένα πίσω.

Ὁ Πασσᾶς τότες, μὲ ἐκπληξή του τάχα καὶ μὲ προσποιητὴ γλύκα λέει.

— Κοτζάμπαση ! Πῶς βρίσκεσαι σ' αὐτὸ τὸ χάλι; Κ' εὐτύς, θυμόνοντάς : «Μποσταντζῆ ! Λύσ' τον γρήγορα, παληόσκυλλο !»

Τὸν λύει, καὶ ὁ Πασσᾶς ἐξακολουθεῖ :

— Γκρεμίσου ἀπὸ δῶ ! νὰ μὴ σὲ ἰδοῦν ἄλλη φορὰ τὰ μάτια μου.

Ὁ Μποσταντζῆς φεύγει.

Εἶναι τώρα μόνοι.

— Κάτσε, Κοτζάμπαση, κάτσε.

Ὁ Πασσᾶς κάθεται. Ὁ Μιχαήλ λέει ξερά :

— Εὐχαριστῶ.

— Μὰ δὲ μ' ἀκουσες πῶς τὸν ἐβριξα! ;

— Σ' ἄκουσα.

— Πρόσεξε Μιχαήλ σ' αὐτὰ ποὺ θὰ σοῦ πῶ.
Φαίνεσαι ἔξυπνος ἄνθρωπος. Εἶσαι νέος, ἔχεις ἀκό-
μη πολλὰ χρόνια μπροστά σου νὰ ζήσῃς... Τί σὲ ἀ-
νάγκασε νὰ πᾶς στὴν Πόλη καὶ νὰ κάμῃς ὅ,τι ἔκαμες ;

— Ὁ τόπος μου ποὺ μ' ἔστειλε.

— Καὶ τὸν τόπο σου ποιὸς τὸν ἀνάγκασε ;

— Τὰ βίσινα ποὺ τραβοῦσαν ἀπ' τὸν Πασσᾶ.

Ὁ Πασσᾶ ; σηκώνεται θυμωμένος.

— Μὴν εἶσαι αὐθάδης ! Κάθεται πάλι. Ἐγώ, εἶ-
δες, μὲ τί γλυκὸν τρόπο σοῦ μιλῶ.

— Τὸ εἶδα.

— Τί ἀνάγκη ἦτανε τὸ φερμάνι μέσα, νὰ προσ-
βάλῃ ἐμένα, μὲ τ' ὄνομά μου ;

— Κάτω ἀπὸ κάθε καλὴ ἢ κακὴ πράξι, βρίσκε-
ται ἓνα καλὸ ἢ κακὸ ὄνομα.

— Ἄς εἶναι κι' αὐτὸ τὸ μάθημα. Ἄς ἀλλάξωμε
τώρα κουβέντα. Ἄκουσέ με Μιχαλάκη. Τώρα πιά,
ὅ,τι ἔγιν' ἐγινε. Καὶ τὸ πιὸ κακὸ πρᾶγμα ὅπως καὶ
τὸ πιὸ καλὸ, λησμονιοῦνται σ' αὐτὸν τὸν κόσμον. Ὅλ'
ἀλλάζουν. Ἄλλος γεννιέται, ἄλλος πεθαίνει... ὥς καὶ
οἱ Σουλτάνοι πεθαίνουν, Μιχαλάκη μου, ὥς καὶ οἱ
Σουλτάνοι ! Βγαίνει ἓνα φερμάνι σήμερα καὶ λέει ὅ,τι
λέει, βγαίνει αὔριο ἓνα ἄλλο καὶ λέει τ' ἀνάποδα. Κα-
ταλαβαίνεις Κοτζάμπασή μου ; Ἄκου Μιχαλάκη

μου.... Κάτσε, κάτσε, τζάνουμ !

— Τέλει σιγῇ, Πασσᾶ μου, τὴν ὁμιλία σου κ' ὕστερα κάθομαι.

— Γιατί δὲ θέλεις νὰ εἵμαστε φίλοι ; κ' οἱ δυὸ εἵμαστε καμωμένοι γιὰ ἀφεντάδες, δὲν εἵμαστε γιὰ δουλιές. Ἄλλοι πρέπει νὰ δουλεύουν γιὰ μᾶς. Μὴ σὲ κόφτῃ πὺν βλέπεις τοὺς ἀνθρώπους μὲ δυὸ ποδάρια. Ζᾶ εἶναι κι' αὐτοί, Μιχαλάκη μου.

Καὶ γελῶντας ἀπὸ εὐχαρίστηση καὶ καμάρι γιὰ τὸ μυαλό του ζυγώνει πὺν πολὺ στὸν Μιχαήλ.

— Αὐτὸς ὁ τόπος, ἡ Ἀθήνα. Μιχαλάκη μου, δὲν εἶναι γιὰ προκοπὴ. Ἔχει πολλὰ κεφάλια κι' ἄχρηστα. Κολοκύθια εἶναι τ' ἀρχοντικὰ κεφάλια. Σᾶν ἔρθῃ ἡ ὥρα τοὺς θέλουν κόψιμο. Στὴν Ἀθήνα φτάνει νὰ μείνουν δυὸ μονάχα κεφάλια. Τὰ δικί μας κεφάλια σᾶ νὰ ποῦμε. Ἡ Ἀθήνα ἔχει χτηματάκια καλά, ἔχει κουτσοεμπόριο, ἔχει μέλι, ἔχει λάδι, ἔχει πετσί, ἔχει σαποῦνι, ἔχει δουλευτάδες καλοῦς. Ἐνας-δυὸ ἀφεντάδες μποροῦν ν' ἄχουν καλούτσικο εἰσόδημα. Τοῦ Χασεκῆ τοῦλοψε κᾶτι νὰ κάνῃ, μὰ δὲν κατάλῃβε πῶς πρῶτα φέρουν σὲ λογαριασμὸ τοὺς ἀνθρώπους κ' ὕστερα τὰ χτήματά τους. Σὺ, ἄρχοντα Μιχαλάκη, εἶσαι ἔξυπνος ἄνθρωπος, μπαίνει στὸ νόημα εὐκόλα. Ὁ νοῦς τοῦ ἀνθρώπου, Κοτζάμπασῆ μου, εἶναι τριῶν λογιῶν : ἀπὸ στουλί, ἀπὸ πετσί, καὶ ἀπὸ καλάμι. Στὸ στουλί χώνεις τὸ μαχαίρι σου, γιὰ βγάζεις, τίποτις δὲν ἔχαμες. Στὸ πετσί κάνεις τὸ ἴδιο, καὶ μένει

μονάχα τὸ σημάδι τῆς μαχαριᾶς. Μὰ τὸ καλάμι, τὸ χαράζει; λίγο ἀπὸ πάνω, καὶ κρρρρρ, σκίζεται ἴσα μὲ κάτω. Ὁ νοῦς σου εἶναι καλαμένιος, Μιχαλάκη μου. Κατάλαβες τί σοῦ λέω; Ἔλα νὰ συντιοφέψουμε.

— Τί λές; Πασσᾶ μου; Ἐγὼ ἔχτρος τῆς Πατρίδας μου! ἐγὼ ἔχτρος ἰῶν πατριωτῶν μου!;

— Ἄν δὲν εἶσαι σύ, θὰ βρεθῇ ἄλλος.

— Νὰ βρεθῇ Πασσᾶ μου, νὰ βρεθῇ.

Ὁ Πασσᾶ; σηκώνεται θυμωμένος.

— Ἄ, σὲ βαρέθηκα πά, ἢ τὴ φιλία μου ἦ..

— Θὰ μὲ σκοτώσης. Τὸ ἐγνώριζα πρὶν νὰ μοῦ τὸ πῆς.

— Δὲ φαίνεσαι γιὰ τόσο παλληκάρι.

— Ἔσεῖς, Πασσᾶ μου, δὲν γνωρίζετε τὴν παλληκαργιὰ τῆς καρδιᾶς; ποὺ δὲν εἶναι κακούργα, τὴν παλληκαργιὰ ποὺ τὴ λένε χρέος.

— Δὲν ἔχουμε καιρὸ γιὰ λόγια. Σκέψου. Σοῦ χαρίζω λίγον καιρὸ ἀκόμα.. Δὲ μιλᾶς λοιπόν; σκύλλε ἄπιστε! Μόνο σου σκάβεις τὸ λάκκο σου.

— Πρόσεξε Πασσᾶ. Τὸ φριμάνι προστάζει οὔτε τρίχα τῆς κεφαλῆς μου νὰ μὴν πειραχτῇ.

— Θὰ φροντίσω στὸ κεφάλι σου νὰ μείνουν ὅλες ἡ ιριχες. Καὶ ποιὸς θὰ μάθῃ, τρελλέ, πὼς χάθηκες; Καὶ ποιὸς θὰ μὲ κατηγορήσῃ ἂν τὸ μάθῃ; Ἄν ἐγὼ ἓνα βῆμα κάνω μέσα ἀπ' τὴ πόρτα αὐτῇ, θὰ μποροῦσε κι' ὁ τελευταῖος ἄνθρωπος νὰ μὲ βλάψῃ χωρὶς νὰ πάθῃ τίποτις· καὶ τώρα ποῦ βρίσκεσαι ἐσὺ ἔξω ἀπ'

τὴν πόρτα σας, ἔξω ἀπ' τὴ χώρα σας, στὸ τζαντῆρι μου μέσα, δὲν μπορῶ ἐγώ! ἕνας Πασσᾶ! νὰ σὲ σκοτώσω;

— Πασσᾶ, Πασσᾶ, πόσο γελιέσαι νὰ πιστεύῃς, πὼς μὲ τὴν καταστροφή μου θὰ κατορθώσῃς τίποτις. Ἡ γῆ αὐτὴ ποῦ τὴν πατεῖς γιὰ νὰν τὴ βρίζῃς καὶ τὴ βρίζεις γιὰτὶ τὴν πατεῖς, ποτὲ δὲν θὰ παύσῃ νὰ γεννᾷ ἀνθρώπους σὰν κ' ἐμένα καὶ καλύτερους ἀκόμη ἀπὸ μένα. Ἐμεῖς ἀλλάξαμε ροῦχα, μὰ δὲν ἀλλάξαμε καρδιά. Χάθηκε ἡ χρυσὴ χλαμύδα τῶν παλαιῶν, καὶ ἦρθε τὸ μαῦρο ράσσο τῶν Χριστιανῶν, ὅπως χάθηκε ἡ δόξα καὶ ἦρθε τὸ μαρτύριο. Εἶναι πολὺς, πάρα πολὺς καιρὸς, πού ἄρχισέ τὸ μαρτυρολόι αὐτὸ καὶ δὲν ἐτέλειωσεν ἀκόμα. Μὲ τὸ χέρι σου θὰ σφάξῃς ἀκόμα ἕναν ἄνθρωπο μὲ τὸ αἷμα μου θὰ γράψω ἀκόμα ἕνα μάρτυρα. Μὰ ἔννοιά σας, ἔννοια σας, ἔννοια σας. Τὸ μαρτυρολόι αὐτὸ δὲν ἔχει πιά πολλὰ φύλλα ἄγραφα. Κοντοζυγώνει ὁ καιρὸς, πού μὲ τὰ σαρίκια σας θὰ γελοῦν τὰ μικρὰ παιδιὰ στοὺς δρόμους τῆς ἀπόκριθες. Αὐτὸς ὁ γαλανός, ὁ γελατός, ὁ κατάχρυσος οὐρανός· αὐτὴ ἡ γλυκειά, ἡ ἡμερὴ, ἡ μαλακιά, ἡ μυρωμένη χώρα, ἐβαρέθηκε πιά νὰ σᾶς βλέπῃ.

— Καὶ πὼς μιλεῖς ἐστὶ σ' ἕναν Πασσᾶ, τρελλὲ ραγιαῖ! ξεγνᾶς πὼς εἶσαι ἕνας ἀπ' τοὺς σκλάβους τῶν Μουσουλμάνων;

— Οἱ σημερνοὶ σκλάβοι μπορεῖ νὰ μὴν εἶναι καὶ αὐρο.

— Καὶ τί σὲ μέλει ἐσέναν, ἀφοῦ δὲ θὰ εἶσαι αὐ-
ριο ; . . . Δὲ λυπᾶσαι καὶ, τὴν ὡμορφη γυναῖκα
ποὺ θὰ πάρης ;

— Τὸ γνωρίζεις κι' αὐτό ; Εἶσαι βλέπω καλὰ
πληροφορημένος γιὰ ὅλα. Ἡ τιμὴ ποὺ θ' ἄρθῃ στὸ
σπίτι μου, ὅταν χαθῶ γιὰ τὴν Πατρίδα μου, θὰν τὴ
παρηγορῇ τὴν ἡμέρα καὶ θὰν τὴ γλυκοκοιμίξῃ τὴ
νύχτα.

— Ὅσο γιὰ νὰ γλυκοκοιμᾶται θὰ φροντίσω
κ' ἐγώ.

— Ἐσένα θὰ καταδεχτῇ ποτὲ νὰ κυττάξῃ ἡ Κα-
ρουά ; !

Ἐνῶ γίνονται αὐτὰ μέσα στὴ σκηνή, ὁ Μποσταν-
τζῆς κυττάζει πέρα μ' ἀνησυχία ἔξω ἀπ' τὴ πύλη, τὸ
ἴδιο καὶ οἱ στρατιῶτες. Κουβεντιάζει ὕστερα μὲ τὸν
Μαξοῦτ καὶ πάλι κυττάζει.

Ὁ Πασσᾶ, τρέμει ὅλος ἀπ' τὸ θυμὸ του.

— Ἄν θέλω νὰ ζήσης, τὸ θέλω, γιὰ νὰ ἰδῇς μὲ
τὰ μάτια σου, αὐτὸ ποὺ φοβᾶσαι.

— Ἄν θέλω νὰ ζήσω τὸ θέλω γιὰ νὰ ἰδῶ μὲ τὰ
μάτια μου τὴν καταφρόνια ποὺ θὰ σοῦ κάνῃ.

Ὁ Πασσᾶς μανιασμένος ἀκουμπᾷ τὸ χέρι του στὸ
πιστόλι του καὶ φωνάζει : « Ἀπιστε ! » Ὁ Μιχαήλ
σταυρόνει τὰ χέρια του καὶ περιμένει μὲ ἀπάθεια καὶ
μὲ περηφάνεια τὸ θάνατο. Ὁ Πασσᾶς ὁμῶς μετανο-
γᾷ λέγοντας :

— Ἀς μὴ λερώσω τὸ χέρι μου.

Κι' ὁ Μιχαήλ τοῦ λέει τότε :

— Τί παλληκάρια πὺν εἴσαστε σεῖς, ὅταν ἔχετε μπρὸς σας ἀνθρ' ὅπους μονάχους καὶ μὲ δίχως ἄρματα !...

Ὁ Μποσταντζῆς μπένει αὐτὴ τὴ στιγμὴ μέσα καὶ λέει ἰδιαιτέρως στὸν Πασσᾶ.

— Πασσᾶ ἐφέντη μου, πολλοὶ ραγιάδες ἔρχονται ἀπ' ἐτὴ χώρα μαζωμένοι. Εἶναι κάμποσο μακριὰ ἀκόμα. Μπρὸς ἀπ' αὐτοὺς περπατοῦν τρεῖς ἄρχοντες.

— Τί ἔρχονται νὰ κάμουν ; μίλα δυνατά, δὲν πειράζει.

— Ὁ Ἀράπης λέει, πὼς ἔρχονται νὰ σοῦ φέρουν δῶρα.

— Καλά, πηγαινε.

Ὁ Μποσταντζῆς φεύγει. Τότε ὁ Πασσᾶς λέει στὸν Μιχαήλ.

— Κακὸ παιγνίδι ἔπαιξες.

Βγαίνει κι' αὐτός, ἀφίνοντας μονάχο τὸν Μιχαήλ πὺν νοιώθει καὶ τί συμβαίνει καὶ ποιά εἶναι ἡ θέση του. Νοιώθει πὼς οἱ δυστυχισμένοι οἱ Ἀθηναῖοι δὲ γνωρίζουν, οὔτε τί ἀπ' ἵγινεν αὐτός, οὔτε πὼς πρέπει νὰ φερθοῦν στὸν Πασσᾶ. Δὲ γνωρίζουν πὼς οὐ λίγες στιγμὲς αὐτὸς χάνεται γιὰ τὴν εὐτυχία του.

— Καλέ μου πατέρα ! λέει τότε, μάννα μου, δυστυχισμένη μάννα ! Καρυά μου ! δὲν θ' ἀκούσω πιά τὴ φωνή σας, τὰ λόγια σας τὰ χαϊδευτικά.

Γιὰ μιὰ στιγμὴ ὁ Μιχαὴλ συγκινεῖται, μὰ εὐτὺς ἔρχεται στὰ συγκαλά του καὶ λέει.

— Ντροπή! Οἱ μάρτυρες πεθαίνουν μὲ χαμόγελο. Δὲν εἶμ' ὁ πρῶτος, δὲν εἶμ' ὁ τελευταῖος. Ἄν ὁ τόπος μας φοβᾶται ἀκόμα νὰ δοξάζῃ τὰ ὀνόματά μας, ἢ Ἐκκλησία μας ποτέ της δὲν ἐγνώρισε τί θὰ πῇ φόβος.

Τὴν ἴδια στιγμὴ ὁ Πασσᾶς ἔξω πηγαινόρχεται, ἀγριεμμένος ὕστερα φωνάζει τὸν Μαξοῦτ καὶ τοῦ λέει.

— Νὰ πᾶς νὰ πῆς σ' αὐτὸ τὸ σκυλολόϊ ἐκεῖ κάτω, νὰ γκρεμιστοῦν νὰ φύγουν γρήγορα, νὰ μὴν τοὺς κόψω τὰ ποδάρια. Ἀπὸ τοὺς τρεῖς ἄρχοντες ἂς ἔρθῃ μονάχα ὁ ἓνας. Πρόσεξε νὰ μὴ βγῇ οὔτε λέξη ἀπ' τὸ στόμα σου, γιατί σ' ἔσκισα.

Καὶ γυρίζοντας κατὰ τὸ μέρος τῶν φυλάκων :

— Κλείστε τὸ τσαντήρι ἐσεῖς.

Φεύγοντας ὁ Μαξοῦτ λέει καταναχαριστημένος :

— Τοῦτος ὁ ἀφέντης ἔχει κ' ἔχει ἀνακατωσοῦρες!

Κι' ἂν ἀρπάξωμε καὶ τὴν πεντάμορφη, ὦχ! . . .

Καὶ γίνετ' ἄφαντος.

Ὁ Πασσᾶς τρέμοντας ὅλος καὶ ἀγριεμμένος φωνάζει : «Μποσταντζή! κάμε τὴν τέχνη σου! Νὰ μὴ δῇ! νὰ μὴ μάθῃ ποτέ κανεὶς τί ἔγιν' ἐδῶ. Νὰ μὴ ξαναγίγῃ ποτές κουβέντα πιά γιὰ δαῦτον! Πρόσεξε!

Καὶ ἀποτεινόμενος στὸ στρατιώτη ποὺ ἔπαιζε τὸ νάϊ,

— Ἐσύ, γιατί σώπασες; Παῖξε!

Ὁ στρατιώτης παίξει ἓνα θρηνητικὸ σκοπὸ. Οἱ ἄλλοι στρατιῶτες στέκονται σὲ προσοχή.

Οἱ φύλακες ἔχουν ὅλοι τὸν νοῦν των στὴν εἴσοδο τοῦ τζαντηριοῦ. Ὁ Μποσταντζῆς βγάζοντας τὸ χαντζάρι του ὁρμᾷ μέσα στὸ τζαντήρι γὰρ νὰ σκοτώσῃ τὸν Μιχαήλ, ὁ δὲ Πασσᾶς παίρνοντας στάση φοβερismoῦ καὶ γυρισμένος πρὸς τὸ μέρος τῆς Ἀθήνας, λέει:

— Φεύγω, Ἀθήνα, φεύγω! Μπορεῖ ν' ἀργήσῃς νὰ μεῖς ἰδῇς, μὰ πίντα θὰ μεῖς ἰδῇς μὰ μέρα.

I

Ξαναγυρίζομε στὴν Ἀθήνα.

Εἶναι ἄγρια νύχτα, Τὸ Ριζόκαστρο εἶν' ἔρημο. Ἡ γνωστὴ μας ζητιάνα Ἀραπῖνα πηγαίνει νὰ κοιμηθῇ σὲ μιὰ τρύπα τῶν βράχων, κοντὰ σ' ἓνα χάλασμα. Σέρνει ἓνα κουρελιασμένο ὕφασμα καὶ μονολογεῖ:

— Ἀπόψ' ἐκεῖ θὰ εἶναι τὸ σαράϊ μου! Ἀναγκάζομαι βλέπεις κάθε τόσο ν' ἀλλάζω σπίτι, γιατί με μυρίζονται τὰ Τοῦρκόπουλα καὶ μοῦ πετοῦν ἀπ' τὸ Κάστρο πέτρες.

Κάθεται ἀπάνω στὰ κουρέλια τῆς καὶ μετράει τὰ χρήματά τῆς.

— Δὲν πῆγε ἄσκημα σήμερα ἢ δουλειά. Τέσσερα γρόσια, ἑπτὰ παράδες καὶ εἴκοσι ἄσπρα.

Τὰ δένει σφικτὰ στὸ κομπόδεμά της; πάλι.

— "Α! κουράστηκα πιά. Θὰ γύρω. Μπρέ!... τί εἶδαν τὰ μάτια μου σήμερα!... Κ' ἔχω μὰ τρεμοῦλα μέσα μου κ' ἓνα φόβο πὺν μοῦ φαίνεται πὼς ἀπὸ ποιος θὰ χιουμήξῃ νὰ μὲ πιάσῃ ἀπ' τὸ λαιμό.

Κυττάζει μὲ ὑποψία γύρω της.

— Κανένας δὲν ἀκούεται. "Ας μπῶ στὸ σαράϊ μου.

Καὶ χώνεται στὰ χαλάσματα μέσα.

Ἄπ' τὸ ἀντίθετο μέος προχωρεῖ μὲ πολλὰς προφυλάξεις μιὰ νέα γυναῖκα, μὲ τοῦρκικη φορεσιά. Πηγαίνει κατὰ τὴν τρύπα τῆς Ἀραπίνας. Αὐτὴ πετιέται ἀπ' τὰ χαλάσματα κατατρομαγμένη. Ἡ τούρκισσα κρύβεται.

— "Ελεος! φωνάζει ἡ Ἀραπίνα· ἀλλὰ μὴ βλέποντας κανέναν γυρίζει πίσω στὴν τρύπα της καὶ λέει μονάχη της.

— Τί ἔπαθ' ἀπόψε καὶ ψόφος δὲ μὲ πιάνει; Εξοράθησαν τὰ μάτια μου ὀρθάνοικτα καὶ ξύπνια βλέπω γύρω μου ἄγρια φαντάσματα.

Ἡ Τούρκισσα βλέποντας ὅτι ἦταν μιὰ φτωχὴ Ἀραπίνα, ξεθαρρεύετε καὶ προχωρεῖ κατὰ τὸ μέρος της.

— Κυρά, κυρά!

— Τί εἶσαι σύ; μίλα γρήγορα. Εἶσαι γυναῖκα ζωντανή, ἢ μὴν εἶσαι στοιχειό! Μίλησε...

— Μὴ φοβᾶσαι, ζύγωσε κοντά, εἴμωι γυναῖκα καὶ πιδὺ δυστυχισμένην ἀπὸ σένα.

Ἡ Ἀραπίνα ζυνώνει μὲ προφυλάξεις καὶ παρατηρεῖ μὲ περιέργεια καὶ μὲ φόβο, λέγοντας μέσα της:

— Ἀλήθεια, γυναῖκα εἶναι. Ζωντανή. Εἶναι χανούμ.

— Ἔλα κοντά μου...

— Τί γυρεύεις ἐδῶ τέτοιαν ὥρα; Τί μὲ θέλεις; μίλησέ με.

— Νά, πάρε ὅσα χρήματα ἔχω ἀπάνω μου καὶ ἀπάντησέ μου σὲ ὅ,τι θὰ σὲ ῥωτήσω.

— Τί μὲ προστᾶζεις Χανούμ;

— Ἐσὺ πού γυρίζεις τῆς γειτονιᾶς, γιὰ πές μου, μήπως εἶδες, μήπως ἄκουσες τίποτις, γιὰ κάποιον ἄρχοντα, πού καθῶς λένε, τὸν πιάσανε οἱ Τοῦρκαι;

— Γιὰ τὸν Μιχαήλ!

— Τὸν γνωρίζεις;

— Καὶ πρὶνὸς φτωχὸς δὲν ξέρει τὸν ἄρχοντα Μιχαήλ!

— Πές μου γρήγορα, ἂν ξέρης τίποτις, γιὰ τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ, καὶ ἂν δὲν ξέρης τρέξε νὰ μάθῃς... καὶ ὕστερα, ὅ,τι θέλεις ζήτησέ μου.

— Ὁ Θεὸς νὰ σὲ πολυχρονάῃ ὅποια καὶ ἂν εἶσαι, Τούρκα ἢ Ρωμηιά. Δὲ θέλω τίποτις ἄλλο. Μὰ.... γιὰ νὰ σοῦ πῶ γι' αὐτὸ πού μὲ ρωτᾷς, πρέπει νὰ ξέρω ποιὰ εἶσαι, καὶ γιατί ρωτᾷς. Ἀλλοιῶς φοβᾶμαι νὰ μιλήσω.

— Εἶμαι ἡ ἀρραβωνιαστικιά του.

Καὶ λέγοντας αὐτὸ ξεσκεπάζει τὸ πρόσωπό της.

— Μὰ ἀρχόντισσά μου ! καὶ νὰ μὴ σὲ γνωρίσω
τόσην ὥρα, ἀπ' τὴ φωνή ! Βάλε λοιπὸν πέτρα
στὴν καρδιά καὶ ἄκουσέ με : Σὰν ἔκαμε πῶς φεύγει
ὁ Πασσᾶς, σὲ λίγο ἀκούστηκε' ἓνα μεγάλο κακό, φωνές,
ἀντάρρα, κουμπουριές. . . Οἱ Ἀρβανιτάδες καὶ οἱ
Γενίτσαροι ἦρθαν στὰ χέρια — μὰ μὲ τὸ κεφάλι μου
ὅμως λέω, πῶς ὁ καυγᾶς ἦτανε ψεύτικος. Ὅλοι οἱ
Χριστιανοὶ κρύφτηκαν τότες σὰν τοὺς ποντικούς.
Οὔτε πόρτα ἀνοιγε κανεὶς, οὔτε παραθύρι, γιατί μπο-
ροῦσε νὰ μπῇ στὸ σπίτι του ὁ χάρος. Μὰ ἐγὼ κρύφ-
τηκα σὲ κάτι χαλάσματα καὶ εἶδα. Ἀπὸ μπροστά
μου πέρασε τρεχᾶτος ὁ ἄρχοντας Μιχαήλ, γιατί κάτι
θὰ κατάλαβε καὶ τρεβούσε κατὰ τὸ σπίτι σας. Βλέ-
ποντας ποὺ δὲν προφταίνει, ἔκαμε νὰ μπῇ σὲ μιὰ
πόρτα ποὺ γιὰ μιὰ στιγμή ἀνοιξε, μὰ πρὶν προφτά-
σει νὰ μπῇ διπλοαμπαρώθηκε βιαστικά. Τὸ κορίτσι
τοῦ σπιτιοῦ ἀπ' τὸ παραθύρι ἔκλαιγε. Μὰ ἄκουσα
καὶ τῆς φωνῆς τοῦ πατέρα της, τοῦ ἄρχοντα Χειλᾶ,
ποὺ τὴν μάλλωνε. Λέω μὲ τὸ νοῦ μου πῶς αὐτὴ θὰ
κατέβηκε νὰν τοῦ ἀνοίξη τὴν πόρτα χωρὶς νὰ ρωτήσῃ
κανέναν τοῦ σπιτιοῦ της. Ἐφυγε ὁ ἄρχοντας ὁ Μι-
καὶ ἀπὸ ἐκεῖ, μὰ ὅ,τι γύρισε στὸ στενό, τὸν πιάσανε
οἱ Ἀρβανιτάδες. Μαζί τους ἦτανε κι' ὁ Ἀράπης τοῦ
Βόιβοδα. Ὑστερα εἶδα πῶς τὸν πῆγανε καὶ τὸν κρύ-
ψινε μέσα στὸν τεκέ, στοὺς Ἀέρηδες. . . . Δὲν εἶδα

πιὰ τί ἀπόγεινε· μὰ μὲ τὸ κεφάλι μου λέω πὼς θὰ τὸν πῆγαν στὸν Πασσᾶ.

Ἀπελπισμένη ἡ Καρυά, ἀκούει αὐτὰ κι' ἀφοῦ ἀνάλαβε λίγο λέει στὴν Ἀραπίνα :

— Σ' εὐχαριστῶ, Ὅ,τι ἤθελα νὰ μάθω τὸ ἴμαθα· Τώρα φεύγω. Δὲ θὰ ξεχάσω τὸ καλὸ ποῦ μοῦ ἔκαμες.

— Καὶ ποῦ θὰ πᾶς ἀρχόντισσά μου ;

— Νὰν τὸν βρῶ, νὰν τὸν ἴδῶ ! Δὲ φοβᾶμαι κανέναν !. . .

— Πρόσμενε λίγο, κρύψου σ' αὐτὰ τὰ χαλάσματα ἐκεῖ, νὰ πάω ἐγὼ πρῶτα στὸν τεκέ. Κᾶτι θὰ μάθω. Κι' ἂν δὲν καταφέρω τίποτις, τότε βλέπομε, τί θὰ γίνη.

— Σὲ προσμένω. Μὰ κᾶτι ἀκούω. Κᾶποιοι ἔρχεται. Σκεπάζει τὸ πρόσωπό της ἡ Καρυά καὶ χώνεται μέσα στὰ χαλάσματα.

Εὐκόλα καταλαβαίνει κανεὶς τί ὑπόφερεν ἡ ψυχὴ της πρὶν ἀποφασίσῃ νὰ πάρῃ τοὺς δρόμους τῇ νύχτα.

Στὸ σπίτι τοῦ Μιχαήλ ἡ πληροφορήθηκαν πὼς ἔφθασε φέρνοντας τὴν εὐτυχία στὴν Πατρίδα του. Ἐτοιμασία γενικὴ τότες. Ἄνοιξαν ὅλες ἡ πόρτες καὶ ὁ κόσμος ἐρχόνανε νὰν τοὺς συγχαρῇ. Ὁ Πατέρας του λὲς καὶ ξανάνειωσε· ἔβαλε μάλιστα τὰ καλά του ποῦ εἶχε χρόνια νὰν τὰ φορέσῃ. Ἡ μητέρα του

ἔκλεγε ἀπ' τῇ συγκίνησι τῆς εὐτυχιάς.

— Τὰ βλέπεις τα κυρά - Ὅρσα πού δὲν ἤθελες νὰ πάη στὴν Πόλη;

Ἡ ὥρα ὅμως προχωροῦσε κι' ὁ Μιχαὴλ δὲ φαινότανε.

Ὅπου κι' ἂν πῆγαν, ὅποιον κι' ἂν ρώτησαν, παντοῦ ἀνώφελα λόγια, παντοῦ βουβὲς καρδιαίς. Ἄλλοι πάλι εἶχαν κρυφτῇ καὶ ἄλλοι εἶχανε φύγῃ.

Ὁ πατέρας τοῦ Μιχαὴλ ἐθρηνοῦσε. Ἡ μητέρα του κατάπεσε ἀναίσθητη.

Χωρὶς νὰ ρωτήσῃ λοιπὸν κανέναν ἢ Καρυά, χωρὶς νὰ σκεφτῇ κἂν πού πηγαίνει καὶ γιὰτὶ πηγαίνει ἔξω, σκεπάστηκε σὰν Τούρκισσα κ' ἔφυγε κρυφὰ ἀπ' τὸ σπίτι.

ΙΑ'.

Ὁ θόρυβος πού ἄκουσ' ἡ Καρυά δὲν ἦτον τῆς φαντασίας της. Κάποιος πλησιάζει πρὸς τὰ χαλάσματα, κι' αὐτὸς εἶναι ὁ Μαξοῦτ. Πηδᾷ ἀπὸ χάλασμα σὲ χάλασμα καὶ μονολογεῖ :

— Μπρέ ! τὴν θυμᾶμαι ἀκόμα ἐκεῖνη τὴ νύχτα. Ἐκεῖ στὰ χαλάσματα αὐτά, ἤμουν ἐγώ. Ἐκεῖ ἦτον τὸ μαρμαρωμένο κορμὶ τῆς Βασιλοπούλας τοῦ Κάστρου. Ἐκεῖ εἶδα τὸν Μιχαὴλ πού πῆγαινε στὸ σπίτι του τὴν ἀρχοντοπούλα τῆς Τζιάς.

Ἄξαφνα ἀγναντεύει μέσ' τὰ χαλάσματα τὴν Καρυὰ καὶ πετιέται πίσω τρομαγμένος.

— Ἄ! τί εἶσαι σύ!; Τί διάβολο! σ' αὐτὸν τὸν τόπο ὅλο γυναῖκες ξεφυτρώνουν; Ἔλα δῶ!

Τὴν τραβᾷ ἀπ' τὸ χέρι Ἡ Καρυὰ τὸ ἀποσύρει μὲ θυμό.

— Πῶς κοιτᾷς νὰ πιάσης τὸ χέρι μᾶς Χανούμ;

— Ἄ, ἂ, ἐσὺ εἶσαι βλέπω ἄγρια. Ποιὰ εἶσαι;

— Ὅποια κι' ἂν εἶμαι, ὁ Ἀγᾶς μου θὰ σὲ συγγύρῃ αὐριο.

— Ἀγᾶς ποὺ τέτοιαν ὥρα βρίσκεται ἡ γυναῖκά του ὅξω ἀπ' τὸ χαρέμι, δὲ μοῦ φαίνεται νὰ εἶναι σοῦ-λίτικος.

Ἀκούεται ἀλαλαγμός. Ὁ Μαξοὺτ προσέχει ἀκούει ἀπὸ ποῦ ἔρχεται ἡ βουὴ καὶ λέει στὴν Καρυὰ:

— Ἀά... τώρα νὰ ἰδοῦμε πῶς θὰν τὰ ξεμπλέξουμε κυρὰ-Χανούμ. Ποιὸν θὰ πρωτοκυνηγῇ ὁ Ἀγᾶς σου.

Ἡ Καρυὰ σπεύδει νὰ φύγῃ. Ὁ Μαξοὺτ τὴν ἀκολουθεῖ καὶ τῇς λέγει:

— Δὲν εἶναι ἐσένα Χανούμ τὰ ποδαράκια σου γιὰ τρέξιμο. Κι' αὐτοὶ μᾶς ἔφτασαν κι' ὅλας. Ἄς σὲ γλυττώσω καὶ ὕστερα πιστύω, πῶς δὲ θὰ εἶσαι πιά μαζί μου ἔτσι ἄγρια.

Τὴν ἀρπάζει, τὴν σηκώνει ψηλὰ στὴν ἀγκαλιά του καὶ φεύγει.

Τὴν ἰδία στιγμή, ἀπὸ διάφορα σημεῖα ἔρχονται

πρὸς τὸ μέρος αὐτὸ Τουρκαλβανοὶ, τοὺς ὀδηγεῖ ὁ Μποσταντζῆς πού κρατεῖ στὸ χέρι του σκοινὶ καὶ φίμωτρο, καὶ προχωρεῖ πρὸς τὸ μέρος πού ἔφυγε ὁ Μαξούτ.

Ἀπ' ἄλλη μεργιά ἔρχεται ὁ Τουρκαλβανὸς ἀξιωματικός. Τὸν ἀκολουθοῦν στρατώτες πού μεταφέρουν σκεπασμένο τὸ πτώμα τοῦ Μιχαήλ.

— Ἐδῶ, ἔδῶ, καλὰ εἶναι. Πετᾶξτε τον χάμω καὶ φύγετε. Νὰ μὴ σᾶς πάρῃ τὸ μάτι μου μέσα στὴ χώρα.

Οἱ στρατιῶτες ἀφίνουν τὸ πτώμα ἀκάλυπτον χάμω. Ἐκεῖ πού τὸ πέταξαν, ἔτυχε νὰ εἶναι ἡ θέση πού ἦτον ριγμένον ἄλλοτε τὸ ἄγαλμα τῆς Καρυάτιδος.

Οἱ στρατιῶτες φεύγουν. Ἀκούεται καὶ πάλι θόρυβος. Εἶναι ὁ Μποσταντζῆς πού ἔρχεται κρατῶντας ἀπ' τὸ σβέροκο τὸν Μαξούτ. Κοντὰ του περπατάει ἡ Καρυὰ σκεπασμένη πάντοτε. Οἱ στρατιῶτες ἔρχονται πίσω. Ὁ Μποσταντζῆς φωνάζει στὸν ἀξιωματικό.

— Ἐλα Ἀγᾶ, νὰ ἰδῆς τί σοῦ φέρνω. Αὐτὸς ἔδῶ ὁ παληάραπας, μὲ ὅλα του τὰ χάλια, εἶχε στὴν ἀγκαλιά του αὐτὴ τὴν Χανούμ, κ' ἔτρεχε σ' αἰματοσμένος. Τοῦ λέω νὰ μοῦ πῇ ποιά εἶναι καὶ ποῦ τὴν πάει καὶ δὲ θέλει νὰ μοῦ πῇ.

Τὸν ζουλάει ἀναγκάζοντάς τον νὰ γονατίσῃ καὶ τὸν χτυπᾷ μὲ τὸ σκοινί.

— Μίλα λοιπὸν καὶ σ' ἔφαγα. Ποιά εἶναι ἡ Χανούμ;

Ἐκείνη τὴ στιγμὴ ζυγώνει ἡ Ἀραπίνα ζητιάνα,

βλέπει ὅ,τι ἔγινε, καὶ σηκώνοντας τὰ χέρια στὸν οὐρανὸν λέει στὸν Μαξοῦτ.

— Ἄ ! σὲ εἶδα ὅπως ἤθελα !

Ὁ Μαξοῦτ φωνάζει πρὸς τὸν Μποσταντζή.

— Μὰ τὸν Ἀλλάχ, δὲν ξέρω ποιὰ εἶναι.

Ὁ Μποσταντζής, μὲ τὴ μεσολάβηση τοῦ ἀξιωματικοῦ τὸν ἀφίνει.

Ἡ Καρυὰ προχωρεῖ λίγο τότε γιὰ νὰ συναντήσῃ τὴν Ἀραπίνα καὶ βλέπει τὸ πτώμα τοῦ Μιχαήλ.

— Ἄ ! αὐτὸς εἶναι ! αὐτὸς εἶναι !

Ὁ ἀξιωματικὸς προχωρεῖ πρὸς τὴν Ἀραπίνα φωνάζοντας « γκρεμίσου ἐσὺ ἀπ' ἐδῶ » !

Ὑστερα τραβᾷ μὲ βία τὸ σκέπασμα τῆς Καρυᾶς.

Ὅλοι ζυγώνουν τότες καὶ τὰ χάνουν ἀπ' τὴν ὁμορφιά της, ἐνῶ ὁ Μαξοῦτ κραγίζει :

— Ἡ ἀρραβωνιαστικιά τοῦ Μιχαήλ !

Ὁ Μποσταντζής καταχαρούμενος φωνάζει τότες :

— Δόξα νᾶχῃ ὁ Ἀλλάχ ! τυχερό μας ἦτανε κι' αὐτό. Καὶ μεῖς Κυρά, γιὰ σένα πηγαίναμαε. Μᾶ ; ἔβγαλες ἀπ' τὸν κόπο.

Ἡ Καρυὰ φεύγει ὀρμητικὴ καὶ πλησιάζει πρὸς τὸ πτώμα τοῦ Μιχαήλ. Γονατίζει καὶ κλαίει. Ὁ ἀξιωματικὸς προχωρεῖ πρὸς αὐτήν.

— Ἔλα, σήκω. Δὲν ἔχομε καιρὸ γιὰ κλάψες. Πᾶμε.

Τὴ σηκώνει, ἡ Καρυὰ ὅμως ἀγριεμένη τοῦ φωνάζει :

— Ἐσὺ τὸν ἐσκότωσες !

— Δὲν εἶναι αὐτὴ ἡ δουλειά μου Κυρά. Ὁ Μπο-
σταντζῆς ἀπὸ δῶ.

Ἡ Καρυνὰ ρίχνοντας σ' πρὸς αὐτὸν ματιὰ μί-
σους, φωνάζει «αὐτός» ! ;

Καὶ ὁ ἀξιωματικὸς τῆς ἀπαντᾷ :

— Ναί, αὐτὸς εἶναι, γιὰ νὰ ξεμπερδεύῃ τοὺς ἄν-
τρες καὶ ν' ἀρπάξῃ τῆς γυναῖκες, ἀφοῦ τῆς δέσῃ
καλὰ-καλὰ καὶ τῆς κλείσῃ καὶ τὸ στόμα, γιὰτι δύ-
ναμη δὲν ἔχεται, μὰ φωνὴ ἄλλο τίποτις. Σὲ σένα ὅμως
δὲ θὰ χρειαστοῦν αὐτά, γιὰτ' εἶσαι ἔξυπνη καὶ τυ-
χερὴ γυναῖκα καὶ μὲ μεγάλη σου χαρὰ καὶ εὐχαρί-
στησι θάρρῃς μαζί μας ἅμα θὰ μάθῃς πὼς ὁ Πασ-
σᾶς ! σὲ θέλει γιὰ τὸ χαρέμι του.

— Ὁ Πασᾶς κανένα δικαίωμα δὲν ἔχει στὴν
Ἀθήνα, οὔτε νὰ προστάξῃ μπορεῖ νὰ πιάσουν ἄν-
θρωπο.

-- Ἡ γυναῖκα δὲ εἶν' ἄνθρωπος· εἶναι τὸ παιχ-
νίδι, ἡ χαρὰ τῶν ἀνθρώπων.

Καὶ ζυγώνει στὸν Μποσταντζῆ, μιλῶντας μαζί του
μυστικά. Τότε βρίσκει τὴν εὐκαιρία ὁ Μαξοῦτ καὶ
πάει κοντὰ στὴν Καρυνά.

— Μὴ λυπᾶσαι, ἀστέρι μου. Ὁ Πασσᾶς εἶναι
μερακλῆς. Δὲ θὰ περάσῃς ἄσχημα. Μὴ φοβᾶσαι.
Τώρα ποὺ μὲ χάρισε ὁ Βοϊβόδας στὸν Πασσᾶ δὲ θὰ
λείψω ἀπὸ κοντά σου οὔτε στηγμῇ. Θὰ μ' ἀνοίξῃς τὴν
καρδιά σου, θὰ σ' ἀνοίξω τὴ δική μου. Πρό-
σταξέ με ὅ,τι θέλεις. Πόνεσέ με. . . .

— Βοήθησέ με νὰ φύγω καὶ τὸ βίός μας εἶναι δικό σου.

— Τώρα ὅχι· δὲν μπορῶ. Ποῦ φεύγει ἀπὸ κοντά σου ὁ Γενίσαρος καὶ ὁ μπόγιας ὁ Μποσταντζῆ; !... Τί θέλεις; Νὰ ἰδῆς τὸ κεφάλι μου νὰ κατρακυλάῃ χάμω σὰν τὸ καρπούζι; Μὲ τὸν καιρὸ σοῦ ὑπόσχομαι καὶ νὰ γίνῃ.

— Μὲ τὸν καιρό!... λέγει ἡ Καρυὰ καὶ πιάνει τὰ χέρια της ἀπελπισμένη.

Προχωρεῖ τότε πρὸς αὐτὴν ὁ Μποσταντζῆς ἀφοῦ πρῶτα φωνάζει στὸ Μαξοῦτ, «τραβήξου!» ὥστερα λέει στὴν Καρυὰ.

— Ἐμπρὸς λοιπόν! δὲν μπορούμε νὰ περιμένουμε περισσότερο.

— Στάσου! φωνάζει ἡ Καρυὰ ἀγριεμένη. Συλλογίσου πῶς σὲ λίγην ὥρα θὰ εἶμαι γυναῖκα τοῦ Πασσᾶ καὶ ὧς πρώτη χάρη θὰν τοῦ ζητήσω τὸ κεφάλι σου!

Ὁ Μαξοῦτ κουνεῖ μὲ χαιρακάκιαν τὸ κεφάλι του καὶ λέει χαμογελῶντας.

— Τώρα τὰμπλεξες Χασάνη...

Ἡ Καρυὰ ἀλλάζει εὐτὺς σκέψη καὶ λέει στὸν Μποστοντζῆ παρακαλεστικά :

— Δὲ θὰ μ' ἀφήσης νὰν τὸν φιλήσω ἄλλη μιὰ φορὰ;

— Δίκιο, δίκιο, λέγει σιγὰ-σιγὰ ὁ Μαξοῦτ.

Ὁ ἀξιωματικὸς κουνεῖ τὸ κεφάλι του συμ-ρωνῶν-

τας καὶ Μποσταντζή; πείθεται.

— Ἄς εἶναι, ἀλλὰ γρήγορα.

Πᾶνε τώρα λίγο πίσω ὅλοι. Ἡ Καρυὰ γονατίζει, φιλεῖ τὸν Μιχαήλ, θρηνεῖ καὶ ἀπαγγέλει τὸ μοιρολόϊ τοῦτο.

«Τῆς πίκρας τὸ ἄπιστο νερό, τοῦ Χάρου τὸ ποτάμι,
κάτω στὸν Ἄδην ἀναβρεῖ, στὸ φλογισμένον τόπο,
Ποτίζει δέντρα ἀνήλιαστα, κοτακαυμένους κήπους-
τὰ δάκρυά μου τὰ θλιβερά τὸ συχνοκεματίζουν.
Τὸ λέγουν βρύσι χωρισιάς, κι' ἀλησμονιάς πηγάδι,
πίνουν κορίτσια, πίνουν νιοί, κι, ἀλησμονοῦν τὸν κόσμον
πίνουν ἢ μάννες ἢ γλυκὲς κι' ἀλησμονοῦν τὰ τέκνα...
τέτοιο νερό νὰ μὴν τὸ πιῆς, καὶ μ' ἀπαλησμονήνης!...

*
* *

Τί ν' ἀπέγιν' ἡ Καρυὰ; Τὴν ἐβοήθησεν ἀρα γε
ὁ Μαξούτ νὰ φύγει;

Σ' αὐτὰ μᾶς ἀπαντᾷ ὁ θρῦλος.

Ἡ Καρυὰ ἅμα τελείωσε τὸ μοιρολόϊ της, καὶ θυμῆθηκε. Τὰ μάτια της ἄστραψαν ἄξαφνα τότε! Ψάχνει τὸν κόρπον τοῦ Μιχαήλ, καὶ ὧ εὐτυχία της! βρῖσκει μέσα σ' αὐτόν, κατὰ τὴν ὑπόσχεση ποὺ τῆς εἶχε δομένα κρυμμένο τὸ μαγνάδι της: «Ἐδῶ εἶναι» φωνάζει, το παίρνει τυλιγμέν' ὅπως ἦτον στὸ χέρι της καὶ σηκώνεται δυνατὴ καὶ περὶφανη. Τὴν πλησιάζουν οἱ Τοῦρκοι αὐτὴ ὅμως πηδάει πίσω φωνάζοντας:

— Δὲ σᾶς φοβᾶμαι!

Ὁ Μποστταντζῆς προχωρεῖ τότε νὰ τὴν πιάσῃ. Αὐτὴ τὴν ὥρην τρέχει πρὸς τὰ πίσω, ξεδιπλώνει βιαστικὰ καὶ τινάζει τὸ μαγνάδι της.

Μιὰ φωτιὰ χρυσῇ, σὰν τὴ φλόγα τῆς ἀφάνους, ὑψώνεται μπρὸς τοὺς τότε, καὶ ἡ Καρυὰ χάνεται, ἐνῶ οἱ Τοῦρκοι μ' ἐκπληξὴ τοὺς φωνάζουν :

— « Ἀλλάχ ! Ἀλλάχ !... »

Η ΔΙΠΛΗ ΓΙΟΡΤΗ

Τὴν ἴδια μέρα γιόρτασαν οἱ Χριστιανοὶ τὴ Λαμπρή τους καὶ οἱ Τοῦρκοι τὸ μπαϊράμι τους — ἔτσι ἔτυχε.

Ἡ γοργὰ ἡ κλησάρισσα τῆς Σωτήρας, τὰ μεσάνυχτα τοῦ Μεγάλου Σαββάτου, ἀφοῦ ἔκαμαν οἱ Χριστιανοὶ Ἀνάσταση κι' ἀπόλυσεν ἡ ἐκκλησιά, κλείστηκε στὸ κελλί της μέσα, διπλοαμπάρωσε τὴν πορτίτσα της κ' ἔβαλε γιὰ καλὸ καὶ γιὰ κακὸ ἀπὸ πίσω καὶ τὸ φορτσέρι της γεμάτο μ' ὅλο της τὸ νοικοκυριό, γιατί τὸ τούρκικο ξεφάντωμα μποροῦσε νὰ ξεσπάσῃ ἀπάνω της.

Ἐξαφνα χτυπᾷ τρεῖς φορές ἡ πόρτα της, τὰκ, τὰκ, τὰκ.....

Ἄλλες τρεῖς φορές χτύπησε κ' ἡ καρδιά τῆς κλησάρισσας.

— Ἄν εἶσαι Χριστιανὸς νὰ σὲ πολυχρονάῃ ὁ μεγαλοδύναμος, κι' ἂν εἶσαι Τοῦρκος πάλι καλῶς ὤρισε.

— Ἀνοιξε γλήγωρα γειτόνισσα καὶ μὴ φοβᾶσαι, ἐγὼ εἶμαι.

— Μπά! ἐσύ 'σαι γειτόνισσα; καὶ τί γυρεύεις τέτοιαν ὥρα;

... Ἡ πορτίτσα τοῦ κελλιοῦ ἀνοίγει. Τὸ κατὰλευκο κούφταλο, ἡ κλησάρισσα, *ὑποδέχεται* τὸ κατὰμαυρο σκέλεθρο, μιὰ γρηῃ Ἀραπίνα, φιλενάδα της, πὺν καθότανε μέσα σ' ἓνα χάλασμα τῆς γειτονιάς. Ἡ πορτίτσα ξανάκλεισε. Ἡ Ἀραπίνα μιλεῖ πρώτη:

— Τώρα πὺν 'σύχασ' ὁ κόσμος ὅλος κ' οἱ χαροκόποι τραβήχτηκαν στὰ σπίτια τους, ἦρθε κ' ἐμένα ἡ ἀράδα μου νὰ γιορτάσω τὸ μπαϊράμι μου στὸ τρυπόσπιτό μου μέσα. Ἐκαμα νὰ πλώσω πάνω σὲ κᾶτι πέτρες τ' ἀποφάγια τῶν ἀγάδων πού 'χα σ' ἓνα χαρτί τυλιγμένα, καὶ τότες σὲ συλλογίστηκα, ζάβαλι γειτόνισσα, κλεισμένη καταμόναχη στὸ κελλί σου, ξημερώνοντας ἡ Λαμπρή σας; σὲ ψυχοπόνεσα, τύλιξα πάλι τ' ἀποφάγια, καὶ εἶπα μέσα μου: «Κακόμοιροι Χριστιανοί! σκλάβοι καὶ σεῖς, σκλάβοι καὶ μεῖς. Πιὸ φτωχοὶ ἐμεῖς, μὰ πιὸ δυστυχισμένοι ἐσεῖς, γιατί γινήκατε δοῦλοι στὸν ἴδιο τὸν τόπο πὺν μιὰ φορὰ ἦσατε ἀφεντικά». Ἀς πάω λοιπόν, εἶπα, νὰ γιορτάσωμε μαζί, αὐτὴ τῇ Λαμπρῇ της κ' ἐγὼ τὸ μπαϊράμι μου. Ξεκίνησα κ' ἦρθα.

Κι' ἀκούμπησε τὸ μικρὸ της τὸ δέμα ἀπάνω στὸ τρικλὸ τραπεζάκι τοῦ κελλιοῦ.

Σηκώνεται τότες ἡ κλησάρισσα γελαστὴ καὶ ψάχνει μέσα στὴν κασέλα της. Βγάζει ἓνα κόκκινο αὐγὸ

καὶ τὸ δίνει στήν Ἀραπίνα.

Τὸ παίρνει ἐκείνη μ' εὐχαρίστησι μεγάλη, σηκώνει τὸ χέρι της ψηλὰ καὶ τὸ παρατηρεῖ γύρω γύρω στὸ φῶς τοῦ λυχναριοῦ, μὲ χαρὰ μικροῦ παιδιοῦ καὶ τὸ θαυμάζει σὰν κανένα σπάνιο καὶ περίφημο πρᾶμμα.

Ἡ γρηὰ ἢ κλησάρισσα ἔρχεται σιγὰ σιγὰ, κάθεται κοντά της, καὶ ἔξαφνα κάνει τσὰκ μία, καὶ τῆς τὸ σπίξει μὲ τὸ ἄλλο κόκκινο αὐγὸ ποὺ εἶχε κρυμμένο στὸ ἄλλο της τὸ χέρι, ξεκαρδισμένη στὰ γέλια γιὰ τὸ κατόρθωμά της.

Τὸ κελλὶ εἶναι μισοσκότεινο. Τὸ λυχνάρι μόλις καὶ φέγγει. Ζυγώνουν κοντὰ κοντά, μάγουλο μὲ μάγουλο, τὰ δυὸ γεροντικὰ κεφάλια, κάτωσπρο τὸ ἓνα, κατάμαυρο τὸ ἄλλο, καὶ φιλιοῦνται

Ο ΜΟΝΑΧΟΓΥΙΟΣ ΤΗΣ ΓΡΗΑ — ΚΑΛΗΣ

“Ολοι μακάριζαν τὴν Κυρὰ Καλὴ γιὰ τὸ μοναχο-
γυιό της.

— Νὰ σοῦ ζήση, κερά! Προκομμένο παιδί!

— Ναί, καλὸς βγῆκε — ἔλεγε μετριοφρόνως μὲ
τὰ χεῖλη της. Μὲ τὸ μάτι της ὅμως ἔλεγε: «αὐτὸς
εἶναι κι’ ἄλλος δὲν εἶναι !...»

Παστρικὴ - παστρικὴ καὶ νοικοκυρεμένη πάντα ἡ
γρηὰ Καλὴ ἔβγαινε στὴν πορτίτσα της μέσημέρι καὶ
ἀπόβραδο, γιὰ ν’ ἀγναντέψη τὸν μονάκριβο ποῦ θὰ
πρόβαινε ἀπ’ τὴν πέραν ἄκρη τῆς γωνιάς τοῦ δρόμου.

Μιὰ μέρα ὁ γυιὸς της τῆς εἶπε, πὼς θὰ μπῇ
στὴ δουλειὰ ἐνὸς πλούσιου καὶ σημαντικοῦ Ἀγα.

Ἡ γρηὰ ξεροκατάπιε καὶ δὲ μίλησε. Πέρασε
κάμποσος καιρὸς καὶ τῆς λείει πάλι μιὰ μέρα:

— Μάννα! νὰ στείλῃς νὰ φέρῃς σπίτι τὴν ξαδέρ-
φη νὰ σοῦ κάνῃ συντροφιά, γιατί ἐγὼ θὰ λείψω γιὰ
λίγον καιρό· θὰ πάω μὲ τὸν Ἀγα στὴν Πόλη.

— Ἀφοῦ τὸ θέλει τὸ νιτερέσο σου, νὰ πᾶς παιδ μου, μὲ τὴν εὐχή μου. Ἐγὼ δὲ θέλω συντροφιά. Εἶμαι γερὴ ἀκόμα, κ' ἔχω καὶ τοὺς γειτόνους ποὺ μ' ἀγαποῦνε ὅλοι· ἂν τύχη ὁ Θεὸς νὰ μὴν τὸ δώσῃ, κ' ἀρρωστήσω, τότε φωνάζω ἢ τὴν ἀνηψιά μου, ποὺ τῆς εἶπες, ἢ καμμὴν ἄλλη. Δὲ θὰ χαλάσῃ ὁ κόσμος!

— Νὰ μὴ λυπηθῇς μάννα· θὰ γυρίσω γρήγορα.

— Μπά! γιατί νὰ λυπηθῶ!; ἀφοῦ φεύγεις γιὰ τὸ καλὸ σου καὶ μὲ τόσην εὐχαρίστηση!

Μόλις ὁ γυιὸς της βγῆκε ἔξω, αὐτὴ γονάτισε στὰ εἰκονίσματα κ' ἔχυσε πολλὰ δάκρυα.

Ὁ καιρὸς περνοῦσε. Λάβαινε τακτικὰ γράμματα ἀπ' τὸ γυιό της, καὶ χρήματα καὶ δῶρα. Μὰ ὅπως τὰ λάβαινε, ἔτσι καὶ τᾶφινε. Τί νὰν νὰ κάμῃ τὰ χαρίσματα σὰν ἔλειπε ἐκεῖνος; . . .

Στὸ τελευταῖο του γράμμα, τῆς ἔγραφε :

«Ἐγὼ, μάννα μου, εἶναι καιρὸς τώρα ποὺ ἔφυγα ἀπ' τὴ δουλειᾷ τοῦ Ἀγᾶ. Κάνω δουλιὲς δικές μου. Ἀπόχτησα πολλά. Κάθομαι σὲ μεγάλο σπίτι· ἔχω δούλους καὶ δούλες καὶ νοιώθω πὼς εἶναι ντροπὴ ἢ μάννα μου νὰ κάθεται σὲ μιὰ χαμοκέλλα καταμόναχῃ. Νᾶρθῃς κοντά μου. Ἄμα τ' ἀποφασίσῃς, νὰ μοῦ τὸ γράψῃς, κ' ἐγὼ θὰ στείλω ἀνθρώπους νὰ σὲ πάρουν

καὶ νὰ σὲ προσέχουν σὰν τὰ μάτια τους.»

Τὸ σκέφτηκ' ἔτσι, τὸ σκέφτηκε ἄλλιῶς ἢ γρηά...
Στὰ τελευταῖα εἶπε : « Ἄς πάω γιὰ λίγο. Ἔτσι ἐλ-
πίζω κι' ὅλας στὸ Θεὸ, πῶς θὰν τὸν καταφέρω νὰ
γυρίσωμε μαζί. Τί ὠφελεῖ τὸ βιὸς σὲ ξένο μέρος !. ...
Ἄν γυρίσῃ στὸν τόπο μας πλούσιος καὶ τιμημένος,
κι' ἐγὼ θὰ πεθάνω εὐχαριστημένη κι' αὐτουνοῦ θὰ
βοῦίξῃ τ' ὄνομά του καὶ θὰ σκάσουν οἱ κρυφοὶ ὀχ-
τροί μας· γιστὶ στὰ φανερά δὲν ἔχομε κανέναν. Προ-
σκυνάω κι' ὅλας καὶ στὴν Ἀγιά Σοφιά, κι' αὖς τὴν
ἔχουνε κι' οἱ Τοῦρκοι.....»

Ἐφτας' ἢ γρηά στὴ Πόλῃ. Ὁ γυιὸς της δὲν ἤξερε
πιά τί νὰ τῆς πρωτοκάνῃ. Χωμένη σ' ἕνα μαλακὸ κανα-
πέ, τυλιγμένη μὲ μιὰ πλούσια σαμουρόγOUNA, εἶχε καὶ
τοῦ πουλιοῦ τὸ γάλα. Μὰ τὴ βασάνιζε μιὰ ὑποψία·
μιὰ κρυφὴ τρομάρα εἶχε στὴν καρδιά... Ὅ,τι ἔβλεπε
γύρω της, ἦτον Τούρκικο.... Ρωτοῦσε μὲ τρόπο καὶ
ὅλοι ἔστεκαν σὰ μουνδιασμένοι· ὅλο καὶ μασσοῦσαν τὰ
λόγια τους. Σὰν νὰ φοβόντουσαν νὰ ποῦν τὴν ἀλή-
θεια, σὰ νὰ τοὺς εἶχαν πῆ : « προσέξτε γιατί ἄλλοι-
μονό σας !.. »

Τὸ πῆρε πιά ἀπόφασι. Ἐτρωγε, ἔπινε, κοιμώτανε
καὶ περίμενε πότε θά'ρθῃ ἡ ὥρα της νὰ κλείσῃ τὰ
μάτια της γιὰ πάντα.

— Ένα παράπονο ἔχω μάννα τῆς λέει ὁ γυιός της μιὰ μέρα. Ποτὲ δὲν σὲ εἶδα νὰ γελάσης.

— Μπὰ μετὰ χαρᾶς σου, ἀκοῦς ; !.... γιατί νὰ μὴ γελάσω, παιδί μου, ποὺ σὲ βλέπω ἔτσι εὐχαριστημένον ! ;

Καὶ σσύφρωσε τὰ μάγουλά της τάχατες πῶς χαμογελοῦσε.

Μιὰ μέρα τῆς λέει καταχαρούμενος.

— Αὐριο μάνα μου, θὰ μοῦ γίνη ἓνα μεγάλο καλὸ Τί θὲς ἀπὸ μένα ; Πές, καὶ θὰ γίνη.

— Νὰ πᾶμε στὸν τόπο μας· νὰ πᾶμε στὴν Ἀθήνα. Καλὴ 'ναι κ' ἡ Πόλη δὲ σοῦ λέω, μὰ καὶ τὸ Ροδακιό, ποὺ ἐκεῖ γεννήθηκα, παντρέφτηκα, σ'ἀνάστησα !..

— Καλά, καλά !.... Σύχασε, θάρθῃ ἡ 'μέρα, ποὺ θὰ φύγωμε. Τώρα δὲ μπορῶ ἀκόμα νὰ ξεκάμω.... Θέλεις τὴ ζημιὰ μου ;.

— Μπά, Θεὸς· νὰ φυλάξῃ.... Καλά 'μαι κ' ἐδῶ.

Ξημέρωσε κ' ἡ αὐρινή. Μεγάλῃ φασαρίᾳ στὸ σπίτι. Κοντὰ τὸ μεσημέρι σὰ μιὰ βουὴ ἀκούστηκε ἀπὸ μακριά....

Οἱ δοῦλοι μπαινοβγαίνουν τώρα, τρέχουν, πέφτει

ὁ ἕνας ἀπάνω στὸν ἄλλον ἀπ' τὴν πολλὴ τὴν προθυμία.

Τὴ γρη῏α τὴν ἔζωσαν τὰ φείδια.

Τώρα ἡ βουὴ ἀκούεται κάτω ἀπ' τὰ παραθύρια των.

Μιὰ σκλάβα δὲ βάσταξε. Τρέχει καὶ γονατίζει μπρὸς στὴ γρη῏α.

— Σήκω, Κερά μου.... πρόβαλ' ἀπ' τὸ παραθύρι νὰ ἰδῇς τὸν ἀφέντη, τὸ γυιό σου, ποὺ τὸν φέρνει κόσμος καὶ ντουναῖς.... Ἐγίνηκε Πασσᾶς!

Καὶ ἡ γρη῏α κουνῶντας τὸ κεφάλι της, μὲ πικρὸ χαμόγελο, καὶ σᾶ ν' ἄκουσε κᾶτι ποὺ τὸ περίμενε:

— Τί νὰ σηκωθῶ, καϋμένη. νὰ ἰδῶ! ;.... Μήπως μοῦ τὸν φέρνουν Δεσπότη ;....

Κ' ἔκρυψε τὸ πρόσωπό της μέσ' τὰ χέρια της ἀπὸ ντροπὴ καὶ λύπη.

Η ΚΥΡΑ - ΖΙΓΚΑΡΟΥ

Μ' αὐτὸ τ' ὄνομα ἦτον γνωστὴ μιὰ γεροντοκόρη τῶν παλαιῶν Ἀθηνῶν. Ἡ οἰκογένεια τῶν Ζιγκαράδων εἶχε τὴν πεποίθησιν, πὼς κατάγεται ἀπ' τοὺς Παλαιολόγους τῆς Πελοποννήσου. Τὸ βέβαιον ὅμως εἶναι, ὅτι ἦτον μία διακλάδωσις τῶν Παλαιολόγων τῶν Ἀθηνῶν, ὁ κορμὸς μάλιστα αὐτῶν, καὶ ὅτι οἱ Παλαιολόγοι τῶν Ἀθηνῶν εἶχαν καὶ στῆς ἐκκλησιῆς τῶν καὶ στῆς οἰκογένειαις τῶν, ὀνόματα, ποὺ ἐνθύμιζαν πολὺ τοὺς Δεσπότας τῆς Πελοποννήσου.

Τὸ Ζιγκαράς ἦτον παρατσοῦκλι. Καὶ θύμωναν μὲν ὅταν τοὺς τῷλεγε κανεῖς κατὰ πρόσωπο, ἐν τούτοις ἄλλοιῳς ἦτον ἀδύνατο νὰ ἐννοηθῇ στὸν τόπον, ὅτι γι' αὐτοὺς πρόκειται.

Μετὰ τὸ θάνατο τῶν γονέων τῆς ἡ κόρη τῶν Ζιγκαράδων δὲν ἠθέλησε νὰ παντρευτῇ «γιατὶ δὲν εὗρισκε τὸν ὅμοιό της», καὶ ἔτσι ἀπὸ μοναχοκόρη ἐγίνε γεροντοκόρη. Καὶ ὅταν γέρασε, ἦτον γνωστὴ μονάχα ὡς «Κυρὰ - Ζιγκαροῦ».

Μαζί μ' αὐτὴν ὅμως ἐγέραςαν κι' ὅλα τὰ πράγματα τοῦ σπιτιοῦ της καὶ ἰδίως αὐτὸ τὸ σπῖτι της, τὸ ὁποῖον

ἄρχισε νὰ ξεχαρβαλώνεται.

Τότ' ἐνόησεν ἐπὶ τέλους, πὺς ἔπρεπε νὰ δανεισθῇ ἓνα ποσὸ γιὰ νὰ τὸ ἐπισκευάσῃ.

Μιὰ γειτόνισσα, ποὺ τῆς ἐμπιστεύτη τὴ σκέψη της, τῆς εἶπε: «Τί τοῦ; θέλεις τοὺς ξένους; Θὰ μπλέξῃς. Δὲν πᾶς στὸν κὺρ Μηνᾶ νὰ τοῦ ζητήσῃς ὅ,τι σοῦ χρ̑ειάζεται;»

— Σὲ ποιὸ Μηνᾶ;

— Καλὲ λησμόνησες τὸ παιδὶ τοῦ γκαμηλιέρη ποὺ σᾶς ἔφερε τὸν καθρέφτη ἀπ' τὸν Περαία; Χρόνια μπαινόβγανιν στὸ σπίτι σας.

— Μπρὲ καλὰ λές. Κ' ἔχει αὐτὸς παράδες;

— Ἔχει λέει!... Καὶ τί δὲν ἔχει; βιὸς καὶ μάλα.

— Μὰ ποὺ μοῦρχεται ντροπὴ!;...

— Ντροπὴ;! τί ντροπὴ! Μπὰς καὶ θὰ στὰ χαρίσῃ;... Δανεικὰ θὰν τὰ πάρῃς, μὲ τὸ διάφορό τους.

— Βί, βί, ἀκοῦς ἐκεῖ;! Οἱ γκαμηλαρέοι νὰ γινοῦν ἀνθρώποι!....

— Ἄσ' τ' αὐτὰ τώρα, καὶ σήκω νὰ πᾶμε. Μακριὰ ἀπὸ δῶ δὲν εἶναι.

— Ἄσε με νὰν τὸ συλλογιστῶ.

Τὸ συλλογίστηκε, ξεκίνησαν καὶ πῆγαν.

Ἡ γειτόνισσα ἔμεινε κάτω γιὰ νὰ τὴν ξαναφέρειν σπίτι της, ἀφοῦ τῆς χτύπησε καὶ τὸ κουδοῦνι τῆς πόρτας τοῦ κὺρ Μηνᾶ ἀκόμη.

Ἀνοίγει ἓνας ὑπηρέτης.

— Τί θέλεις κυρά;

— Τὸν κύρ Μηνᾶ. Πές του πὼς ἦρθε ἡ κυρὰ ἡ Παλαιολογίνα !

— Κόπιασε ἀπάνω.... Πέρασε μέσα. Ὁ Κύριος θὰ ἔρθῃ.

Ἡ Ζιγκαροῦ μπαίνει τώρα μέσα σὲ πολυτελέστα-
την αἵθουσα. Παρατηρεῖ τὰ ἔπιπλα, τοὺς καθρέφτες,
τῆς εἰκόνες, τὰ παραπετάσματα, τὸ πιάνο.... Κουνεῖ
τὸ κεφάλι της, μονολογεῖ καὶ λέγει:

— Μπά, μπά, χού, χού πὼς καταντήσαμε... γινῆ-
καν οἱ γκαμηλιάρεοι ἀρχόντοι!..Μπά, μπά, χού, χού...

— Καλῶς τὴν κυρὰ μου. Τί κάνεις; καλὰ εἶσαι ;
Πὼς ἦταν αὐτὸ τὸ καλό;

— Αἶ, ἀφοῦ δὲν ἦρθες νὰ μὲ ἰδῇς καρμιὰ φορὰ,
τόσα χρόνια, εἶπα μέσα μου: «ἂς πάω νὰν τὸν ἰδῶ
ἐγώ, πρὶν πεθάνω».

— Εὐχαριστῶ, εὐχαριστῶ... Ἡ δουλειές μου βλέ-
πεις.... Ποῦ ν' ἀδειάσω!.... Μὰ κάθησε δὰ νὰ ξαπο-
στάσης, νὰ πάρῃς λίγο γλυκό, κᾶναν καφέ....

— Ὅχι, ὄχι, εὐχαριστῶ. Θὰ φύγω. Ἦρθα μονάχα
γιὰ νὰ σὲ ἰδῶ. Σὲ εἶδα. Ἀλλῃ δουλειά δὲν ἔχω. Σ' ἀ-
φίνω γειά, σ' ἀφίνω γειά!...

Κ' ἐνῶ ὁ κύρ - Μηνᾶς ἔμπαινε στὸ γραφεῖό του
μονολογῶντας: «παράδοξη γυναίκα ὡς τόσο ἡ κυρὰ

Ζιγκαροῦ», αὐτὴ κατέβαινε τὴ σκάλα μουρμουρίζοντας:

— Μπά, μπά, τρομάρα ἴγέ μου! γινήκανε κ' οἱ
γκαμηλιάρεοι ἀνθρώποι. Χού.... χού....

Η ΠΟΛΕΜΙΚΗ ΚΟΛΟΚΥΘΑ

Δὲν μᾶς λές τώρα, γέρο-Σταῦρο. καὶ καμμιὰ ἱστορία τοῦ πολέμου;

— Τί ξέρω γώ καὶ τί νὰ πῶ

— Πῶς τί ξέρεις ! καὶ πολλὰ ξέρεις καὶ πολλὰ ἔκαμες, ὅλοι τὸ μολογαῖνε, πῶς ἦσουν τὸν καιρὸ τοῦ πολέμου παλληκάρι ἀτρόμητο, ὁ πρῶτος σημαδευτής.

— Λένε ψέμματα ! σὰν ἤμουν, κ' ἔκαμα κ' ἔδειξα, ποῦναι ὁ βαθμός μου, ποῦναι τὸ ἀρεστεῖο μου, ποῦναι ἡ σύνταξή μου ;... Τίποτις δὲν ἔκαμα.

— Δὲν ἔχει κέφι σήμερα.

Μοῦ λέγει σιγὰ σιγὰ ἓνας Πλακιώτης ποῦ καθώτανε κοντά μου.

« Ἄν θέλῃς νὰν τὸν κουρντίσης νὰ πῇ κᾶτι γγίξτον στὸ φιλότιμο ».

Κ' ἔκρουσε τὸ κουτοπόνηρό του χαμόγελο μέσα στὰ σύννεφα τοῦ τσιγάρου του.

— ... Δὲν λέγω πῶς μονάχα ἐσὺ ἔκαμες τὸ χρέος σου, ὅλοι τὸ κάματε, ὅπως μποροῦσατε πάλι, γιατί δὲν εἶχατε καὶ τὰ μέσα· θὰ πῆς τί ἦτανε τότες καὶ οἱ Τοῦρκοι ...

— Τί ἦντουσαν!..λέει!..καὶ τί νομίζεις πῶς ἦντουσαν τότες οἱ Τοῦρκοι σὰν τοὺς σημερνοὺς ; Ποῦναι οἱ Λαλιῶτες, ποῦναι οἱ Καρυστηνοί, ποῦναι τὰ σκυλιὰ οἱ Τουρκορρωμοὶ τῆς Ρούμελης ! ; .. Ἐμεῖς πολεμήσαμε μὲ τὴν Τουρκιά, μὲ τὸ Τούνεζι, μὲ τὸ Ἀλτζέρι, μὲ τὴ Μπαρμπαριά καὶ μὲ ὅλη τὴν Ἀραπιά, καὶ τὸν καιρὸ ποὺ ὁ κόσμος φιλοῦσε τὴν ποδιά τοῦ Σουλτάνου !

— Δὲν λέει ὅχι, γέρο-Σταῦρο, μὲ τὸ πεζικὸ τὰ βγάλατε κουτσὰ στραβὰ πέρα, γιατί τοὺς γελοῦσατε κ' ὅλας.

— Τοὺς γελούσαμε !... τοὺς νικούσαμε, ὅχι τοὺς γελούσαμε !...

— ... Ἀλλὰ τὸ ἵππικὸ σᾶς πέθανε...

— Τὸ ἵππικό !... τὸ ἵππικό ! χμ !... σοῦ τῶκαμα ἐγὼ μιὰ μέρα τὸ ἵππικὸ μὲ τὴν κολοκύθα κάτω στὰ Χαντάκια τοῦ Φαληρέα, ποὺ τὸ πῆρε καὶ τὸ σήκωσε.

Ἐπετάχτη ἀπὸ τὴν θέση του, ἔκαμε δυὸ τρία βήματα θριαμβευτικά, κτυπῶντας τὴν γῆ μὲ τὸ ραβδί του, καὶ ξανακάθησε.

— Γιὰ πές μας τὴν λοιπὸν αὕτὴ τὴν ἱστορίαν, νᾶχης καλὴ ψυχὴ !

— Ὅχι ! αὕτὴ δὲν τὴν λέω. Θὰ σᾶς πῶ μιὰν ἄλλη πιὸ κοντινὴ : ... Σὰν τέλειωσε τὸ ντυφέκι, ὅλοι κυττάζανε νὰ πιάσουν χαμμιὰ δουλειὰ νὰ ζήσουν. Ἐγὼ δὲν καταδεχόμουν νὰ πιάσω τὸ τζαπὶ κ' ἔγινε κύνηγος καὶ ἀμπελοφύλακας.. Μιὰ φορὰ λοιπὸν ση-

κώθηκα δυὸ ὥρες νύχτα, πῆρα τὸ ντουφέκι μου καὶ πῆγα κατὰ τοὺς Τρεῖς Πύργους νὰ χτυπήσω παππιά. Ὅτι ξημέρωνε. Δὲν ἔφεγγε καλὰ καλὰ ἀκόμα. Στάθηκα πίσω ἀπὸ ἕνα δένδρο, γιατίι κάτι ἄκουσα νὰ φτερούγιζῃ στὰ χαντάκια καὶ κύτταζα γύρω μου. Μόν' βλέπω μακρὰ κ' ἐρχόντουσαν τρέχοντας καὶ πηδώντας μέσ' ἀπ' τ' ἀμπέλια τρεῖς καβαλλαρέοι, κι' ἀκούω φράγκ-φρουγκ τὰ σπαθιά τους : Βρὲ τοὺς παληόφραγκους, λέω μέσα μου, θὰ μᾶς χαλάσουν τ' ἀμπέλια ! τώρα σᾶς συγυρίζω ἐγώ. Κρύβομε κάτω ἀπὸ κάτι κλαδιὰ καὶ σὰν ζυγώσανε, ἴσα μ' ἐνὸς ντουφεκιοῦ τόπο, βου... οὐ... οὐμ..., τραβῶ μὰ τὸ σκοινὶ τῆς κολοκύθας μου, κ' εὐτὺς βλέπεις μωρὲ μάτια μου τᾶλογα νὰ σηκωθοῦν στὰ δύο, ν' ἀρχίσουν τῆς κλωτσιῆς καὶ νὰ μὴν ἀκοῦνε οὔτε σπιροῦνι, οὔτε καμουτσι... βου... οὐ... οὐμ... πάλι ἄλλη μὲ ἐγώ, σκορπιδόχορτο αὐτοί ! πῆγαν νὰ γκρεμοτσακιστοῦν... Σᾶν τοὺς ἔχασε πὰ τὸ μάτι μου, πῆρα τὸ δρόμο γελώντας, γιατίι θυμήθηκα τὰ παληά μου καὶ ἔλεγα πὼς εἶχα νὰ κάνω ἀκόμα μὲ Τούρκους καβαλλαρέους.

« Δὲν πέρασε μὰ ὥρα, μόνε βλέπω κ' ἐρχότανε ἕνα μπουλοῦκι μεγάλο ἀπὸ καβαλλαρέους Μπαμπαρέζους, γιὰ νὰ σκοτώσουν τὸ θεριὸ ποῦ μοῦγκριζε καὶ κόντευε νὰ γκρεμίσῃ τοὺς τρεῖς μεγαλοσιάνους. Ἐμένα χτυποῦς' ἡ καρδιά μου καὶ ἔλεγα μέσα μου « βρὲ, ἂν τοῦ κατέβῃ κανενὸς—γιατίι ἦταν μαζί τους καὶ Ρωμηοὶ—καὶ μᾶρωτήσῃ τί εἶδα, τί ἄκουσα, καὶ τὰ

χάσω, γιατί τὸ ψέμματα δὲν τὰ καταφέρνω καλά, καὶ μὲ ψάξουν καὶ μοῦ βροῦν τὴν κολυκύθα, τότες ;... νήπου κι' ἀποφάγαμε !... Ἔ ! εἶπα μέσα μου, πρέπει νὰν τὸ κόψης λάσπη, Σταῦρό μου· εἶναι μέρα καὶ μὲ τὴν κολοκύθα δὲν μπορείς πὰ νὰ σκορπίσης καὶ δαύτους γιατί σ'αὖν ἀκούσουν τὴ φωνή της, μπορεί νὰ βρεθῇ κάποιος παλαβὸς νὰ ξεπεζέψη καὶ νὰ ψάξῃ καὶ τότες σὲ πιάνουν σ'αὖν τὸν ποντικό. Σ'αὖν εἶδα τὸ λοιπὸν ποῦ δὲ μὲ πῆραν μυρουδιά, τό 'βαλα στὰ πόδια καὶ ἔτσι τὴ γλύτωσα».

Ἐσώπασε. Κύτταξε χάμω. Ἐμεινε ἀκίνητος κάμποσο· ὕστερα κούνησε τὸ κεφάλι του καὶ στενάζοντας μᾶς κύτταξε καὶ εἶπε :

— Καὶ δὲ μ' ἐρωτᾶτε γιὰ τοὺς τρεῖς καβαλλαρέους ποὺ ξάφνιασα ποιοὶ νᾶτανε ; !

— Τοὺς ἔμαθες ;

Τοὺς ἔμαθα λέει ! ;... ἀκοῦς δὲν τοὺς ἔμαθα !... ντού.. ἔγινε σ' ὅλη τὴν Ἀθήνα...

«Ὁ ἓνας ἦτον ὁ Καλλέργης· ὁ ἄλλος ὁ Χατζη-Χοῦ-στος ὁ ἄλλος»..

Καὶ ἐστάθη.

— Κι' ὁ ἄλλος ;

— Ὁ βασιλιάς... ὁ Ὀθώνας.

Καὶ τὰ μάτια του γέμισαν δάκρυα.

ΤΟΥΠΕΣ' Ο ΛΟΤΟΣ

— Βγῆκε ὁ λότος;

— Βγῆκε.

— Σὲ ποιὸν ἔπεσ' ὁ ροφός;

— Στὸν μαστρο - Μικέ.

— Τί ὀργὴ Θεοῦ εἶναι αὐτὴ βρὲ παιδιά!; Μιὰ φορὰ νὰ μὴν πέση καὶ σὲ μένα ἕνα; λότος!;....

— Καϋμένε Σωτήρη! λότους κάθεσαι καὶ λογαριάζεις; Ποιὸς ξέρει ἂν θὰ ζοῦμε ἴσα με αὔριο!....

Καὶ ὅλοι μὲ τὴν ἀράδα τους--ἡ συντροφιά ἦσαν ἔξη—καὶ εἶπαν γιὰ τὸ Σωτήρη καὶ γέλασαν.

— Πέστε ὅ,τι θέλετε. Ἄς ἔβλεπα μιὰ φορὰ νὰ μοῦ πέση ἕνας λότος κι' ἄς πέθαινα. Μανία μ' ἔπιασε καὶ ὅσο δὲν κερδίζω τόσο ἀγοράζω.

— Ξέρεις ποῦ πάει τὸ τυχερό. Ἐκεῖ ποὺ πᾶνε κι' ὅλα τᾶλλα.

— Ἐγὼ βλέπω πὼς θὰ τελειώσῃ ἡ Ἐπανάσταση καὶ μεῖς θὰ εἴμαστε πιὸ φτωχοὶ ἀπὸ πρῶτα, εἶπεν ὁ πιὸ κακοντυμένος τῆς συντροφιάς.

— Ἄντε νὰ χαθῆς! ἐφώναξαν δύο-τρεις. Γιὰ συμφέρο ἦρθες νὰ πολεμήσης;!....

— Πάντα ὁ ἴδιος θάσαι καϋμένε!;... εἶπ' ὁ γεροντότερος, καὶ μὲ τρόπο μουρμούρισε στὸν διπλανό του: «Ἐγὼ σᾶς τῶχω πῇ πῶς αὐτὸς ὁ ἄνθρωπος δὲν εἶναι γιὰ παρέα μας. Τί διάβολο τὸν θέλετε καὶ τὸν σούργετε μαζί σας!;... Οὔτε ξέρομε ποῦθε κρατάει ἡ σκούφια του. Μπορεῖ κι' ὅλας νὰ μὴν εἶναι καὶ Χριστιανός.

— Τώρα λογαριάζεις;..... Ὁ Φαβιέρος, βλέπει, τοὺς ἔχει ὅλους περάσει ἀπ' τὴν ψιλὴ κρησάρα! Τί νὰ πρωτοσκεφτῇ κι' αὐτός! Κάθε καρδιᾶς καρύδι ἐδῶ βρίσκεται. Ἐπειτα, δὲν τὸν ἀφίνετε νὰ λέῃ ὅτι θέλει; Ποιὸς τὸν ἀκούει.

Ὁ ὑποπτος τῆς συντροφιᾶς κᾶτι κατάλαβε καὶ εἶπε μὲ ὕφος παραπονεμένου.

— Εἶπα κ' ἐγὼ μὲ τὴν κουταμάρα μου κᾶτι, καὶ μοῦ ριχτήκατε ὅλοι νὰ μὲ φᾶτε. Μωρὲ γιὰ κυττάχ' ἐκεῖ! Ἄναψε φῶς στὴν τραπεζαρία· ἐνῶ τὸ ἄλλο σπίτι εἶναι στὰ σκότεινα.

— Ποιός, μωρέ, ἄναψε τὸ φῶς;

— Ἡ καμαριέρα τοῦ Πρόξενου. Στραβὸς εἶναι νὰ δῆς; Νά την! βγῆκε στὸ παραθύρι· θάν τὸ κλείση. Ξέρετε τί παρᾶ σοῦχει ὁ Πρόξενος;

— Κι' ἂν ἔχη μήπως τὸν ἔχει γιὰ μᾶς;

— Κι' αὐτὸς βλέπεις ταῦρε ἀπ' τὸν πατέρα του!

“Όταν ἦρθε στὴ Χιό, δὲν εἶχε οὔτε ἓνα μετζίτι στὴν τσέπη του.

— Ἀπὸ μᾶς τὰ πῆρε;

— Αὐτοὺς ποὺ τοὺς τὰ πῆρε δὲν τοὺς ξέρουμε, αὐτοὺς ποὺ θὰν τοῦ τὰ πάρουνε ἂν δὲν τοὺς μάθῃ, ἐρχόμαστε ἴσα-ἴσα.

Καὶ γέλασε βραχνά καὶ ξερά, καὶ τὸ γέλιο του ἔμοιαζε σὰ φωνὴ κοράκου.

— Μπᾶς καὶ θὲς νὰ σὲ βοηθήσωμε νὰ κλέψῃς!; τοῦ λέει ὁ γέρω.

— Για νὰ κλέψῃ κανεὶς δὲν χρειάζεται βοήθεια, στὴ φευγάλα μπορεῖ νὰ χρειαστῇ, σὲ μιὰ κακὴ ὥρα, νὰ ποῦμε.

— Νὰ σοῦ πῶ παστρικά καὶ ξάστερα, φωνάζει τότες ἀγριεμένος ὁ Σωτήρης. “Αν θὲς νὰ εἶσαι παρέα μας, τέτοιες κουβέντες νὰ μὴ μᾶς τῆς κάνῃς ;... ”

— “Ἐ καλὰ, περίμεν’ ἐσὺ νὰ σοῦ πέσῃ ὁ λότος..... Μωρέ, νὰ τὴν πάλι, ἀναψε φῶς καὶ στὸ ἄλλο δωμάτιο, καὶ βγῆκε καὶ στὸ παραθύρι νὰ πάρῃ τὸν ἀέρα τῆς. “Ἦρθε, βλέπεις, ἡ ὥρα ποὺ θὰν τὰ κουβεντιάσωμε. Δὲν πᾶμε, βρὲ παιδιά ἴσα μὲ κεῖ; Μουχλιάσαμ’ ἐδῶ στὸν καφενὲ τόσην ὥρα. Κάνετε καὶ λίγο χάζι. Μόνο νὰ κρυφτῇτε, νὰ μὴ σᾶς πάρῃ τὸ μάτι τῆς.

— “Αν εἶναι γιὰ ἀγάπη, πᾶμε. Τί λέτε βρὲ παιδιά;

— “Ἀς πᾶμε νὰ ἰδοῦμε πῶς κάνουν τὴν ἀγάπη στὸν τόπο του.

— Δὲν κυττάζει τὸ χάλι τοῦ μόνο θέλει ἀγάπες !
λένε σιγά-σιγά δύο καὶ γελοῦν ὅλοι

Πέρασε λίγη ὥρα. Κάποιος πηδᾷ ἀπ' τὸν τοῖχο.
— Κλέφτες ! κλέφτες !... Ἀκούονται φωνὲς ἀπ'
τὸ Προξενεῖο.

Ἡ περιπολία τοῦ Τακτικοῦ ἔτυχε νὰ περνᾷ ἀπὸ κεῖ.
Ὁ κλέφτης ἐπιάστη καὶ μαζί μ' αὐτὸν ἄλλοι
πέντε, ποὺ κρυμμένοι παραμόνευαν.

Ἡ Ἐπίσημος Ἐφημερὶς στὸ φύλλο τῆς 8 Φε-
βρουαρίου 1828 γράφει :

« Ἡ Ἐπιτροπή, ἀκριβῶς ἐξετάσασα τὴν
ἀλήθειαν, ἀπεφάσισεν ὁμοφώνως, ν' ἀποδοθοῦν τὰ
κλαπέντα καὶ νὰ γενοῦν ἐξ λαχνοῖ, ἐξ ὧν ὁ εἷς νὰ
φέρῃ τὴν λέξιν *θάνατος*. Ὅστις δὲ ἐκ τῶν εἰρη-
μένων ἐξ στρατιωτῶν τύχῃ τὸν λαχνὸν τοῦ θανάτου,
νὰ κρεμασθῇ ἀντικρὺ τοῦ Ἰσπανικοῦ Προξενείου ».

Πῆραν καὶ οἱ ἐξ ἀπὸ ἓνα λαχνὸν τῶν πέντε ἦτον
λευκός, τοῦ Σωτήρη ἔγραφε *θάνατος*.

— Νά, παιδιά, ποὺ παραπονιόμουν τόσον καιρό.
Μοῦ ἔπεσε τέλος πάντων ὁ λότος !

ΤΟ ΑΝΤΙΤΙΜΟΝ

Πολὺ ἥσυχο καὶ εὐχαριστημένο στὴν τύχη του ἦτον ἓνα μεγάλο χωριὸ — ἄλλα εἶχαν περσότερα βάσανα — ὅταν τὸ γνώρισε στὰ 1806 ὁ Περιηγητής.

Ἄφθονα νερὰ τὸ ἐλουζαν καὶ ἦτον χωμένον μέσα σὲ δένδρα ποὺ ἐφαινόntonουσαν σὰν ὀπισθοφυλακὴ τοῦ ἀγρίου δάσους, ποὺ ἀπαντᾷ ὁ ταξειδιώτης φεύγωντας ἀπ' τὴ Λακωνία καὶ πηγαίνοντας κατὰ τὴν Κυνοῦρία.

Εἶχαν ξεχωριστοὺς κοινωνικοὺς νόμους στὸ χωριὸ αὐτό, ἀκόμα καὶ ξεχωριστὴ γλῶσσα.

Εἶχαν καὶ τὴν ἀριστοκρατίαν τους. Τὴν ἀντιπροσωπεύουν οἱ πρωτόγεροι.

Ὅταν πῆγε ὁ περιηγητής, ἐβάραινε ἀκόμα τὴ ψυχὴ τους ἓνα ἐγκλημα, ἂν καὶ ἦτον περιτυλιγμένο μὲ τὴν κοινὴ ἀπόφαση καὶ μὲ τὴ δικαιολογία καπποίου ἀνωτέρου σκοποῦ.

Μία ὥραία κόρη τοῦ χωριοῦ ἔμειν' ὀρφανή· μὲ ὅλη της τὴ μικρὴ ἡλικία στάλθηκε ἀπ' τοὺς συγγε-

νεῖς της στήν Πόλη γιά νά ὑπηρετήση ἐκεῖ καί νά γυρίση μιὰ μέρα μέ τή προῖκά της.

Πέρασαν κάμποσά χρόνια, χωρὶς αὐτὴ νά αἰστανθῇ τὴν ἐπιθυμιὰ ν᾿ ἄρθῃ στὸν τόπο ποὺ γεννήθηκε.

Στὰ τελευταῖα ἦρθε, μὰ πολὺ ἀλλοιώτικη.

Κυρία μέ τὰ ὅλα της. Ἔλαμπ' ἀπὸ πάστρα· κτενίζότανε διαφορετικὰ καὶ περπατοῦσε μέ τσακίσματα. Τὸ χειρότερο ἀπ' ὅλα μιλοῦσε καὶ Γαλλικά! !....

Οἱ πρωτόγεροι ξύνισαν τὰ μοῦτρά τους. Γενικὴ κουτσομπολιὰ στὸ χωριό. Δὲν ἐνήστεψε καὶ κάποια Τετάρτη. Ὁ παπᾶς ἔγαινε κι' αὐτὸς ἐχθρός της.

— Πωπώ! ἡ ἄμοιρη ἡ μάννα της! κάλλιο ποὺ δέ ζῇ νὰν τὴν βλέπῃ.... τὴν πῆξε καὶ τὴ δεῖξε... Ἐλεγαν ἢ γρηῆς καὶ τραβιώντουσαν λοξὰ-λοξὰ γιά νά μὴν γγίξουν ἀπάνω στὴν ὄξ' ἀπὸ-δῶ.

Κι' αὐτὴ ἀνύποπτη διασκέδαζε μέ τῆς κουταμάρες τῶν χωριανῶν της.

Ὅσες φορὲς ἐρχότανε κανεὶς ξένος, πρώτη καὶ καλλύτερη αὐτὴ. Ἡ γλῶσσά της πῆγενο ροδάνι.

— Τί νὰν τοῦ λέῃ τάχατες, γέρο - Σπύρο;

— Ξέρω κ' ἐγώ; Δὲν καταλαβαίνεις; ! Τί ἄλλο θὰ λένε!...

— Χαχούχα!... Αὐτὴ, μωρὲ μάτια μου, πῆρε τὸ δρόμο της γιά καλά! ...

— Τί κάνει ἐκεῖ ὁ φράγκος; !...

— Κύττα, κύττα... Πέρασε τὸ δικό της μπράτσο μέσα στὸ δικό του καὶ πᾶνε τὸν κατήφορο...

— Μὰ αὐτὸ εἶναι ντροπὴ μας !.., Θὰ γινοῦμε σεργούνη στὰ ἑφτά βασίλεια !..

— Μεγάλῃ μας ντροπῇ, ἀλήθεια.

— Πρέπει νὰ λείψῃ τὸ σκάνταλο.

— Πρέπει νὰ λείψῃ.

Σὲ λίγες μέρες, ἑκτακτος ἀπεσταλμένος πῆγε στὸν Πασσᾶ τὸ χρηματικὸ φόρο τοῦ χωριοῦ γιὰ ἓνα φόνο ποὺ γίνηκε.

Ὁ Πασσᾶς ὅμως, ἅμα ἔμαθε πὼς ἡ σκοτωμένη ἦταν νέα, ὠραία καὶ ἀπροστάτευτὴ κόρη, ζήτησεν ἄλλα τόσα

ΔΥΟ ΦΑΜΙΛΙΕΣ

Κανέννας δὲ θυμᾶται πιά, ἀπὸ πότε ἄρχισ' ἡ ἔχθρα τῆς Πλαγιᾶς καὶ τοῦ Μύτικα καὶ ποία ἦτον ἡ πρώτη ἀφορμὴ τῆς συγκρούσεως τῶν δυὸ πολυμελῶν οἰκογενειῶν, τῶν Ταραντιέων ἀπ' τὸ Μύτικα καὶ τῶν Καποταίων ἀπὸ τὴν Πλαγιά.

Ίσως κάποια ἀπαγωγὴ ποὺ δὲν τέλειωσε σὲ γάμο, ἢ κάποια ἀποτυχημένη προξενιά.

Κάθε τόσο, σκοτωνότανε καὶ ἀπὸ ἓνα παλληκάρι τῆς μιανῆς ἢ τῆς ἄλλης οἰκογένειας, ἀλλὰ καὶ κάθε μιὰ μὲ τὴν ἀράδα τῆς, ἠθελε νὰ πάρῃ τὸ δίκιο τῆς μὲ τὸ χέρι τῆς.

Χρόνια βάσταξ' αὐτὸ τὸ κακό, ποὺ εἶχε παληὰ τὴν ἀρχὴ καὶ δὲ φαινότανε πὼς θά'χῃ τέλος.

Ἕνας ξενητεμένος εἶχε πεθάνει στὰ ξένα. Ὅταν ξοῦσε, τοῦ ἄρεσε κάθε τόσο ν' ἀνοίγῃ τὸν Ἀῖ-Γεώργη καὶ νὰ τὸν λειτουργῇ. Ὁ Ἀῖ-Γεώργης ἦτον στὰ σύνορα τῆς Πλαγιᾶς καὶ τοῦ Μύτικα. Καὶ ἡ γυναῖκά

του λοιπόν, ἐκεῖ κάθε τόσο τοῦκανε μνημόσυνο.

Καὶ σήμερα τὸ ἴδιο πάλι, μὰ ἐπειδὴ πέρασε κάμποςος καιρός, ἦτανε μονάχα αὐτή, μὲ τὴν μητέρα του καὶ μὲ τὴν ἀδελφή του.

Πῆγεν ὁμως, καὶ ὁ πρωτόγερος τῆς Πλαγιάς καὶ ὁ πρωτόγερος τοῦ Μύτικα, γιατί ὁ μακαρίτης ἦτον καλὸς νοικοκύρης, ἀπ' τὰ μέρη τῆς Ἡπείρου.

Οἱ δύο γέροι στὴν πόρτα τοῦ ξερημοκκλησιοῦ συναντήθηκαν καὶ ἀγριοκυττάχτηκαν· καὶ ἐνῶ μὲ τὸ δεξιὸν χεῖρ ἔκαναν τὸ Σταυρό τους, ἀκούμπησαν γιὰ καλὸ καὶ γιὰ κακὸ τὸ ἀριστερό, μὲ τρόπο, στὸ σιλάχι τους. Ἦσαν καὶ οἱ δυὸ ὀγδοντάρηδες.

Ἀφοῦ κυττάχτηκαν δυὸ-τρεῖς φορές, μουρμουρίζει ὁ γέρω-Ταραντάτης.

— Ἄς ἔχῃς χάρι στὸν Ἀῖ-Γεώργη.

Καὶ ἀπαντᾷ ὁ γέρω-Καποτάτης :

— Καὶ σὺ στ' ἄλλογό του.

Παρεμβαίνει ὁ παπαῆς· λέει πολλὰ καὶ δίκαια καὶ τέλειωσ' ἔτσι :

— Δὲν καταλαβαίνετε πῶς ὁ Θεὸς σᾶς ἔστειλ' ἐδῶ γιὰ νὰ πάψῃ τέλος πάντων αὐτὸς ὁ σκοτωμός ; Μέγας εἰ Κύριε !...

Κ' ἐσταυροκοπήθη.

Ἡ συμφιλίωσις αποφασίστη. Στὸν Ἀῖ-Γεώργη

πού εἶναι στὰ σύνορα τῶν δυὸ χωριῶν, θὰ μαζευτοῦν κι' ἅπ' τῆς δυὸ φαμίλιες ὅλοι, καὶ θὰ ἐκκλησιαστοῦν.

Πενήντα τόσοι!

Ὕστερα θὰ καθήσουν νὰ φᾶνε ὅλοι μαζί.

... Τὰ κριάρια ψήνονται τώρα στίς σοῦβλες, καὶ ἐνῶ ἡ κνίσσα των ἀνέρχεται καὶ τὰ σύννεφα ζητῶντας τοὺς ἀρχαίους θεοὺς, τὸ λιβάνι μέσα στὸ ἐρημοκκληῖσι νεφελόνει τὸν νέο.

Τὰ κλαριά στρώθηκαν χάμω καὶ τὰ κριάρια ἐλιανίστηκαν. Ὅλοι λαμποκοποῦν μὲ κάτασπρες φουστάνες καὶ μὲ καινούργες φορεσιές. Δύο πλατάνια, μεγάλα, χοντρά καὶ φουντωτά, τὸ ἓνα κατὰ τὸ μέρος τῆς Πλαγιᾶς καὶ τ' ἄλλο κατὰ τὸ μέρος τοῦ Μύτικα, λὲς καὶ θέργωσαν ἐπίτηδες ἐκεῖ, γιὰ νὰ κρεμάσουν χωριστὰ ἡ δυὸ φαμελιὲς τ' ἄρματα των.

Στὰ σιλάχια των ἄφησαν μονάχα τῆς μπιστόλες.

Ἀπάνω στὰ συγυρίσματα σμίξαν ἡ δυὸ γρηές.

— Τᾶλπιζες αὐτά; Ἐγὼ εἶμαι φχαριστημένη. Ἐσύ;

— Κ' ἐγώ. Μὰ ἔχω μιὰ κρυφὴ ἔννοια.

— Φοβᾶσαι;

— Τοῦ λόγου σου φοβᾶσαι;

— Ὅχι.

— Τότες, πῶς θὲς νὰ φοβηθῶ ἐγώ;! Νά, λέω, πῶς καλύτερα θᾶταν νὰρχόντουσαν οἱ ἄντρες ἐδῶ ξαριάτῳτοι.

Κάθησαν ὅλοι στὴν ἀράδα, σταυροπόδι... Στὸ μέ-

ρος ποῦβλεπε κατά τὴν Πλαγιά κάθησαν οἱ Ταρανταῖοι καὶ στὸ μέρος ποῦβλεπε κατὰ τὸ Μύτικα κάθησαν οἱ Καποταῖοι. Στά δυὸ κεφάλια κάθησαν οἱ δύο πρωτόγεροι.

Τρῶνε τώρα, μιλοῦν, γελοῦν καὶ κουτσοπίνουν.

— Στὴν ὑγεία σου γέρω-Νικόλα.

— Στὴν ὑγεία σου, γέρω-Μῆτρο.

— Πάντα ἀγαπημένοι.

— Κατὰ πῶς τὸ θέλετε.

— Κατὰ πῶς τὸ θέλετε καὶ σεῖς.

Πολὺ ζωηρό, πολὺ ἄτακτο καὶ πολὺ περίεργο ἦτον τὸ μικρὸ παιδί τῶν Ταρανταίων. Δὲν ἦτον ἀκόμη ὀχτὼ χρονῶ καὶ ἅμα ἔβλεπε ντουφέκι μποροῦσε νὰ στέκεται καὶ νὰ τὸ κυττάζῃ ὅλη τὴν ἡμέρα. Ζύγωσε λοιπὸν μὲ τρόπο καὶ χάξευε γύρω ἀπ' τ' ἄρματα τῶν Καποταίων, πὺν κρεμόντουσαν στὸν πέτρα πλάτανο.

Δὲν τοῦ ἔφτανε νὰν τὰ βλέπῃ, ἄρχισε καὶ νὰν τὰ ᾔγγιζῃ. Ἐνα ντουφέκι ἔπεσε χάμω καὶ κύλισε κατὰ τὸ ρέμμα.

Ὁ Καποτάτης, ἓνα παλληκάρι ὠσκειαπάνω, σηκώθηκε πῆρε τὸ ντουφέκι του, τὸ σκούπισε, τὸ ξανακρέμασε στὸ κλαρί, κάτι μουρμούρισε, καὶ ξανακάθησε πάλι στὴ θέση του.

Σὲ λίγο τὸ παιδί ἄρχισε νὰ τριγυρίζῃ καὶ νὰ σκαλίζῃ πάλι. Ξαναπέφτει τὸ ντουφέκι, καὶ τώρα πιάνει φωτιά.

Σηκώνεται ἀγριεμένος ὁ Καποτάτης, τὸ ξανακρεμάει καὶ στὸ γύρισμά του, βρίσκοντας τὸ παιδί μπρὸς στὰ πόδια του, τοῦ δίνει μιὰ σβερχιά καὶ κάθεται πάλι στὴ θέση του.

— Δὲν ἦταν σωστὸ νὰ βαρέσῃς τὸ παιδί! τοῦ φωνάζει ὁ πατέρας του ἀπ' ἀντίκρου· εἶναι σὰν νὰ βάρες ἐμένα.

— Ὅπως θέλεις πάρ' το.

— Τότε σὲ βαρῶ κ' ἐγώ.

Δυὸ μπιστόλες βγῆκαν στὴ στιγμή, ἀλλὰ σηκώθηκαν ὅλοι καὶ τοὺς ἔπιασαν.

Ἀπὸ τώρα κ' ἐμπρὸς ὅμως, ὅλοι κάνουν πῶς τρῶνε, μὰ στὰ κρυφὰ ἀγριοκυττάζονται καὶ δὲν βγάζουν πὰ μιλιὰ ἀπ' τὸ στόμα των, μόνον κρυφομουρμουρίζουν καὶ τᾶχουν μὲ τοὺς γέρους ποῦ ἔγινεν αἰτία νὰ σμίξουν μ' αὐτὰ τὰ σκυλιὰ τὰ ἄπιστα.

— Δὲ βάσταξε στὰ τελευταῖα ὁ γέρο-Καποτάτης καὶ λέει στὸ γέρο-Ταραντάτη:

— Πάντα σεῖς εἴσαστε τὸ σκάνταλο.

— Ὁ σκανταλιάρης θὰ πῇ πῶς ἔχει καὶ καρδιά ποὺ τὸ λέει.

— Καὶ τὸ δικό μας τὸ κορμὶ κούφιο εἶναι ;

Ἡ καρδιά μας δὲν τὸ λέει ;

— Ἀκοῦς ἐκεῖ ! τὸ εἶδα μὲ τὰ μάτια μου. Θά εἶναι τώρα πάνω ἀπὸ 50 χρόνια, ὅταν σὲ πρωτοκυνήγησα καὶ κρύφτηκες σάν τὸ λαγό.

— Ἐγὼ λαγός ; ! Ἔ ! λοιπόν, ἔτσι ἦταν τῆς τύχης.

Δύο πυροβολισμοὶ ἀκούστηκαν συγχρόνως καὶ οἱ δύο γέροι ἔπεσαν κάτω.

Ἡ δύο πιστολιές τῶν γέρων, ποῦ ἀλληλοσκοτώθηκαν, ἦσαν τὸ σύνθημα τῆς γενικῆς μάχης...

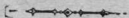
Ἔχουν νά ποῦν, πῶς ἀπὸ ὅλους γλύτωσε μονάχα, ἓνα παιδάκι, ποῦ ἔρριξε τὸ ντουφέκι του χάμω.

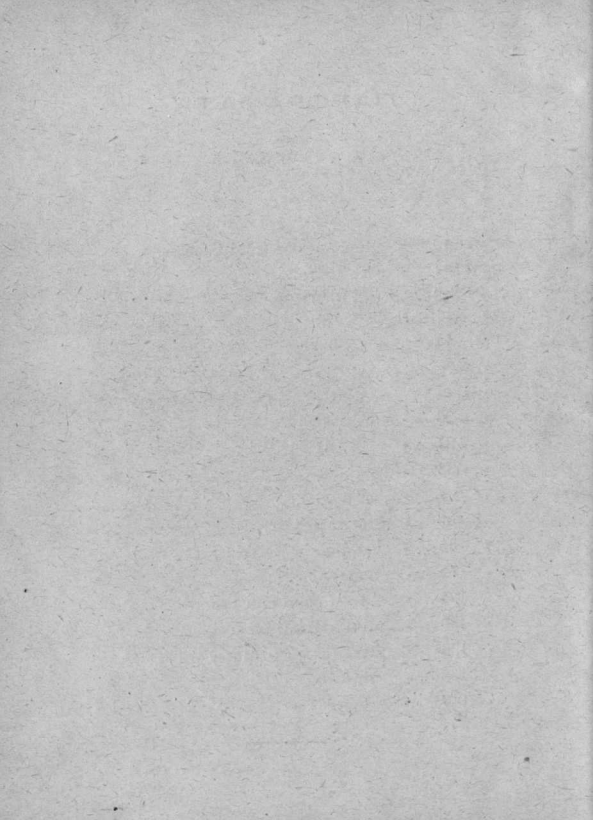

ΠΑΡΟΡΑΜΑΤΑ

Σελίς 5 γράφε Λυκοδήμους.

»	»	»	Λυκομήδας.
»	8	»	«πὼς οὐτ' ἓνα δάκρυ» νὰ λείψῃ τὸ πῶς.
»	10	»	Βουθούλους καὶ Διασορίτη.
»	»	»	Κοιτάκη.
»	13	»	ΣΕΓΚΙΟΥ.
»	14	»	μπρὸς σὲ 'κείνους.
»	15	»	τί χῶμα !
»	»	»	«φαίνεται πῶς» νὰ λείψῃ τὸ πῶς.
»	25	»	«φᾶνε κι' αὐτὰ τὰ σκυλλιά».
»	26	»	δυστυχισμένε.
»	27	»	BENETΣΑΝΟΣ.
»	33	»	ἀπ' ἄκρη.
»	»	»	οἱ ἄνεμοι.
»	36	»	τὸν τόπο τους.
»	45	»	σὰ μιὰ πού μοῦ εἶπε.
»	71	»	παράδεισο.
»	131	»	'Απ' τὸ ἀντίθετο μέρος.
»	133	»	ἀντὶ «Μικαί» Μιχαλάκης.
»	136	»	ἀντὶ «πιστῶ» πιστεύω.
»	138	»	πηγαίναμε.
»	140	»	χαιρεκάκιαν.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Ἡ κυρὰ Τρισεύγενη	σελ. 5— 12
Ὁ Ἅγιος Δημήτριος τοῦ Σέγκιου.	» 13— 26
Γραικὸς Γενίτσαρος καὶ Βενετσάνος	» 27— 30
Ὁ Τρελλὸς τῆς Ἀθήνας	» 31— 40
Καλογήρου ἀπομνημονεύματα	» 41— 46
Τὸ Μαγνάδι	» 47—142
Διπλῇ γιορτῇ	» 143—145
Ὁ Μοναχογυιὸς τῆς γρηᾶς	» 146—150
Ἡ Κυρὰ Ζιγκαροῦ	» 151—154
Ἡ Πολεμικὴ κολοκύθα	» 155—158
Τοῦ πεισ' ὁ λότος	» 159—162
Τὸ ἀντίτιμον	» 163—165
Δυὸ φαμίλιες	» 166—171

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ
ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ
ΝΕΑ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ

ΕΚΔΟΤΙΚΗ ΕΤΑΙΡΙΑ
Γ. ΠΑΠΑΔΗΜΗΤΡΙΟΥ & ΣΤ
ΑΘΗΝΑΙ-ΔΩΡΟΥ 16

ΔΡ. 15